Alsópetény Község

Településrendezési terveinek felülvizsgálatához

Megalapozó vizsgálat

314/ 2012. (XI. 8.) Korm. rendelet 1. melléklete szerint

2019

ALSÓPETÉNY
TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖK FELÜLVIZSGÁLATA
MEGALAPOZÓ VIZSGÁLAT

Megbízó
Alsópetény Község Önkormányzata
2617 Alsópetény, Petőfi út 24.
Laluja Imre polgármester
polgarmester@phalsopeteny.hu

Tervező

POLTRADE Bt.
1096 Budapest, Telepy u. 23.
Mobil: 20/823-13-81
www.uld.hu

2019. június
Munkaszám: ULD/04/2017

Településrendezés:

Tölgyesi Diána
településtervezési vezető tervező
TT 13-1374

Mohácsi Katalin
településtervezési vezető tervező
TT 01-6108
kulturális örökség menedzser és
fenntartható fejlődés szakreferens

Közművek:

Orosz István Péter
okl. villamosmérnök
TE, TH 05-1585

Román Péter Attila
okl. építőmérnök
TV 01-13717

Tájrendezés,
Környezetvédelem:

Vincze Attila
okl. táj- és kertépítész vezető tervező
zöldfelületi tervező
(PAGONY TÁJ- ÉS KERTÉPÍTÉSZ KFT)
TK/1 01-5089, K/1 01-508

Meszesán Péter
okl. tájépítész mérnök

Erdelics Ágnes
tájépítész munkatárs

Weisz Szilvia
tájépítész gyakornok

Közlekedés:

Vida Zoltán
okl. építőmérnök
(V-terv Bt.)
Tkö 05-1619, 05-51692

Örökségvédelem:

Dr. Vukov Konstantin
okl. építészmérnök, műemlékvédelmi szakmérnök SZÉS5 01-3776

Kustár Rozália
régész - néprajzkutató régészeti örökségvédelmi

Tartalom

1. Helyzetfeltárás 6
1.1. Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok 6
1.1.1. Térségi szerepe 6
1.2. A területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata 7
1.2.1. 1/2014. (I. 3.) OGY határozat a Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióról 7
1.2.2. Nógrád Megye Területfejlesztési Koncepciója (2014-2020) 12
1.2.3. Nógrád Megye Területi Integrált Programja (a 70/2015. (VIII. 31.) Kgy. határozat melléklete) 13
1.3. A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata 14
1.3.1. 2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről 14
1.4. A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek -Alsópetény fejlesztésével összefüggő megállapításai 19
1.5. Hatályos településfejlesztési döntések bemutatása 21
1.6. A település településrendezési tervi előzményeinek vizsgálata 22
1.7. település társadalma 23
1.7.1. Demográfia, társadalom 23
1.7.2. Települési identitást erősítő tényezők 28
1.8. A település humán infrastruktúrája 29
1.8.1. Humán közszolgáltatások 29
1.8.2. Esélyegyenlőség biztosítása 29
1.9. A település gazdasága 31
1.9.1. A település gazdasági súlya, szerepköre 31
1.10. Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere 38
1.10.1. Költségvetés, vagyongazdálkodás 38
1.10.2. Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere 41
1.10.3. Foglalkoztatáspolitika 42
1.10.1. Lakás- és helyiséggazdálkodás 43
1.10.2. Intézményfenntartás 43
1.11. Településüzemeltetési szolgáltatások 43
1.12. A táji és természeti adottságok vizsgálata 44
1.12.1. Természeti adottságok 45
1.12.2. Tájhasználat, tájszerkezet 49
1.12.3. Védett, védendő táji, természeti értékek, területek 58
1.12.4. Tájhasználati konfliktusok és problémák értékelése 63
1.13. A Zöldfelületi rendszer vizsgálata 64
1.13.1. A települési zöldfelületi rendszer elemei 64
1.13.2. A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái 67
1.14. Az épített környezet vizsgálata 67
1.14.1. Területhasználat vizsgálata 67
1.14.2. A telekstruktúra vizsgálata 70
1.14.3. Tulajdonjogi vizsgálat (önkormányzati tulajdon kataszter) 70
1.14.4. Az építmények vizsgálata 72
1.14.5. Az épített környezet értékei 73
1.15. Közlekedésvizsgálat 77
1.15.1. A település tágabb térsége közlekedési kapcsolatainak vizsgálata 77
1.15.2. A település belső közlekedési hálózatának és létesítményeinek vizsgálata 80
1.15.3. Csomópontok kialakítása 80

1.15.4. A település forgalmi vizsgálata ... 80
1.15.5. Utak állapota ... 81
1.15.6. Közösségi közlekedés ... 83
1.15.7. Gyalogos közlekedés ... 83
1.15.8. Kerékpáros közlekedés ... 83
1.15.9. Parkolás ... 83
1.16. Közművesítés ... 85
1.16.1. Vízgazdálkodás és csatornázás ... 85
1.16.2. Villamosenergia-ellátás ... 91
1.16.3. Földgázellátás ... 92
1.16.4. Megújuló energiaforrások hasznosítása ... 93
1.16.5. Elektronikus hírközlés ... 96
1.17. Környezetvédelem ... 98
1.17.1. Talaj ... 98
1.17.2. Felszíni és a felszín alatti vizek ... 99
1.17.3. Levegőtisztaság és védelem ... 100
1.17.4. Zaj- és rezgésterhelés ... 100
1.17.5. Sugárzás védelem ... 100
1.17.6. Hulladékkezelés ... 100
1.17.7. Vizuális környezetterhelés ... 101
1.17.8. Árvízvédelem ... 101
1.17.9. Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák ... 102
2. HELYZETELEMZÉS ... 103
3. HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ ... 107
3.1. A helyzetelemzés eredményeinek értékelése, szintézis ... 107
3.2. Problématérkép / értéktérkép ... 111
3.3. Eltérő jellemzőkkel rendelkező településrészek ... 112

ADAT- ÉS FORRÁSJEGYZÉK:

Munkánkhoz a Polgármesteri Hivatal a következő **alapadatok**at bocsátotta rendelkezésünkre:

Alsópetény hatályos Településrendezési tervei
Önkormányzati határozatok, rendeletek
Településfejlesztési Koncepció, Aquaprofit ZRT, 2010

A vizsgálati adatok forrása:

Helyszíni bejárások
Közműszolgáltatók adatai
Államigazgatási szervek, szakhatóságok, szolgáltatók előzetes adatai
Alsópetény hivatalos honlapja http://alsopeteny.hu
http://mta-taki.hu.- MTA Talajtani és Agrokémiai Kutatóintézet adatbázisa
http://map.georgikon.hu/hu/ - Georgikon Térképszerver
http://www.takarnet.hu/pls/tknet/hivatalok_p.kozsegkereses - Földhivatali tájékoztató
http://www.tajertektar.hu – Budapesti Corvinus Egyetem Tájépítészeti Karán készült és nyilvántartott tájérték kataszter
https://geoportal.vizugy.hu/atlasz/ - Vízügyi térképek
https://mapire.eu/hu/ - Történeti térképtár
http://www.ksh.hu/ - Központi Statisztikai Hivatal honlapja
http://web.okir.hu/hu/ - Országos Környezetvédelmi Információs rendszer
http://www.termeszetvedelem.hu/ - A Magyar Állami Természetvédelem Hivatalos Honlapja

Irodalomjegyzék

Borhidi Attila. (2007). *Magyarország növénytársulásai.*
Dövényi Zoltán. (2010). *Magyarország Kistájainak Katasztere.*
Nováki Gyula - Feld István - Guba Szilvia - Mordovin Maxim - Sárközi Sebestyén. (2017). *Nógrád Megye Várai az őskortól a kuruc korig.* (Magyarország várainak topográfiája 4. kötet).
Végh József. (2005). *Alsópetény: Werbőczy István faluja.*
Zelnik Csaba Ákos. (2005). *Alsópetény. Történeti emlékek, fejezetek Alsópetény múltjából.*
Nógrád Megyei Területfejlesztési Koncepció (2014-2020) , Helyzetfeltáró munkarész
Alsópetény középtávú fejlesztési koncepciója, 2010.
Alsópetény község Településarculati Kézikönyve, 2017.
IV. Nemzeti Környezetvédelmi Program 2005-2020.
Ipoly alegység Vízgyűjtő-gazdálkodási Terve, 2010.
Alsópetény Község Önkormányzata Képviselő-testületének 9/2004 (IX.28.) önkormányzati rendelete a helyi környezet védelméről
Alsópetény Község Önkormányzata Képviselő-testületének 2/2016 (II.15.) önkormányzati rendelete a szilárd hulladékgazdálkodásról
Alsópetény középtávú fejlesztési koncepciója, 2010.
Alsópetény község Településarculati Kézikönyve, 2017.
IV. Nemzeti Környezetvédelmi Program 2005-2020.
Ipoly alegység Vízgyűjtő-gazdálkodási Terve, 2010.
Alsópetény Község Önkormányzata Képviselő-testületének 9/2004 (IX.28.) önkormányzati rendelete a helyi környezet védelméről
Alsópetény Község Önkormányzata Képviselő-testületének 2/2016 (II.15.) önkormányzati rendelete a szilárd hulladékgazdálkodásról

1. HELYZETFELTÁRÁS

1.1. TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ÖSSZEFÜGGÉSEK, A TELEPÜLÉS HELYE A TELEPÜLÉSHÁLÓZATBAN, TÉRSÉGI KAPCSOLATOK

Alsópetény a Bükki Nemzeti Park összefüggő erdők által határolt természetvédelmi területén húzódik meg a Cserhát- hegység nyugati térségében, a 423 m magas Kőhegy, és a 446 m magas Dél-hegy lábánál. Szlovák nemzetiségű település. Észak-magyarországon, Nógrád megye délnyugati részén a Rétsági járásban, a Budapesttel és Szlovákiával összekötő 2-es számú főközlekedési úttól mindössze 10km-re, valamint Budapesttől 45 km-re.

Szomszédos települések:
- északon: Romhány,
- keleten: Legénd
- délkeleten: Nézsa
- délen: Keszeg, Ősagárd
- nyugaton: Felsőpetény

Alsópetény közigazgatási területe: 1968,3413ha
Ebből belterület: 82,6655ha
Külterület: 1864,8457ha
Zártkert: 20,8301ha

1. ábra: Rétsági Járás települései
/Forrás: http://www.jaras.info.hu/lap/retsagi-jaras

Alsópetény Budapesttől 60 km-re, Váctól 23 km-re található. Turisztikai szempontból kiemelendő Bánk közelsége is, ami mindössze 10 percre, 8 km-re fekszik Alsópeténytől. Távolsági járat köti össze Budapesttel, Váccal és a járásközponttal, Rétsággal.

Alsópetény- Budapest	45 km
Alsópetény- Vác	23 km
Alsópetény-Rétság	13 km

1.1.1. Térségi szerepe

A Rétsági járás a központi régió peremterületén fejlődő kisrégió, amely igyekszik kihasználni a földrajzi helyzetéből származó előnyöket. A kistérségen belül – Budapest közelsége miatt – Alsópetény lehetőségei sokkal inkább igazodnak a főváros agglomerációjához, mint Nógrád megyéhez.
Alsópetény nagytérségi pozícionálása esetében alapvető jelentőségű az a tény, hogy a település a budapesti agglomerációhoz – metropoliszhoz – tartozik. Az agglomerációban való gondolkodást alátámasztja az az irányvonal, miszerint az Új Európa fejlődését meghatározó gazdasági szereplők nem országok, hanem az innovatív gazdaságot, kreatív energiát összpontosító városrégiók és városhálózatok felé fordulnak. A Studio Metropolitana Nonprofit Kft. ezen felismerés nyomán indította el a Metropoly elnevezésű programját, amelynek célja a Budapest körüli 60-80 km-es urbanizált térség intézményesült, európai jelentőséggel bíró városrégióvá való szervezése.
A leendő Budapest Metropolisz jövőképe egy olyan hálózatosan szerveződő gazdasági egység létrehozása, amely gravitációs erőként hat a kreatív gazdaságra, a kultúrára és az innovatív iparágakra. Az urbanisták célja Budapest és térsége újrapozícionálása, amely szerint a magyar fővárost nem egy másfél milliós nagyvárosként kell kezelni és fejleszteni, hanem egy közel három és félmilliós metropolisz-térségként.

A turizmus Nógrád megyének évtizedek óta a „remény ágazata”, várt dinamizálódása az ezredfordulót követő években sem következett be. Mindeközben az összes kereskedelmi szálláshely forgalmi mutatói rendkívül szerények. A számok mellett sajnos az a tény is nagyon szomorú, hogy a megyeszékhelyen és környékén nincs olyan minőségű szálláshely, ahol üzleti vagy egyéb magas rangú vendéget el lehet szállásolni. A mennyiségi korlátok ebben a kategóriában a konferenciaturizmust, rendezvényszervezést is visszavetik. Ebben a tekintetben a balassagyarmati, szügyi vállalatok is hasonló problémával küzdenek. Amelyik településen megfelelő szálláshely van, ott sok esetben a kapcsolódó szolgáltatások, szórakozási lehetőségek hiányoznak.

Nógrád megye kedvező adottságainak kihasználása az egészségturizmusban új folyamatokat indított el: két jelentős projekt is támogatásban részesült, melyek segítségével lézeres szemklinika, illetve diagnosztikai és víziterápiás szolgáltatás fejlesztés valósul meg Alsópetényben és Nógrádgárdonyban. Mindkét projektet kastélyszálloda nyújtotta be. A turizmus szerepe azon elmaradott térségek gazdaságában meghatározó, amelyek természeti értékekben, kulturális örökségekben gazdagok. Nógrád ilyen térség, és ez determinálja turizmusának súlyát és szerepét a közeljövőben, fejlesztésének szükségességét és dinamizálását.

1.2. A TERÜLETFEJLESZTÉSI DOKUMENTUMOKKAL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA

1.2.1. 1/2014. (I. 3.) OGY határozat a Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióról

Átfogó fejlesztési célok

A nemzeti jövőkép elérése érdekében az 1/2014 (I. 3.) OGY határozattal elfogadott Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK) négy hosszú távú, 2030-ig szóló átfogó fejlesztési célt fogalmaz meg. A célok – az OFTK hosszú távú teljes tervezési szemléletének megfelelően – a társadalom és a gazdaság egészének, valamint minden ágazatnak, térségi és helyi szereplőnek szólnak, beleértve a társadalom és a gazdaság környezethez való viszonyulását, a környezeti szempontokat, továbbá kirajzolják azokat a fejlesztési súlypontokat is, amelyekre a középtávú – fókuszált – fejlesztési feladatok épülhetnek.

Átfogó célok a gazdasági és társadalmi fordulatra ösztönöznek, és a lehetséges kitörési pontokra irányulnak az alábbiak szerint:

1) Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés
2) Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom
3) Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezettünk védelme
4) Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet

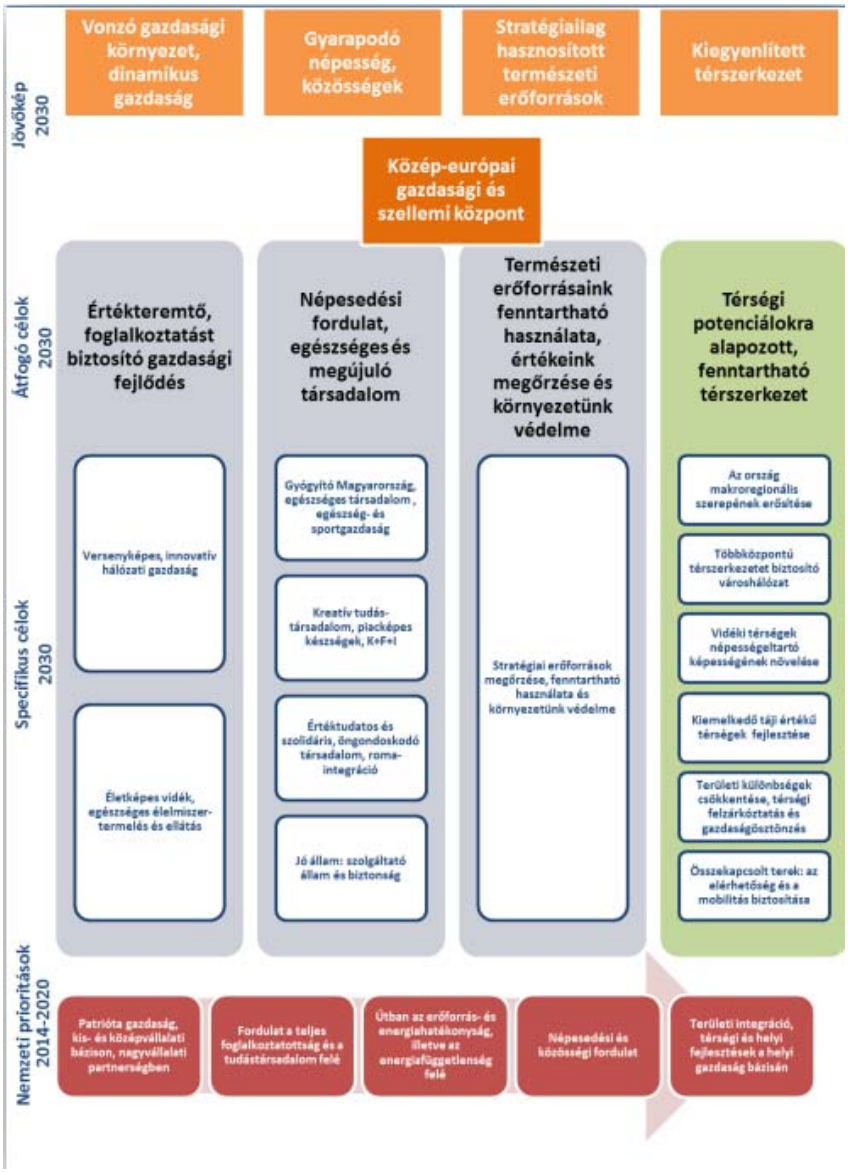

2. ábra Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció célrendszere

Specifikus célok

Az átfogó célok elérése érdekében az OFTK tizenhárom specifikus célt tűz ki, köztük hét szakpolitikai jellegű célt és hat területi célt. A specifikus célok nemzeti jelentőségű ágazati és területi tématerületeket ölelnek fel. A célok – az OFTK hosszú távú teljes tervezési szemléletének megfelelően – a társadalom és a gazdaság egészének, valamint minden ágazatnak, térségi és helyi szereplőknek szólnak, továbbá kirajzolják azokat a fejlesztési súlypontokat is, amelyekre a középtávú – fókuszált – fejlesztési feladatok épülhetnek. Specifikus célokat a lehetséges kitörési pontokra és fordulatot igénylő területek alapján határozták meg, az alábbiak szerint:

1. Versenyképes, innovatív gazdaság
2. Gyógyuló és gyógyító Magyarország, egészséges társadalom, egészség- és sportgazdaság
3. Életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és -ellátás
4. Kreatív tudásalapú társadalom, piacképes készségek, K+F+I
5. Értéktudatos és szolidáris öngondoskodó társadalom
6. Jó állam: szolgáltató állam és biztonság
7. Stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata, és környezetünk védelme
8. Az ország makroregionális szerepének erősítése

9. A többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat
   Cél a településhálózat egységes elvek alapján történő fejlesztése, a többszintű településhálózati kapcsolatok kiegyensúlyozott működtetése, korszerű várospolitika és városfejlesztés, a városhálózati kapcsolatrendszer javítása, a térszerkezet funkcionális fejlesztése, Budapest és térsége fejlesztési potenciáljának kiteljesítése, ugyanakkor a többközpontú térszerkezet kialakítása.
10. Vidéki térségek népességeltartó képességének növelése
    Cél – a Nemzeti Vidékstratégiával összhangban – a vidéki térségek táji és közösségi értékeire, természeti erőforrásaira, táji, kulturális, valamint épített örökségeire és értékeire alapozott fejlesztése. Célunk továbbá a speciális térségi vidékfejlesztési problémák kezelése, az elmaradott vidéki térségek felzárkóztatása, a közszolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása és a foglalkoztatás növelése a hátrányos helyzetű vidéki térségekben.
11. Kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése
    Cél a kiemelkedő táji értékeket képviselő térségek, kultúrtájak értékőrző fejlesztése, a táji értékeikben rejlő potenciál kibontakoztatása és az egyedi karakterükre építő térség integrált kezelése.
12. Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés
    Cél a leszakadó, hátrányos helyzetű térségek, külső és belső perifériák fejlesztése speciális gazdaságpolitikai eszközökkel, a saját meglévő társadalmi és gazdasági erőforrásaik kibontakoztatásával, valamint a közszolgáltatásokhoz, a tudáshoz, a közművelődéshez történő hozzáférés biztosításával, elérhetőségének javításával.
13. Összekapcsolt terek: az elérhetőség és a mobilitás biztosítása
    Cél egy olyan közlekedési struktúra kialakítása, ami elősegíti a társadalmi mobilitást, a különböző területi szintek gyors és könnyű elérhetőségét, ezáltal kialakítva egy dinamikus térségi kapcsolatrendszert, amelynek révén valamennyi szolgáltatás elérhetővé válik egy település vagy térség szűkebb és tágabb környezetének egyaránt. Így biztosítható, hogy az egyes térségek képesek legyenek hatékonyan kiaknázni gazdasági potenciáljukat, ezzel erősítve a piaci versenyképességüket.

Nemzeti prioritások

A fejlesztéspolitika elsődleges keretét az Európai Unió kohéziós és vidékfejlesztési politikája, illetve a 2014–2020-as programozási és fejlesztési időszakban rendelkezésre álló uniós fejlesztési források képezik. Ezért az OFTK a nemzeti szükségletekből és sajátosságokból kiindulva középtávon (2014–2020) kijelöli azokat a stratégiai fókuszokat, amelyek az ország hosszú távú céljainak a kibontakozását szolgálhatják. Ezek a fókuszok a beavatkozási területeket szándékosan koncentrálják, bizonyos értelemben szűkítik. Az OFTK céljai kijelölik a 2014–2020-as Európai Unió fejlesztési és programozási

időszakához kötődő hazai fejlesztéspolitika fő területeit, figyelembe véve az Európai Unió 2014–2020 között meghatározott tematikus célkitűzéseit és prioritásait.
A koncepció nagy hangsúlyt fektet a humán, társadalmi, természeti és gazdasági erőforrások feltárásával, kiaknázásával és térségben tartásával, a helyi gazdaság (helyi termékek, hungarikumok, tudatos fogyasztói szokások) dinamizálásával történő versenyképesség növelésére, mely által a települések gazdaságilag, társadalmilag és környezetileg fenntartható pályára léphetnek. A társadalmi integrációval, és a békés egymás mellett élés kultúrájának erősítésével, az öngondoskodás és a jó közösségi példák, megoldások ösztönzésével a szegregációs folyamatokat megállítására törekszik. Kiemelt fejlesztési területet képeznek a településeink sajátos vidéki értékeket megőrző, azokra építő fejlesztése, felzárkóztatása, beleértve a társadalmi, közösségi, gazdasági és infrastrukturális fejlesztéseket. Központi fejlesztési és területfejlesztési feladat a magyarországi növekvő területi különbségek megállítása gazdaság- és társadalomfejlesztési eszközökkel, a leszakadó térségek területi felzárkóztatása, a kiegyenlített térségi fejlődés feltételeinek megteremtése. Fontos a város-vidék kapcsolatok erősítése, a településszerkezeti és térségi sajátosságokhoz igazodó fejlesztések, programok megvalósítása, integrált térségi és helyi fejlesztési programok megvalósítása, a vidéki térségek fejlesztésével összhangban és szinergiában történő városhálózati- és városfejlesztés. Kulcsfontosságú, hogy a falvak, vidéki települések népességmegtartó képessége erősödjék. Kiemelten fontos a vidéki térségek gazdaságának megerősítése. Az agrár- és élelmiszergazdaságon túl a vidéki térségek jövője szempontjából kulcsfontosságú a vidéki foglalkoztatást biztosító további gazdasági ágazatok fejlesztése, a gazdasági diverzifikáció, a helyi gazdaság megerősítése.

NEMZETI PRIORITÁSOK 2014-2020	• FEJLESZTÉSI TÉMATERÜLETEK
Patrióta gazdaság, kis- és középvállalati bázison, nagyvállalati partnerségben	• Innovatív gazdaságfejlesztés, kis- és középvállalkozások, stratégiai ágazatok, versenyképesség • Elérhetőség, megújuló közösségi közlekedés és tranzitgazdaság • Életképes vidék, bővülő agrár- és élelmiszer-gazdaság, halászat
Fordulat a teljes foglalkoztatottság és a tudástársadalom felé	• Foglalkoztatás növelése • Tudástársadalom megalapozása
Útban az erőforrás- és energiahatékonyság, illetve az energiafüggetlenség felé	• Energia-hatékonyság, fenntartható erőforrás-gazdálkodás • Klíma- és környezetvédelem
Népesedési és közösségi fordulat	• Befogadó és gyarapodó társadalom • Gyermekvállalás ösztönzése, népesedési kihívások kezelése
Területi integráció, térségi és helyi fejlesztések a helyi gazdaság bázisán	• Területi integráció, területfejlesztés • Vidéki térségek, vidéki gazdaság és közösségek • Budapest és térsége vezető makro-regionális szerepkörben • Kiteljesedő Kárpát-medencei, Duna menti nemzeti és európai területi együttműködés

3. ábra Nemzeti prioritások és fejlesztési területek 2014- 2020

A vidéki térségek népességeltartó és –megtartó képességének javítása érdekében tájaink értékeinek, erőforrásainak megőrzése, a sokszínű és életképes agrártermelés, az élelmezési és élelmiszerbiztonság megteremtése, a vidéki gazdaság létalapjainak biztosítása, a vidéki foglalkoztatás növelése, a vidéki közösségek megerősítése, a vidéki népesség életminőségének javítása a cél.
Beavatkozási területek:

- a foglalkoztatást és a természeti erőforrások fenntartható módon történő felhasználását biztosító, életképes agrár- és élelmiszergazdaság, valamint termelés szerkezet kialakítása,
- törekedni kell az egészséges élelmiszerek előállítására, a hozzáadott érték növelésére, valamint kiemelten kell foglalkozni a kertészet és az állattenyésztés fejlesztésével, az ökológiai gazdálkodás erősítésével a genetikai alapok, és a GMO-mentesség megőrzése érdekében,
- a minőségi magyar termékek, élelmiszer-feldolgozás megtartása, „újjáélesztése",
- az élelmiszerbiztonság erősítése,

- a helyi és magyar termékekkel kapcsolatos fogyasztói tudatosság erősítése, a helyi termékekre épülő közétkeztetés és a gasztronómiai kultúra javítása,
- a természet-, táj- és környezetvédelem szerepének erősítése, a biológiai sokféleség megőrzése, a vidéki örökség, vidéki térségeink táji, társadalmi, gazdálkodási és építészeti értékeinek megőrzése és értékalapú fejlesztése, a hagyományápolás és a helyi identitás erősítése,
- kiegyensúlyozott város-vidék kapcsolatok megteremtése,
- a vidéki értékekre és az ott történő települési infrastrukturális és szolgáltatási fejlesztésekre alapozva a vidéki életforma presztízsének javítása, a fiatalok vidékre településének ösztönzése,
- kiegyensúlyozott föld- és birtokszerkezet kialakítása,
- az önfenntartó családi gazdaságok erősítése, a saját szükségletre történő kertművelés és állattartás ösztönzése, demográfiai, szociális földprogramok és komplex tájgazdálkodási programok megvalósítása,
- a kulturális és közösségi létesítmények, könyvtárak, népfőiskolák, tájközpontok, kutatóintézetek hálózatának bővítése és megerősítése,
- a helyi értékek és történetekhez kapcsolódó kulturális szolgáltatások fejlesztése az egyéni tudás, a versenyképesség megszerzése érdekében,
- a helyi és vidéki térségek gazdasági együttműködéseinek a javítása, a helyi termékek piacszervezésének és a közvetlen értékesítés lehetőségeinek az erősítése,
- a helyi gazdaság bel- és külpiacainak pozicionálása, a termelők érdekeltségével és részvételével megvalósuló kereskedelmi hálózatok, értékesítési csatornák kialakítása,
- gazdasági diverzifikáció valamint a vidéki térségek bekapcsolása a gazdaságba és a turizmusba.

Alsópetény a Cserehát kultúrtáj területén helyezkedik el. Az ország észak-keleti részén fekvő Cserehát hazánk egyik legfejletlenebb területe. A zömében aprófalvas településekből álló térségben a munkanélküliség jelentősen meghaladja az országos átlagot, főleg a belső-csereháti településeken, ahol gyakori, hogy csak a falu életét irányító, kiszolgáló közintézményeknél dolgozó embereknek van munkája. A Cserehát településein nagyon magas a roma népesség aránya, az iskolákban gyakori a szegregáció. A rossz elérhetőség, a gyenge infrastruktúra gátolja a helyi gazdaság fejlődését. A térségben ugyanakkor sok kihasználatlan lehetőség is rejlik, leginkább az értékes természeti környezet.

Fejlesztéspolitikai feladatok:

- A tervi előzményekre és a helyi kezdeményezésekre építve hosszú távú, átfogó térségi fejlesztési program megvalósítása a Csereháton, melynek középpontjában a helyi gazdaság fejlesztése áll.
- A háztáji gazdálkodás, az élelmiszertermelés ösztönzése, a kiskerti termelési Átfogó térségi fejlesztési program megvalósítása, melynek középpontjában a helyi gazdaság fejlesztése áll kultúra újjáélesztése, falusi kispiacok, helyi piacok létesítése.
- Mikro- és családi vállalkozások létrehozásának ösztönzése.
- Szociális gazdasági formák kialakításának elősegítése, szociális földprogramok támogatása.
- A falusi- és ökoturizmus fejlesztése, sajátos kínálati struktúra kialakítása, egymást kiegészítő prioritások, desztinációk mentén. A turisztikai desztinációk elérhetőségének javítása.
- Megújuló energiára alapuló térségfejlesztés: biomassza, egyéb alternatív energiaforrások. Helyi energetikai rendszerek, intelligens hálózatok és autonóm ellátási rendszerek fejlesztése.
- Erdősítés és az erdőgazdaságban, fafeldolgozásban, valamint az erdőgazdálkodásban rejlő további lehetőségek kiaknázása, fenntartható fejlesztése.
- Az elérhetőség és a mobilitás javítása (utak állapotának javítása, buszhálózat fejlesztése).
- Az oktatás színvonalának növelése és képzések szervezése, az iskolák felújítása, bővítése, a felnőttképzés támogatása; fiatalok közösségi tevékenységeinek támogatása; munkahelyi képzések támogatása, gazdasági oktatás bevezetése.
- Határon átnyúló fejlesztések.

Nógrád megye fejlesztési irányai:

- A megye rendkívül gyenge népességmegtartó képességének javítása, az életkörülmények és életkilátások javításával.
- Önfenntartó helyi gazdaság bázisán a lakosság elszegényedésének megállítása, a társadalmi depresszió csökkentése, munkahelyteremtés.
- A vállalkozások élénkítése, új vállalkozások létrejöttének ösztönzése, különös tekintettel az agrártevékenységekre, a helyi termék előállításra és a turizmusra.
- Városok ipari örökségén magas hozzáadott értékű tevékenységek (tudásalapú és high-tech iparágak) és a környezetipar meghonosítása, a táji, környezeti szempontok figyelembevételével. Balassagyarmat és Salgótarján térszervezésnek erősítése, országhatáron átívelően is.
- Munkaigényes beruházások vonzása a halmozottan hátrányos helyzetű Szécsényi, Salgótarjáni és Bátonyterenyei kistérségbe.
- A fővárosi agglomeráció felé a gazdasági és munkaerő-piaci vérkeringést, valamint Észak- és Kelet-Európa, illetve Budapest felé az áruszállítást biztosító közúti és vasúti kapcsolatok fejlesztése.
- Hosszabb tartózkodási időt biztosító szolgáltatások, kiemelten az aktív-, a kulturális-, a vallási- és az ökoturizmusban.

1.2.2. Nógrád Megye Területfejlesztési Koncepciója (2014-2020)

Nógrád megye fejlesztésének átfogó célja, hogy a gazdaság élénkítése, a meglévő természeti potenciálok kihasználása és a helyi társadalom aktivizálása által 2030-ra megálljon a leszakadás folyamata Magyarország más térségeihez viszonyítva, és előtérbe kerüljenek olyan új fejlődési lehetőségek, amelyek hosszú távon a megyét vonzó térséggé teszik mind a lakosság, mind a vállalkozások számára.

• A megyék rangsorában szinte minden mutatójában leggyengébb teljesítményt nyújtó gazdaság álljon fejlődő pályára. Fokozódjon a vállalkozói aktivitás, a kis- és középvállalkozások versenyképessége és foglalkoztatás bővítési potenciálja. A térség gazdasági profilját adó, hagyományokkal rendelkező ágazatok fejlesztéseiknek köszönhetően legyenek képesek megfelelni a világgazdasági kihívásoknak, emellett jelenjenek meg a gazdasági fejlődésnek lendületet adó tudás alapú, kreatív ágazatok. Növekedjen a vidék foglalkoztatási képessége, használjuk ki hatékony és fenntartható módon természeti és épített erőforrásainkat, egyedi, palóc hagyományainkat, történeti, kulturális értékeinket, örökségünket. **→ FEJLŐDŐ GAZDASÁG**

• Fokozódjon a társadalom aktivitása, amely elengedhetetlen a foglalkoztatottság növeléséhez. Enyhüljön a fejlődést akadályozó társadalmi depresszió, a mélyszegénységben élők kilátástalansága, javuljon a lakosság egészségi állapota. A periférián élők is növekvő eséllyel férjenek hozzá a tudáshoz. A megújulási, innovációs képesség növelése érdekében fokozódjon a társadalom kreativitása, együttműködési készsége. Javuljanak az emberek munkához jutási esélyei azáltal, hogy a munkaerőpiacon eladható tudáshoz és kompetenciákhoz jutnak. Nógrád megye semmi esetre sem lehet fehér folt Magyarország felsőoktatási térképén **→AKTÍV, KREATÍV, EGYÜTTMŰKÖDŐ TÁRSADALOM**

• Nógrád megye legyen olyan élettér, amelyet az itt élőknek nem érdemes elhagyni. Szolgálja a családok, vállalkozások, szervezetek kényelmét kiegyenlített, korszerű intézményrendszer, javuló közlekedési hálózat, biztonságos, egészséges környezet. Nógrád legyen vonzó azok számára is, akik zsúfolt nagyváros és agglomeráció helyett varázslatos tájra, természet közeli, emberléptékű lakótérre vágynak. Legyen Nógrád mindemellett a Budapest közelében élők számára egy kiváló rekreációs övezet. **→MARASZTALÓ ÉLETTÉR**

Nógrád megye fejlesztésének stratégiai céljai

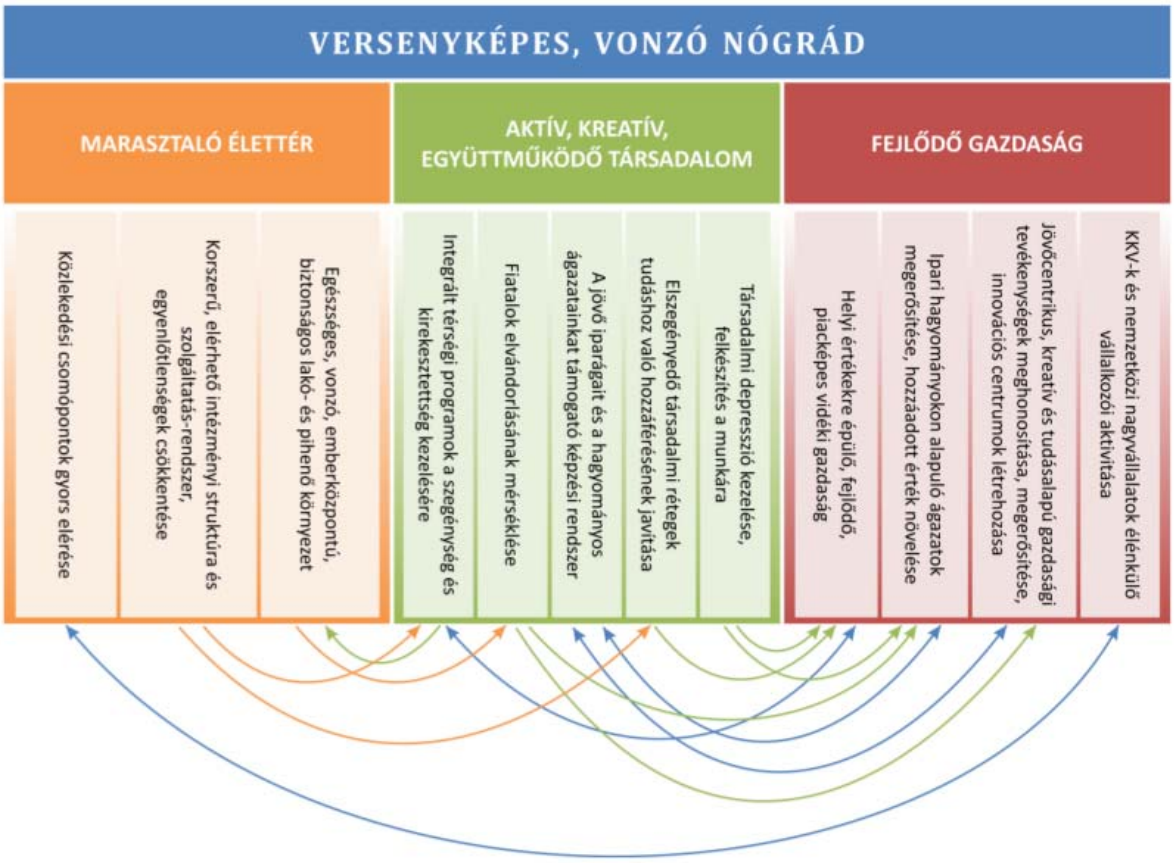

A megye stratégiai térstruktúrája

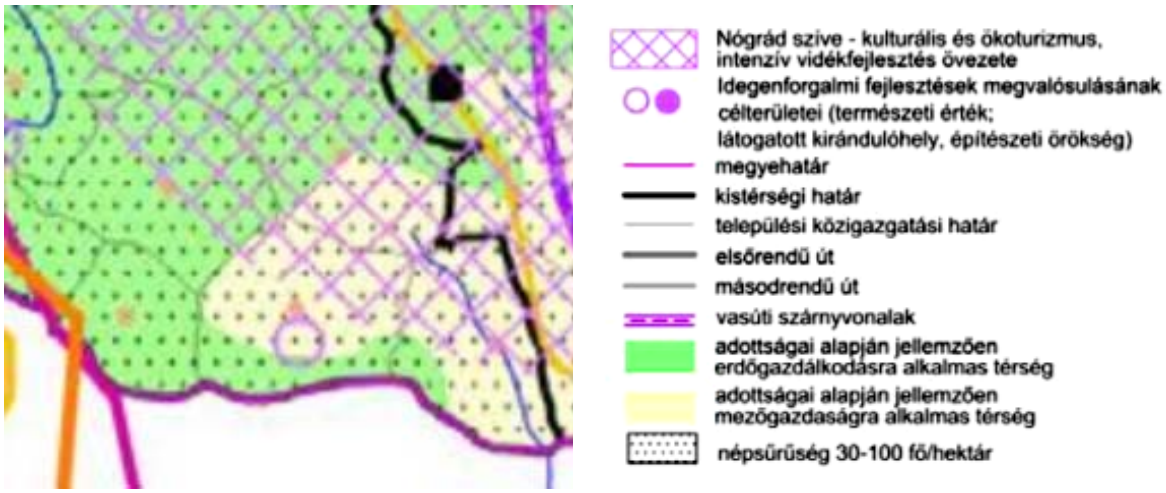

1.2.3. Nógrád Megye Területi Integrált Programja (a 70/2015. (VIII. 31.) Kgy. határozat melléklete)

Az ITP TOP intézkedésekhez kapcsolódó céljai az alábbiak:

1. Üzleti infrastruktúra kapacitások bővítése, fejlesztése a vállalkozói aktivitás és a vállalkozások munkahelyteremtő képességének növelése érdekében
2. Környezeti és gazdasági szempontból fenntartható településfejlesztés
3. Az önkormányzatok működéssel összefüggő energetikai költségeinek minimalizálása
4. Korszerű, elérhető önkormányzati alapszolgáltatások
5. Nógrád megye turisztikai vonzerejének rendszerszerű, fenntartható fejlesztése
6. A lakosság, kiemelten a munkaképes megyei polgárok helyi kötődésének, együttműködésének erősítése

1.3. A TERÜLETRENDEZÉSI TERVEKKEL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA

1.3.1. 2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről

A Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény (a továbbiakban MATrT) célja, hogy az ország egészére, valamint egyes kiemelt térségekre meghatározza a térségi területfelhasználás feltételeit, a műszaki infrastruktúra-hálózatok összehangolt térbeli rendjét, a terület- és gazdaságfejlesztés hatékony területi, területhasználati orientálása érdekében, tekintettel a fenntartható fejlődésre, valamint a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek, honvédelmi érdekek és a hagyományos tájhasználat megőrzésére, illetve erőforrások védelmére. A hatékony és korszerű területrendezés ennek érdekében folyamatos, rendszeresen megújuló, összehangolt rendszert alkot az ország területi képét megalkotó fejlesztési stratégiákkal. A törvény második részében található az Országos Területrendezési Terv (OTrT.), a harmadik részében a Budapesti Agglomeráció Területrendezési Terve (BATrT.), míg a negyedik részében a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Terve (BKÜTrT.).
Az ország településein, az egyes térségekben a területfelhasználásra, a településképi követelményekre és az építésre vonatkozó szabályokat az előbbiekben foglalt rendelkezésekre is tekintettel e törvény rendelkezéseivel összhangban kell kialakítani.
Adott térségre vagy területre vonatkozóan az országos, kiemelt térségi és megyei területfelhasználási kategóriákra vonatkozó szabályok és a térségi övezeti szabályok közül az a törvény célja szerinti adottságok és értékek megőrzése szempontjából szigorúbb előírásokat kell alkalmazni.
Ahol e törvény a környezetvédelemre, a természetvédelemre, a tájvédelemre, az erdőkre, az épített környezetre, a kulturális örökségvédelemre, valamint a vízgazdálkodásra vonatkozó külön jogszabályokban meghatározottaknál szigorúbb rendelkezéseket tartalmaz, ott e törvény rendelkezéseit kell alkalmazni.
A törvény szellemének megfelelően a jogalkotó létrehozta az országos térségi területfelhasználási kategóriákat (2018. évi CXXXIX. törvény 9.§.) és megalkotta a rájuk vonatkozó szabályokat:

2018. évi CXXXIX. törvény
Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről (MATrT)

Térségi szerkezeti terv:

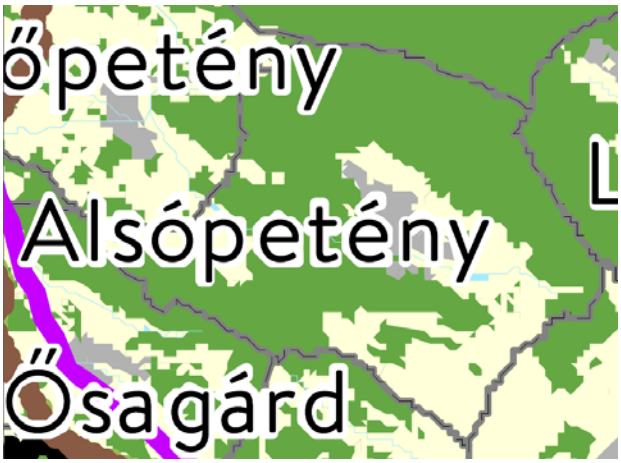

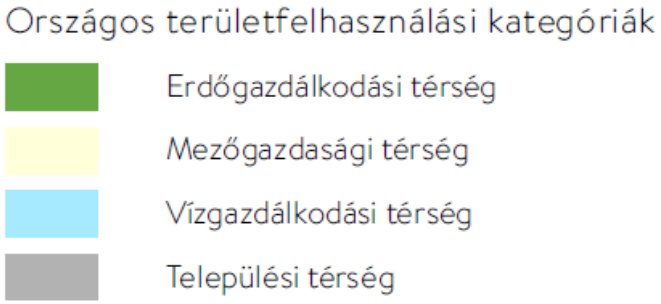

Nógrád Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 29/2005. (XII. 01.) Kgy. rendelete Nógrád Megye Területrendezési Tervéről (a továbbiakban: NMTrT)
Szerkezeti terv:

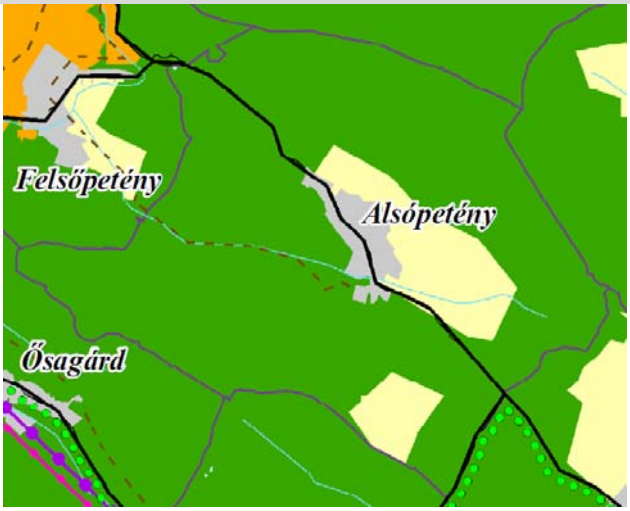

A települési térség területén bármely települési területfelhasználási egység kijelölhető

Települési térség

A települési térség területén bármely települési területfelhasználási egység kijelölhető.
A Települési térség Alsópetény belterületét fedi. A hatályos TSZT beépítésre szánt területek összessége megegyezik az NMTrT-ben jelölt Települési térség területével.

Erdőgazdálkodási térség

Az erdőgazdálkodási térségben a települési területfelhasználási egységeket a térséget lefedő erdők övezetére és az erdőtelepítésre javasolt terület övezetére vonatkozó szabályok szerint kell kijelölni, és legalább 75%-ban erdőterület területfelhasználási egységbe kell sorolni.

Mezőgazdasági térség

A mezőgazdasági térség területének legalább 75%-át elsődlegesen a mezőgazdasági terület települési területfelhasználási egységbe kell sorolni, a fennmaradó rész természetközeli terület vagy különleges honvédelmi, katonai és nemzetbiztonsági célra szolgáló terület területfelhasználási egységbe sorolható.

Vegyes területfelhasználási térség

A sajátos területfelhasználású térség területét a terület tervezett felhasználásának megfelelően honvédelmi, különleges, közlekedési, erdő-, gazdasági vagy intézményterület települési területfelhasználási egységbe kell sorolni.

Vízgazdálkodási térség

A vízgazdálkodási térség területét – e törvény hatálybalépését megelőzően már jogszerűen kijelölt beépítésre szánt területek kivételével – vízgazdálkodási terület, vízgazdálkodási célú erdőterület, vízgazdálkodási célú mezőgazdasági terület, természetközeli terület, továbbá különleges honvédelmi, katonai és nemzetbiztonsági célú terület vagy honvédelmi célú erdőterület területfelhasználási egységbe kell sorolni, és a működési területével érintett vízügyi igazgatási szervvel egyeztetve kell pontosítani.

Országos ökológiai hálózat övezete (MATrT 25.- 27.§)

Az Ökológiai hálózat Magterületének és Ökológiai folyosójának övezete

Az ökológiai hálózat magterületének övezetében – kivéve, ahol az Ország Szerkezeti Terve települési térséget határoz meg –a településrendezési eszközökben csak olyan övezet és építési övezet jelölhető ki, amely az ökológiai hálózat magterülete és az ökológiai hálózat ökológiai folyosója természetes és természetközeli élőhelyeit és azok kapcsolatait nem veszélyezteti.

Az ökológiai hálózat magterületének és ökológiai folyosójának övezetében új beépítésre szánt terület nem jelölhető ki, kivéve, ha a települési területet az ökológiai hálózat magterülete, vagy az ökológiai hálózat magterülete és az ökológiai hálózat ökológiai folyosója körülzárja, továbbá a kijelölést más jogszabály nem tiltja.

Az előbbi kivételek együttes fennállása esetén beépítésre szánt terület az állami főépítészi hatáskörében eljáró fővárosi és megyei kormányhivatalnak a területrendezési hatósági eljárása során kiadott területfelhasználási engedélye alapján jelölhető ki.

Az ökológiai hálózat magterületének és ökológiai folyosójának övezetében a közlekedési és energetikai infrastruktúra-hálózatok elemeinek nyomvonala a magterület természetes élőhelyeinek fennmaradását biztosító módon, az azok közötti ökológiai kapcsolatok működését nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával jelölhetők ki és helyezhetők el.

Az ökológiai hálózat magterületének és ökológiai folyosójának övezetében bányászati tevékenység folytatása a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó előírások alkalmazásával engedélyezhető. Az övezetben új célkitermelőhely és külfejtéses művelésű bányatelek nem létesíthető, a meglévő külfejtéses művelésű bányatelek horizontálisan nem bővíthető.

Az ökológiai hálózat magterületének övezetében az erőművek közül csak háztartási méretű kiserőmű létesíthető épületen elhelyezve.

Pufferterület övezete

Az ökológiai hálózat pufferterületének övezetében – kivéve, ahol az Ország Szerkezeti Terve települési térséget határoz meg –a településrendezési eszközökben olyan övezet és építési övezet jelölhető ki, amely az ökológiai hálózat magterülete, ökológiai folyosója és pufferterülete övezetek természetes és természetközeli élőhelyeit és azok kapcsolatait nem veszélyezteti.

Az ökológiai hálózat pufferterületének övezetében – a következő bekezdésben meghatározott feltétel kivételével – a településszerkezeti terv beépítésre szánt területet csak abban az esetben jelölhet ki, ha az a szomszédos magterület vagy ökológiai folyosó természeti értékeit, biológiai sokféleségét, valamint táji értékeit nem veszélyezteti.

Az ökológiai hálózat pufferterületének övezetében, ahol az Ország Szerkezeti Terve települési

térséget határoz meg, beépítésre szánt terület az előbbi bekezdésben meghatározott feltételektől függetlenül is kijelölhető.
Az ökológiai hálózat pufferterületének övezetében bányászati tevékenység folytatása a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó előírások alkalmazásával engedélyezhető. Az övezetben célkitermelőhely nem létesíthető.

A településrendezési eszközökben az övezetek kiterjedését – a 282/2009. (XII.11.) Korm. rendelet 1. sz. melléklete értelmében - a Bükki Nemzeti Park adatszolgáltatása alapján kell kijelölni.

MATrT	NMTrT
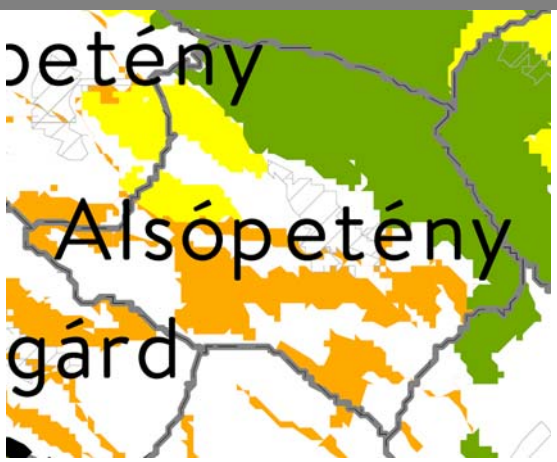	

Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete (MATrT 28.§)

* Kiváló termőhelyi adottságú szántók övezetében új beépítésre szánt terület – kivéve, ahol az Ország Szerkezeti Terve települési térséget határoz meg – csak az állami főépítészi hatáskörében eljáró fővárosi és megyei kormányhivatalnak a területrendezési hatósági eljárása során kiadott területfelhasználási engedélye alapján jelölhető ki.
*A kiváló termőhelyi adottságú szántók övezetében új külfejtéses művelésű bányatelek megállapítása és bányászati tevékenység folytatása a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó előírások alkalmazásával engedélyezhető.

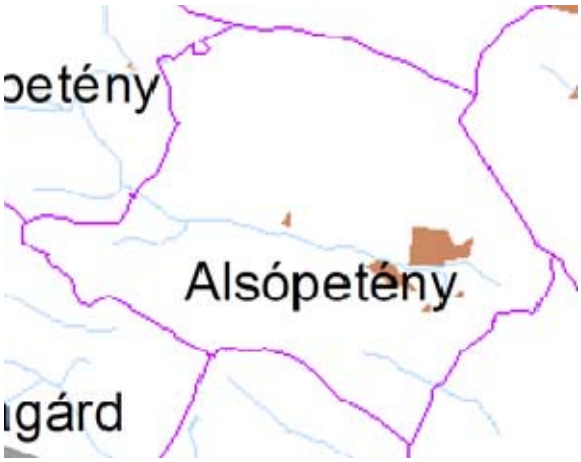

Erdők övezete (MATrT 29.§)

*Az erdők övezetébe tartozó területeket az adott településnek a településrendezési eszközében legalább 95%-ban erdőterület területfelhasználási egységbe kell sorolnia. Az e törvény hatálybalépését megelőzően kijelölt beépítésre szánt területek, valamint az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény 4. § (2) bekezdésében meghatározott területek, továbbá az Ország Szerkezeti Terve által kijelölt települési térség területein lévő erdők övezetének területét a számításnál figyelmen kívül kell hagyni.
*Az erdők övezetében külfejtéses művelésű bányatelket megállapítani és bányászati tevékenységet engedélyezni a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet.

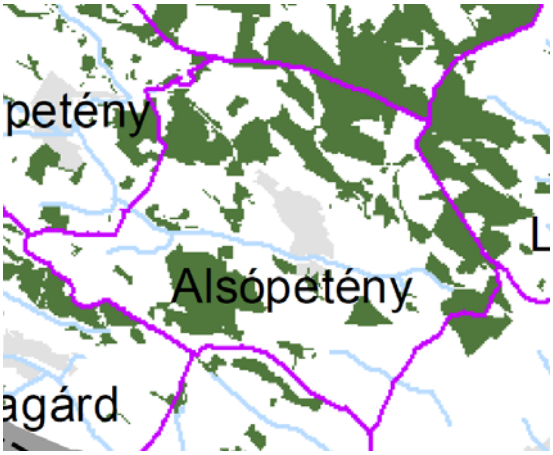

Jó termőhelyi adottságú szántók, Erdőtelepítésre javasolt terület, Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete (MATrT 6.§)

6.§
(3) A **jó termőhelyi adottságú szántók**, az **erdőtelepítésre javasolt terület**, a **tájképvédelmi terület**, a vízminőség-védelmi terület, a nagyvízi meder és a VTT-tározók övezetét a területrendezésért felelős miniszter a 19. § (4) bekezdésben meghatározott rendeletében állapítja meg.
► ***Jelen dokumentáció elkészítéséig a hivatkozott miniszteri rendeletek nem jelentek meg.***

Szőlőkataszter vizsgálata:
2018. évi CXXXIX tv:
13. § (1) Borvidéki település borszőlő termőhelyi katasztere I-II. osztályú területeihez tartozó földrészlet - a különleges mezőgazdasági üzemi terület kivételével - nem minősíthető beépítésre szánt területté.
► ***Alsópetény nem borvidéki település, és I-II. kataszteri osztályú szőlőterülettel sem rendelkezik.***

Gyümölcskataszter vizsgálata:
2018. évi CXXXIX tv:
(2) Az Országos Gyümölcs Termőhely Kataszter I. és II. osztályú területeihez tartozó földrészlet - a különleges mezőgazdasági üzemi terület kivételével - nem minősíthető beépítésre szánt területté.
► ***Alsópetény területén Gyümölcs Termőhelyi Kataszteri I-II. osztályú területek nem találhatók.***

A Nógrád Megyei Önkormányzat Közgyűlése 143/2017. (XII. 14.) Kgy. számú határozatával elfogadta a Nógrád Megye Területrendezési Terve módosítását biztosító intézkedéseket. A VÁTI Városépítési Kft. 2018 áprilisára elkészítette a terv előkészítő fázisának munkaanyagát. Elfogadott terv még nincs.

1.4. A SZOMSZÉDOS TELEPÜLÉSEK HATÁLYOS TELEPÜLÉSSZERKEZETI TERVEINEK - ALSÓPETÉNY FEJLESZTÉSÉVEL ÖSSZEFÜGGŐ MEGÁLLAPÍTÁSAI

Felsőpetény

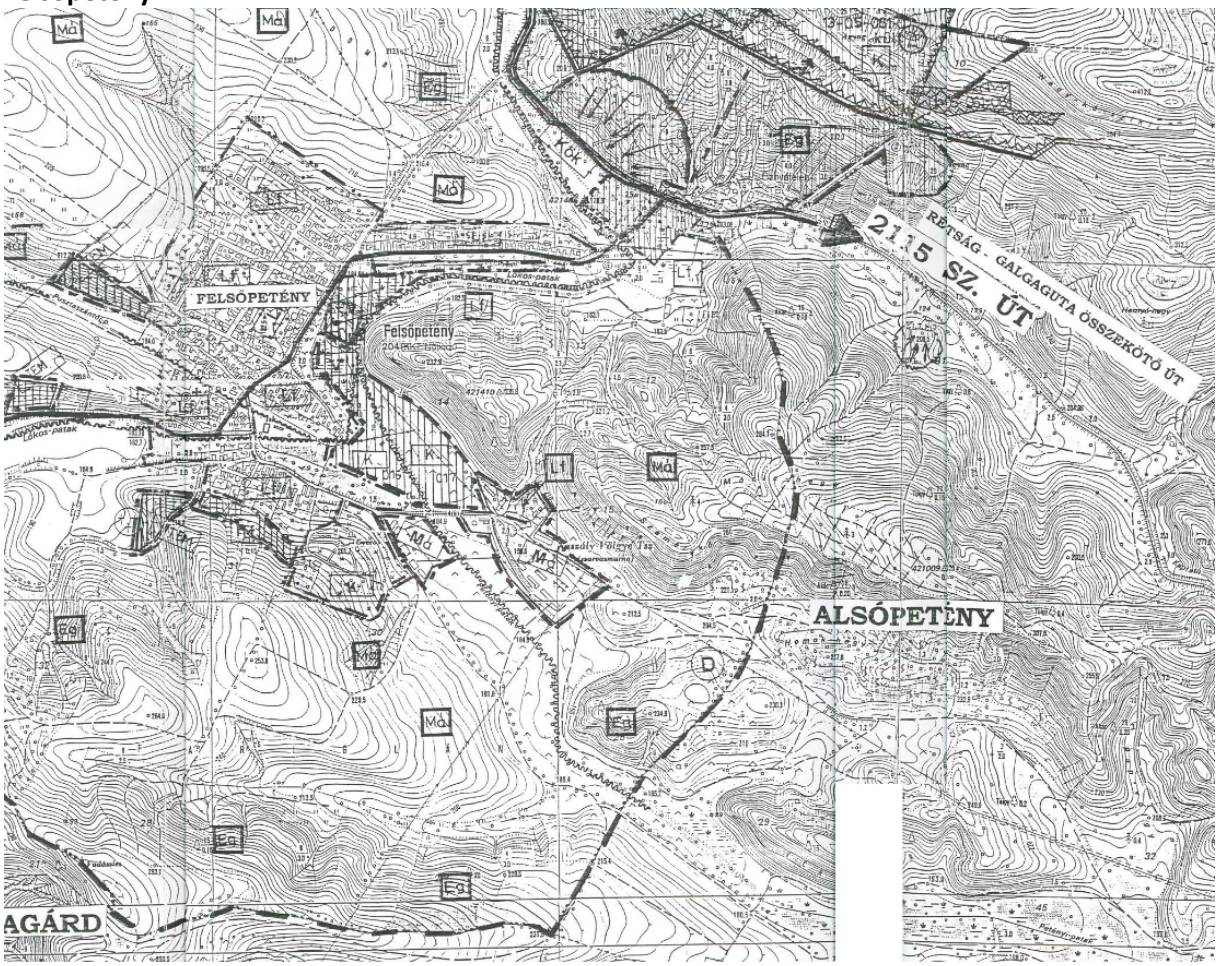

Felsőpetény község településrendezési terveit 2002-ben készítette a Regionál Tervező és Fővállalkozó Kft. A két települést a 2115. jelű út köti össze. Felsőpetényben, a két település határánál található az Agyag Ásvány Kft. telephelye. A települések nagyrészt erdőkkel kapcsolódnak egymáshoz, de Felsőpetényben az Alkotmány út menti lakóterületek igen közel fekszenek a közös közigazgatási határhoz.

Romhány

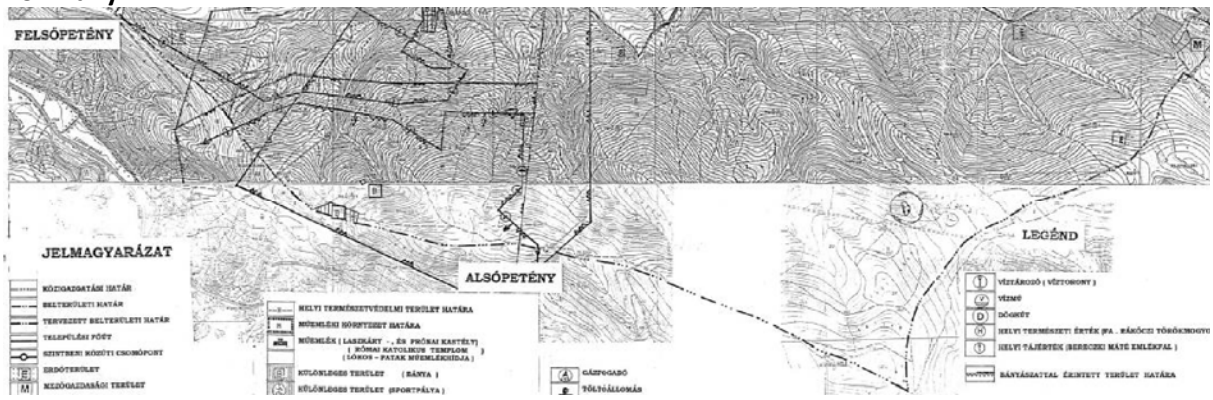

Romhány község településrendezési terveit 2001-ben készítette a Regionál Tervező és Fővállalkozó Kft. Helyi Építési Szabályzata a 11/2002.(VIII.27.) sz. önkormányzati rendelettel fogadta el a képviselő-testület, amelyet 2005-ben, 2008-ban és 2018-ban módosítottak.
A két település a településszerkezeti terven és a természetben is erdőterületekkel csatlakozik egymáshoz, egyéb szerkezeti elem, közúti kapcsolat nincs a két település között.

Legénd

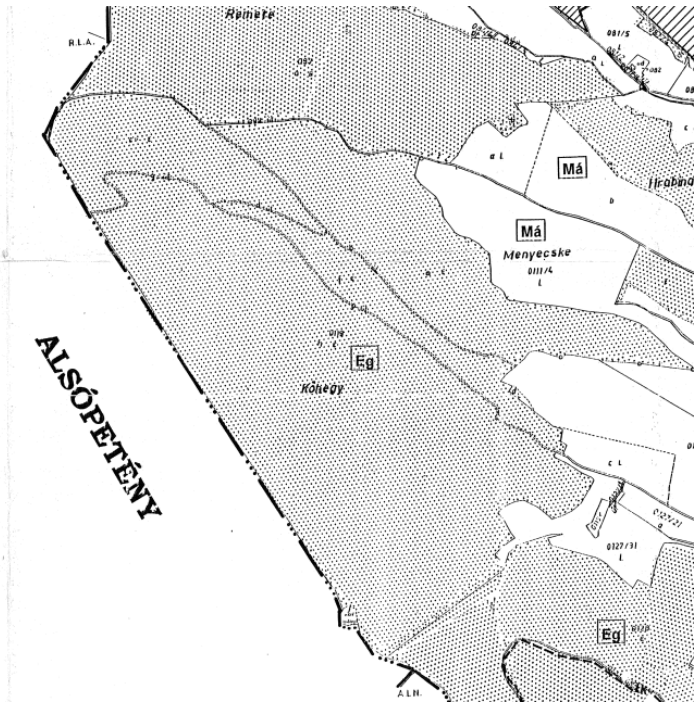

Legénd község településrendezési terveit 2002-ben készítette a Regionál Tervező és Fővállalkozó Kft.
A Helyi Építési Szabályzat a 14/2002.(XII.24.) sz. önkormányzati határozattal fogadta el a képviselő-testület, és 2016-ban módosították.

Nézsa

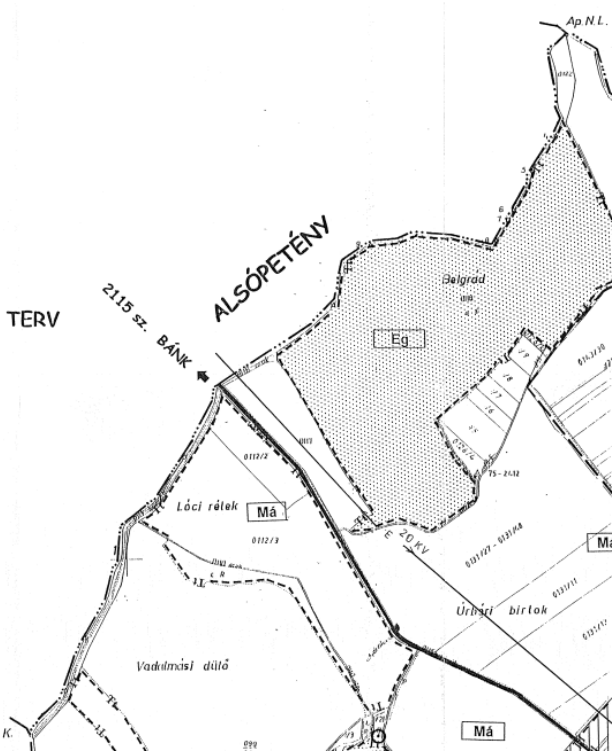

Nézsa község településrendezési terveit 2004-ben készítette a Regionál Tervező és Fővállalkozó Kft. A települések erdő- és mezőgazdasági területekkel csatlakoznak, összeköti őket a 2115. sz. Rétság-Galgaguta összekötő út.

Ősagárd

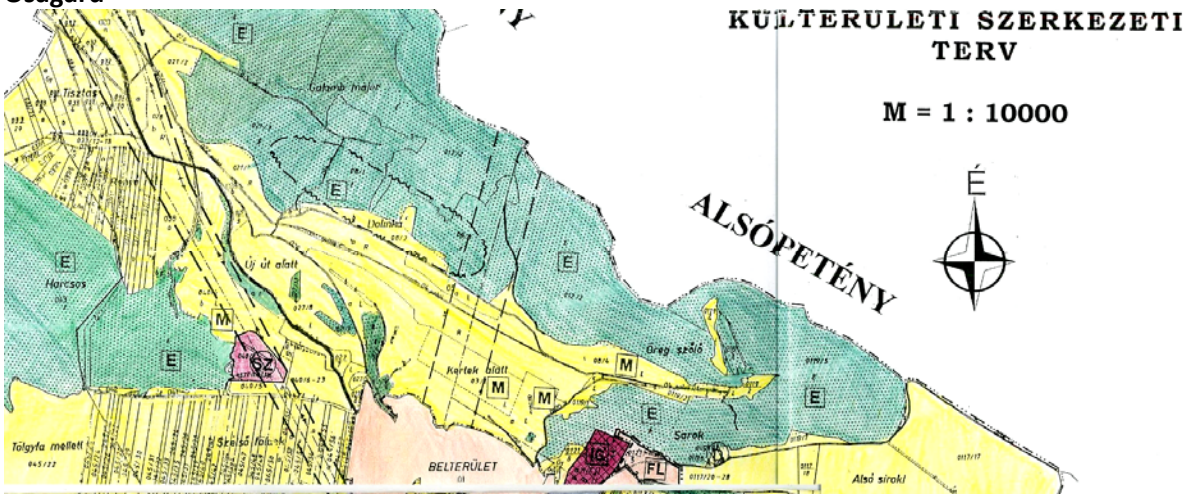

Ősagárd község településrendezési terveit 2002-ben készítette a Regionál Tervező és Fővállalkozó Kft. A települések erdő- és mezőgazdasági területekkel csatlakoznak egymáshoz, jelentősebb szerkezeti kapcsolat nincsen közöttük.

Keszeg

Keszeg képviselő-testülete a teljes településre készült Helyi Építési Szabályzatát és Szabályozási tervét az 1/2006. (I. 9.) számú önk. rendelettel hagyta jóvá. Alsópeténnyel való kapcsolatát a 2107-es főút (Dózsa György út) teremti meg. Alsópetényhez erdő és mezőgazdasági területekkel kapcsolódik.

1.5. HATÁLYOS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI DÖNTÉSEK BEMUTATÁSA

Alsópetény Önkormányzata először az 1986-1990 időszakra vonatkozóan fogalmazta meg hosszú távú településfejlesztési programját és az ezredfordulóra célul tűzte ki egy üdülő-pihenőfalu, illetve zártkertek kialakítását az elhagyott mezőgazdasági területeken, valamint egy többfunkciós víztározó építését. A fejlesztésekre vonatkozóan 2002-ben konkrét megfogalmazások jelentek meg a polgármesteri programban, majd a 2006-os és 2010-es választások idején ezek előrehaladásáról és további feladatokról készültek dokumentumok.

Alsópetény Középtávú Településfejlesztési Koncepcióját 2010 decemberében az Aquaprofit Műszaki Tanácsadási és Befektetési Zrt. készítette el. A dokumentumban megfogalmazott célok:
Távlati cél: Alsópetény a jelenlegi és az előre jelezhető környezeti, gazdasági és társadalmi folyamatok, trendek alapján hosszú távon mind környezeti, mind gazdasági-társadalmi szempontból fenntarthatóvá váljon.
Alsópetény térsége legyen a Cserhát Kis-Svájca.
A távlati cél elérésének elemei:
- Folyamatos fejlesztések
- Munkahelyteremtés
- Helyben maradás mellett fiatalok bevándorlása

Átfogó cél: **A település gazdasági teljesítőképességének növelése**
Fő célok:
- Turisztikai potenciál kihasználása
- Helyi termelő tevékenység fejlesztése
- Társadalmi integráció

Részcélok:
- Marketingtevékenység élénkítése (településmarketing)
- Kulturális örökség megfelelő bemutatása
- Természeti értékek láthatóvá tétele
- A település önálló arculatának megteremtése
- Turistafogadás feltételeinek javítása
- Közlekedési infrastruktúra fejlesztése
- Gazdasági szereplők számának növelése
- Háztáji gazdálkodás feltételeinek megteremtése
- Civil kezdeményezések ösztönzése
- Turisztikai termékkínálat bővítése
- Szálláshelyek kialakítása
- Vendéglátóhelyek kialakítása
- Szőlő- és gyümölcstermesztési kultúra újjáélesztése
- Mozgópiac rendszerének újjáélesztése
- Helyi programkínálat bővítése

1.6. A TELEPÜLÉS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVI ELŐZMÉNYEINEK VIZSGÁLATA

Alsópetény településrendezési eszközei 2004-ben készültek, Helyi Építési Szabályzatát a 8/2004. (V. 20.) sz. önkormányzati rendelettel fogadta el a képviselő-testület. A tervek 2009-ben több helyen módosításra kerültek, a HÉSZ a 9/2009.(IX.29.) sz. rendelettel lett elfogadva.
A község Településfejlesztési koncepcióját az Aquaprofit Műszaki Tanácsadási és Befektetési Zrt. készítette 2010 decemberében, és képviselő-testület a 60/2018.(IX.24.) sz. önkormányzati határozattal fogadta el.

1.7. TELEPÜLÉS TÁRSADALMA

1.7.1. Demográfia, társadalom

Az ország területén ma élő népesség korstruktúrája és demográfiai jellemzői alapján nagy valószínűséggel a népesség további csökkenésére lehet számítani. Az 1990. évi 10 370 000 főről 2017-re a lakosságszám kb. 9 799 000 főre csökkent, azaz majdnem három évtized alatt mintegy 571 000 fővel, közel 6%-kal lett kevesebb.

Nógrád megye lakossága is lassan elöregszik, folyamatosan csökken a lakosság száma. Országos szinten a negyedik legrosszabb helyzetben lévő megye a természetes fogyást tekintve. Csökken az állandó népességen belül az aktív korúak száma.

A Rétsági járás a megyei tendenciákhoz hasonló képet mutat. A lakosságszám az elmúlt tíz évben csökkent (bár 2015-ben emelkedett), népessége elöregedő. A természetes fogyást tekintve viszont a megyében a legkedvezőbb helyzetben lévő járás. Vándorlási egyenlegét tekintve az Észak-magyarországi régióval és Nógrád megyével ellentétben pozitív képet kapunk, 2015-ben a negatív vándorlási egyenleg pozitívba fordult, ami azt jelenti, hogy többen költöztek a járásba, mint ahányan elvándoroltak onnan. Ezzel a megyében egyedülálló.

Alsópetény lakónépessége a KSH 2017. jan. 1-i adatai szerint 560 fő, amellyel a járás nyolcadik legalacsonyabb népességű települése. Lakónépessége 2001-től folyamatosan csökkent, majd 2015-ben emelkedésnek indult, azután az elmúlt két évben ismét csökkent.

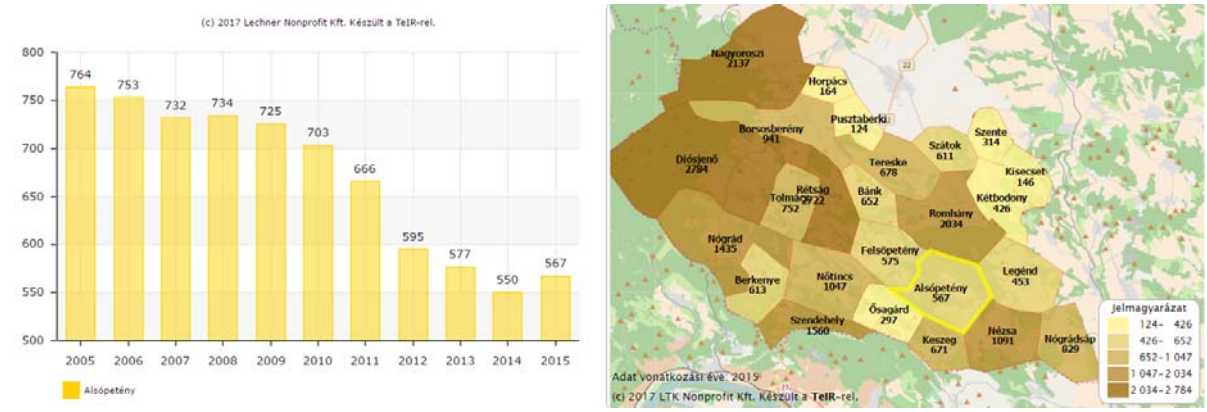

2. ábra A lakónépesség alakulása (TEIR)

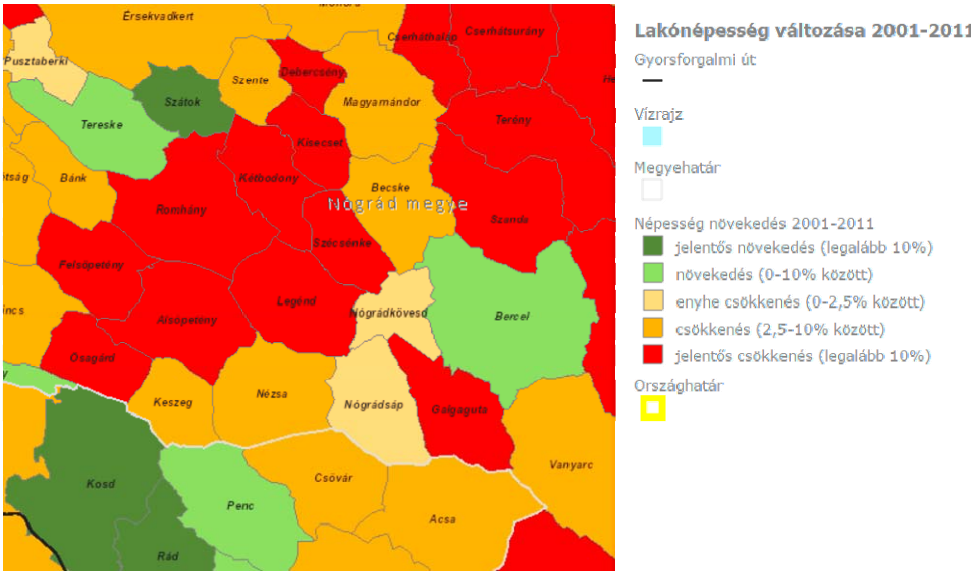

A település korösszetételét vizsgálva a két népszámlálás időpontjában jól látható, hogy a település népessége a nők tekintetében elöregedő, míg a férfiak tekintetében stagnáló, stabil népességű képet mutat. Az elmúlt 10 évben a népességen belül a 0-14 éves korúak aránya csökkent, a 60 év felüliek aránya viszont nőtt.

forrás: http://gis.lechnerkozpont.hu/foldgomb/

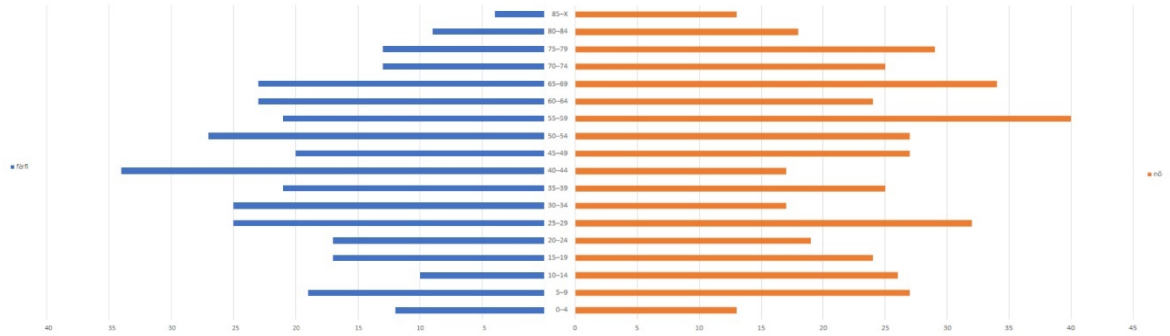

3. ábra Korfa a KSH 2001-es népszámlálási adatai alapján

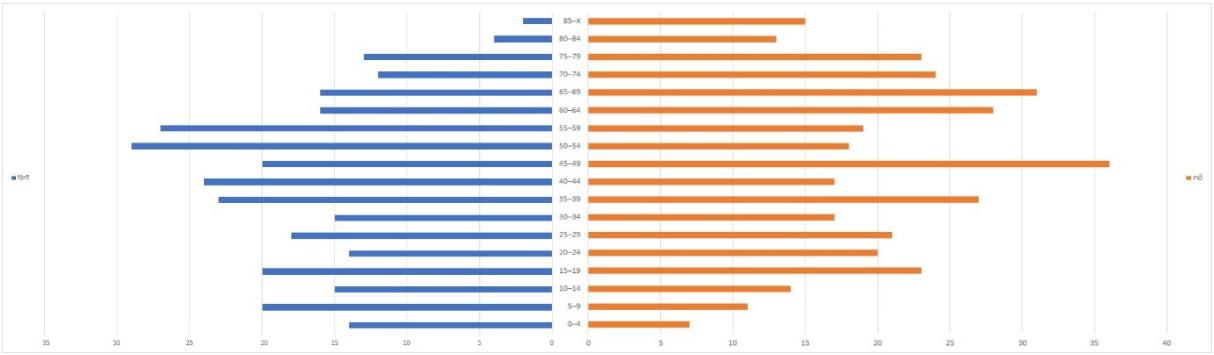

4. ábra Korfa a KSH 2011-es népszámlálási adatai alapján

Hogy hogyan alakul egy település lakónépességének nagysága, azt két tényező befolyásolja:

- a természetes szaporodás, azaz az élveszületések és halálozások számának különbözete,
- a vándorlási nyereség vagy veszteség, vagyis a településre bevándorlók és az onnan elköltözők számának különbözete.

A népesség alakulását – a vándorlásoktól eltekintve – a születések és halálozások száma és ezek egyenlege szabja meg. Ez az ún. természetes szaporodás, amely tehát az élveszületések és a halálozások különbözete. A természetes szaporodás történelmi perspektívában többnyire pozitív értékű (az élveszületések száma meghaladja a halálozásokét), ezért a demográfiai terminológiában a természetes fogyás is beletartozik a természetes szaporodás fogalomkörébe, csupán az előjele negatív.

Alsópetény esetében, a járáshoz hasonlóan, az állandó vagy ideiglenes jelleggel bejelentkezők és az onnan másik közigazgatási egységbe állandó vagy ideiglenes jelleggel bejelentkezők számának különbözete 2009 és 2015 között negatív képet mutatott, és csak 2015-ben haladta meg az odaköltözők száma az elvándorlók számát. Ezzel a járásban a harmadik helyen áll.

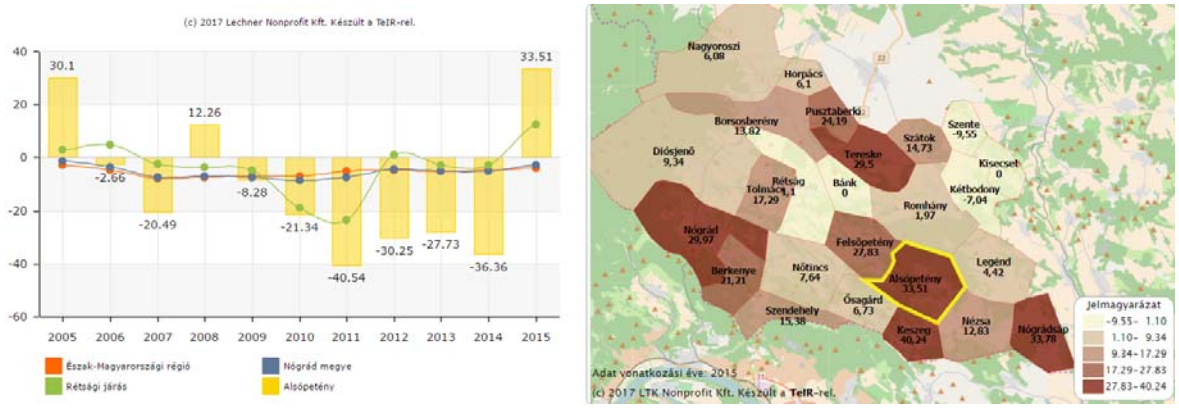

5. ábra Vándorlási egyenleg (ezrelék) (TEIR)

Az állandó népességből a 18-59 évesek száma az elmúlt 10 évben 12%-al csökkent, a 100 fő 0-14 évesre jutó 65-x évesek száma folyamatosan emelkedett 2013-ig. Az elöregedés meghaladja az országos, a megyei és a járási értékeket.

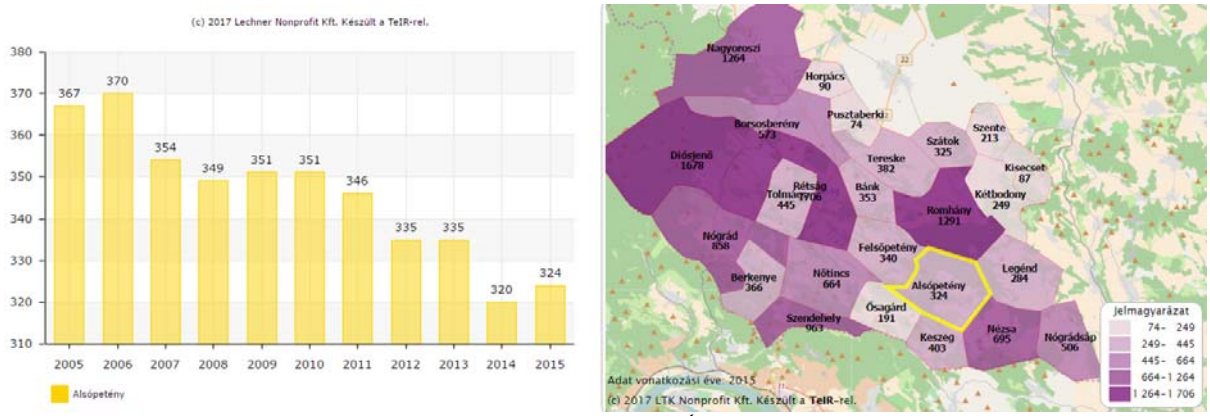

6. ábra Állandó népességből a 18-59 évesek száma (fő) (TEIR)

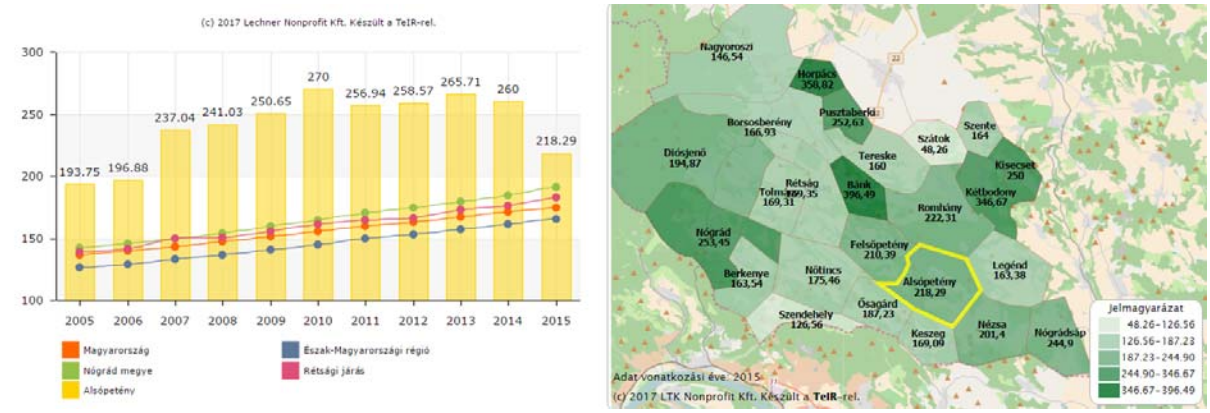

7. ábra Öregedési mutató (TEIR)

A népesség idősödésének egyik gyakran használt mérőszáma az öregedési mutató, amely egyben a jövőbeni tendenciákat is előre vetíti. Az öregedési mutató a 14 éves és ennél fiatalabb népességre jutó idősek (65 évesek és annál idősebbek) arányát mutatja. Az öregedési index Magyarországon 2014. január 1-jén 122 időskorú lakos jutott száz gyermekkorúra. Ez az érték Alsópetényben 2015-ben ennek több mint kétszerese volt.

1.7.1.1. *Nemzetiségi összetétel*

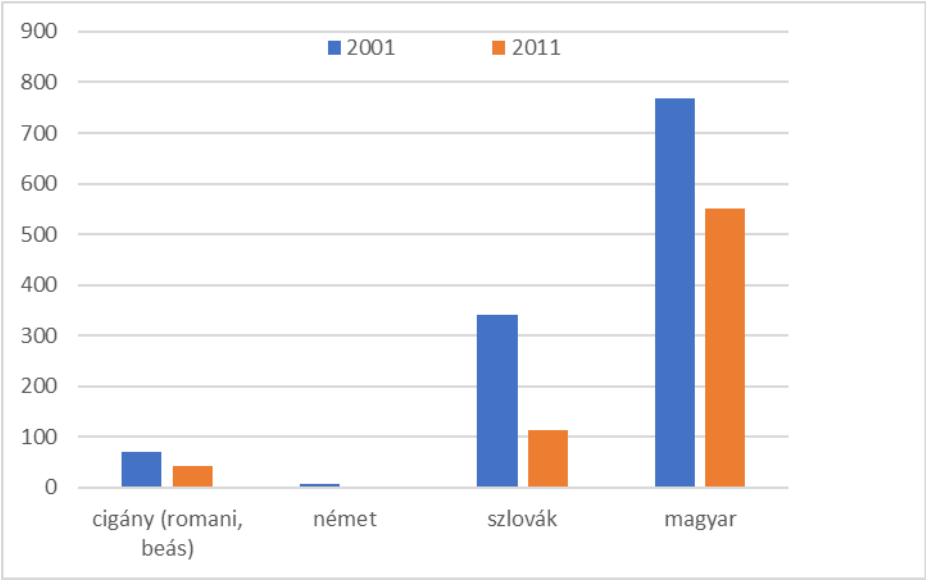

1.7.1.2. *Képzettség, életminőség*

	a megfelelő korúak százalékában		
	férfi	nő	összesen
10–X éves általános iskola első évfolyamát sem végezte el	-	0,6	0,3
15–X éves legalább általános iskola 8. évfolyam	97,6	92,2	94,5
18–X éves legalább érettségi	31,8	28,8	30,1
25–X éves egyetem, főiskola stb. oklevéllel	7,3	8,7	8,1

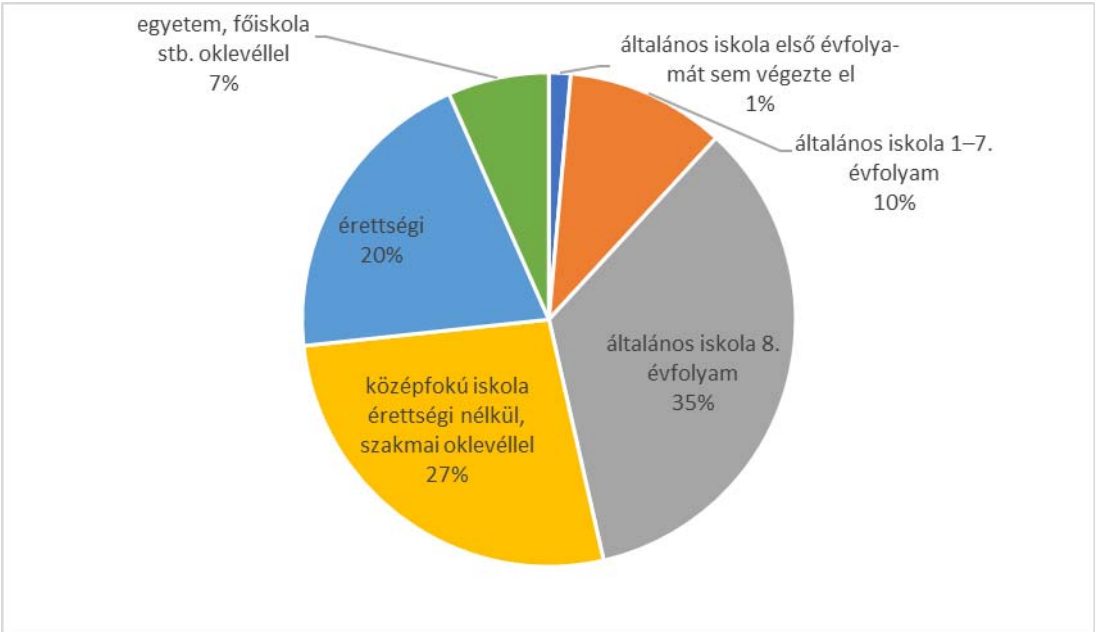

13. ábra A népesség iskolai végzettség és nemek szerint, 2011 (Forrás: KSH népszámlálás)

1.7.1.3. *Foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok*

Lakónépesség (fő) (2016.)	567 fő
Lakónépességen belül az alábbi korcsoportok aránya (2011.): 0-14 éves (fiatal korúak) 15-64 éves (aktív korúak) 60-x éves (időskorúak)	 12% (81 fő) 65% (432 fő) 23% (153 fő)
Regisztrált munkanélküliek száma (2017. március) (Nemzetgazdasági Minisztérium)	12fő
Nyilvántartott álláskeresők aránya a munkaképes korú népesség %-ában (Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat, 2017. március)	3,12%
Nyilvántartott pályakezdő álláskeresők száma (KSH 2015)	2fő
180 napnál hosszabb ideje regisztrált munkanélküliek száma (2017. március) [fő] (Nemzetgazdasági Minisztérium)	1fő
Egy éven túl nyilvántartott álláskeresők száma (Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat, 2017. március)	48fő
Általános iskola 8 osztályánál kevesebb végzettséggel rendelkező regisztrált munkanélküliek száma (Nemzetgazdasági Minisztérium, 2017. 1. negyedév)	0fő
Általános iskolai végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (Nemzetgazdasági Minisztérium, 2017. 1. negyedév)	4fő
Középiskolai (szakmunkásképző, szakiskola, szakközépiskola, technikum, gimnázium) végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (Nemzetgazdasági Minisztérium, 2017. 1. negyedév)	3fő
Felsőfokú (egyetem, főiskola) végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (Nemzetgazdasági Minisztérium, 2017. 1. negyedév)	0fő
Fizikai foglalkozású nyilvántartott álláskeresők száma (KSH 2015.)	12 fő
Szellemi foglalkozású nyilvántartott álláskeresők száma (KSH 2015)	3fő
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebbek arányában (TeIr 2011.)	8,1%
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül (TeIr 2011.)	54,4%
Naponta ingázó (eljáró) foglalkoztatottak aránya (TeIr 2011.)	76,8%
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya (TeIr 2011.)	46,7%
Nyilvántartott álláskeresők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül 2016. december (www.nfsz.hu)	2,63%

Helyben lakó és dolgozó a helyben foglalkoztatott százalékában (KSH 2011)	84,4%
Naponta bejáró a helyben foglalkoztatott százalékában (KSH 2011)	15,6%
Helyben foglalkozatott a helyben lakó százalékában (KSH 2011)	9,6%
Ingázási különbözet ezer lakosra (KSH 2011)	-253,8fő
Változó településen dolgozó az ingázók százalékában (KSH 2011)	6,7%
Naponta külföldre ingázó az ingázók százalékában (KSH 2011)	0,0%
Átmenetileg külföldön tartózkodó ezer lakosra (KSH 2011)	3fő

1.7.2. Települési identitást erősítő tényezők

Civil szervezetek, sportegyesületek

Ipoly-menti Palócok Térségfejlesztő Egyesülete
Zöldutak Módszertani Egyesület
Alsópetényi Önkéntes Tűzoltó Egyesület
Alsópetényi Polgárőr Szervezet
Tűzmadár Sportegyesület
Börzsöny Térsége Egyesület
A Nógrád-Hevesi Szlovákok Egyesülete és Regionális Kulturális Központja 2002 júniusában alakult az Országos Szlovák Önkormányzat ötödik régiójaként. Két megye: Nógrád és Heves megye szlovák nemzetiségű településeit fogja össze. Ezek: Alsópetény, Bánk, Bér, Bokor, Erdőkürt, Erdőtarcsa, Egyházasdengeleg, Felsőpetény, Galgaguta, Legénd, Lucfalva, Mátraalmás, Nézsa, Nógrádsáp, Sámsonháza, Salgótarján, Szügy, Terény, Pusztaberki, Rétság, Ősagárd, Vanyarc, Kisnána, Mátraszentimre.

Egyházak

A 2011-es népszámláskor választ adók 62,8%-a vallotta magát római katolikus, 3,6%-a református, 1,5%-a pedig evangélikus vallásúnak.

Szent István római katolikus templom

A település déli részén, magaslaton, a régi temetőben szabadon álló templom (hrsz.: 5436) homlokzata torony nélküli, oromfalas. A nyolcszög 5 oldalával záródó szentélye a hajónál keskenyebb, de vele azonos magasságú. A hajó délkeleti falához kisméretű, nyeregtetős előcsarnok, a szentély északkeleti falához sekrestye kapcsolódik. A templomon alacsony kőlábazat fut körbe, a hajófalakat nagyméretű festett tükrök tagolják. A főhomlokzat orommezejében három kör alakú nyílás helyezkedik el festett kerettel. A középtengelyben nyíló bejárat tagolt szalagkeretes, talpkővel és kagylódíszes zárókővel. A délkeleti hajófalon a három barokk ablak alatt és fölött kibontották a gótikus ablakok maradványait. A középső ablak alatt elhelyezkedő előcsarnok-bejárat félköríves záródású. A másik hajófalon befalazott gótikus kapu nyoma és csúcsíves festett mező látható, utóbbi megjelenik a kapcsolódó sekrestyefalon is. A szentély sarkain támpillérek emelkednek, délkeleti falát csúcsíves ablakok tagolják, egyik oldalán festett, barokk díszítőmotívumot tártak fel.

Nézsa plébánia fíliája. Hetente egy mise van vasárnap reggelente.

1.8. A TELEPÜLÉS HUMÁN INFRASTRUKTÚRÁJA

1.8.1. Humán közszolgáltatások

1.8.1.1. *Oktatás*

Gyermeki Csodakert Óvoda, Nézsa Alsópetényi Tagóvodája (2617 Alsópetény, Arany János út 13.)
Fenntartó: Nézsa-Alsópetény-Legénd Óvoda Intézményfenntartó Társulás

Férőhelyek száma (alapító okirat alapján): 25

Óvodai csoportszobák száma: 1

Alsópetény község általános iskolás korú tanulói a nézsai Mikszáth Kálmán Szlovák Nemzetiségi Általános Iskolában tanulnak.

1.8.1.2. *Egészségügy*

Orvosi rendelő (2617 Alsópetény, Petőfi Sándor u. 26.)
A település lakossága az egészségügyi alapszolgáltatásokhoz helyben hozzáfér. Alsópetényben egy háziorvosi, egy iskolaegészségügyi és egy védőnői körzet működik. A háziorvosi és iskolaegészségügyi szolgálat Nézsával közös körzetben, vállalkozási szerződés alapján, a védőnői szolgálat Keszeg-Nézsa-Alsópetény közös körzetében, megbízási szerződés alapján működik.
Az egészségügyi járóbeteg szakellátás Rétságon, Balassagyarmaton vagy Vác városában érhető el.

1.8.2. Esélyegyenlőség biztosítása

A Helyi Esélyegyenlőségi Program célja a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok - elsősorban a nők, a mélyszegénységben élők, romák, a fogyatékkal élő személyek, valamint a gyermekek és idősek - oktatási, lakhatási, foglalkoztatási, egészségügyi és szociális helyzetének, továbbá a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedések meghatározása.
A helyi esélyegyenlőségi program kiemelt figyelmet fordít

- az egyenlő bánásmód, az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás követelményének érvényesülését segítő intézkedésekre,
- az oktatás és a képzés területén a jogellenes elkülönítés megelőzésére, illetve az azzal szembeni fellépésre, továbbá az egyenlő esélyű hozzáférés biztosításához szükséges intézkedésekre,
- a közszolgáltatásokhoz, valamint az egészségügyi szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosításához szükséges intézkedésekre,
- olyan intézkedésekre, amelyek csökkentik a hátrányos helyzetűek munkaerő-piaci hátrányait, illetve javítják foglalkoztatási esélyeiket.

A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége

Alsópetény Község önkormányzata jogszabályi előírások alapján, foglalkoztatási feladatainak ellátása során

- közfoglalkoztatást szervez,
- figyelemmel kíséri a helyi foglalkoztatási viszonyok alakulását,
- döntéseinek előkészítése, valamint végrehajtása során figyelembe veszi azok foglalkoztatáspolitikai következményeit,

- működési feltételeihez és fejlesztéséhez az állami foglalkoztatási szerv támogatást nyújt.

Probléma:

- A településen nincs foglalkoztatást segítő, sem egyéb program egyetlen célcsoport (fiatalok, nők, fogyatékosok, mélyszegénységben élő) számára sem, sem Önkormányzaton keresztül, sem egyéb szervezet által.
- A fiatalok helyi foglalkoztatására helyben nincs lehetőség.
- Az önkormányzatnak saját fenntartású intézményeiben (polgármesteri hivatal, művelődési ház) kizárólag közfoglalkoztatás keretében van módja a mélyszegénységben élők foglalkoztatására.
- A településen nő a rendszeres szociális segélyben részesülők száma. Magas a lakásfenntartási támogatást igénybe vevők száma, ugyanakkor nincs adósságcsökkentési támogatást igénylő lakos.
- Nincs önkormányzati bérlakás, ami a nehéz helyzetbe kerülő családok számára nagy segítséget jelentene.

Pozitívumok:

- Az általános iskolai végzettséggel nem rendelkező nők száma tíz év alatt jelentős mértékben csökkent.
- A regisztrált munkanélküliek között kis számban fordulnak elő az alapfokú iskolázottsággal rendelkezők, inkább a szakképesítést vagy diplomát szerzettek száma magasabb.
- A környező településeken jól működő, a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal által – európai uniós forrásból – 100%-ban finanszírozott, elsősorban erdő- és mezőgazdasági tanfolyamokat indít a DEKRA Akadémie Kft., nem csak fiatalok, de más hátrányos helyzetű személyek részére is megélhetésük biztosítására.

- *A gyermekek helyzete, esélyegyenlősége, gyermekszegénység*

Alsópetényben senki sem veszi igénybe a gyermek jogán járó helyi juttatásokat.
Egy anyaotthon található Balassagyarmaton. Családok átmeneti otthona a megyeszékhelyen, Salgótarjánban van. Gyermekotthon a 15 km-re lévő Szátok településen található.
A településen élő hátrányos helyzetű és sajátos nevelési igényű gyermekek a többi gyermekkel és tanulóval együtt, integráltan vesznek részt az óvodai, illetve általános iskolai nevelésben-oktatásban.
Nő a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők száma. Kevés az óvodáztatási támogatást igénybe vevők száma.

- *A nők helyzete, esélyegyenlősége*

A nők munkanélküliségének okai Alsópetényben:

- a településen található munkahelyek jellege;
- nincs a településen bölcsőde;
- nincsenek a nők számára helyben képzések, továbbképzések (a rétsági Munkaügyi Kirendeltség időnként szervez munkaerő-piaciképzési programokat, a képzések nagyobb része Rétságon történik, de a képzésben résztvevőknek gyakorlati oktatásra Vácra vagy Balassagyarmatra kell utazniuk);
- a gyermekek nyári szünidei felügyelete, étkezése nem megoldott.

- *Az idősek helyzete, esélyegyenlősége*

A településen élő idősek, nyugdíjasok jövedelmi helyzetükre tekintettel lehetőségeikhez mérten szívesen végeznének jövedelemkiegészítő tevékenységet. Erre azonban igen kevés a lehetőség, mivel hogy az aktívkorúak foglalkoztatása is nehézségekbe ütközik. Az 51-60 év közötti munkanélküli korosztály hasonló arányban képviselteti magát, mint a pályakezdő munkanélküliek. Át- vagy továbbképzési lehetőségre kevés a lehetőség.
A településen működő Asszonykórus és az Idősek Klubja lehetőséget biztosít az időskorúak számára, hogy társasági életet éljenek, időnként részt vesznek közös kirándulásokon, rendezvényeken.
Minden évben megrendezésre kerül az idősek napja, melyre a településen élő idősek, nyugdíjasok kapnak meghívást. A rendezvényen a közelgő ünnepek alkalmából az óvodások köszöntik az időseket.

- *A fogyatékkal élők helyzete, esélyegyenlősége*

Az akadálymentesítésre váró intézmények a településen:

- óvoda,
- háziorvosi rendelő,
- közös önkormányzati hivatal Alsópetényi kirendeltsége,
- művelődési ház,
- közösségi ház (volt iskola épülete).

Az önkormányzat tulajdonában lévő járdák, zöldterületek, játszóterek felújítása során elsődleges cél az akadálymentesség biztosítása.

1.9. A TELEPÜLÉS GAZDASÁGA

1.9.1. A település gazdasági súlya, szerepköre

A község lakosságának megélhetési forrása évszázadokon át a mezőgazdaság volt. A 19. század végéig Alsópetény még jellegzetes agrártelepülés volt, ezt követően azonban a mezőgazdaság folyamatosan veszített jelentőségéből.
A hegy-, illetve dombvidéki viszonyok elsősorban az állattenyésztés számára kedveznek. A mezőgazdaság ezen ága a lakosság megélhetését évszázadokig meghatározta. A korábbi időszakokban minden háztartás rendelkezett haszonállattal, ez napjainkra gyökeresen megváltozott. Az állattenyésztés jelenleg elsősorban a racka juh tartására szorítkozik. Ezzel egyetlen gazdálkodó foglalkozik, aki 250 egyedből álló állományt tart, 40 hektár területen.
A sertéstenyésztés jelentősége (a sertésvész és a bizonytalan sertésárak miatt) csökkent, illetve erősen ingadozott az elmúlt évtizedekben. A baromfitenyésztés hosszú ideig elenyésző volt, bár az 1930-as évek közepén fellendült. Nevezetesebb baromfitenyészete Prónay Mihály főispánnak volt. Jelenleg a sertésállomány jelentéktelen, baromfival saját fogyasztás céljából foglalkoznak. Bár Alsópetény falusias jellegű település, az ott élők nagy része nem tart haszonállatot, növelve ezzel a helyi lakosság függését a külső élelmiszerellátóktól.
A szántóföldi növénytermesztés fő termékei a gabonafélék, a gyümölcstermesztésben meghatározó a szilva szerepe. A török hódoltság időszakát követően a fellendülő állattenyésztés és a földművelés mellett egykor kiemelkedett a szőlő- és bortermelés is. A 19. században a község határában 139 hektáron termeltek szőlőt. A virágzó szőlő- és borkultúrának a 19. század végi filoxéra-járvány vetett véget. Napjainkra a községnek nincs szőlőültetvénye.
Jelenleg a mezőgazdaság csak szerény mértékben játszik szerepet a település gazdasági életében. Az Alsópetényben működő vállalkozások nagy része a szolgáltató szektorban tevékenykedik, ipari

tevékenység nem jellemző.
A településen bejegyzett kevés működő vállalkozás a kereskedelem és javítás, valamint az ingatlan- és gazdasági ügyek területén tevékenykedik. Jelen van még egy fuvarozó cég és egy építőipari vállalkozás. 2011-ben mindössze 2 szálláshely-szolgáltatással, illetve vendéglátással foglalkozó vállalkozás működött Alsópetényben, ezzel együtt a turizmus fellendülőben van, egynapi tartózkodás céljából (horgászat, műemlékek látogatása, túrázás) sokan érkeznek a településre.
A községben található munkaadók a helyi munkaerő töredékét foglalkoztatják, a munkavállalók nagy része a közeli nagyobb településekre ingázik. Míg a korábbi évszázadokban az alsópetényiek megélhetése helyben is biztosítva volt, addig jelenleg hiányoznak azok a feltételek, amelyek a jelenlegi lakosság nagy részének helyben való foglalkoztatását, illetve megélhetését meg tudnák oldani.
Alsópetény Község Önkormányzatának kiemelt célja, hogy megfelelő fejlesztésekkel (infrastruktúra), vonzó befektetői környezetet alakítson ki, növelve ezzel a vállalkozások és munkaadók számát.

<table>
<tr><td rowspan="2">Regisztrált vállalkozások száma-GFO14 2015 [db]</td><td rowspan="2">64</td><td>Regisztrált gazdasági vállalkozások száma ezer lakosra, 2010-ig (db)</td><td>Regisztrált gazdasági vállalkozások száma ezer lakosra, 2011-től (db)</td></tr>
<tr><td>
</td><td>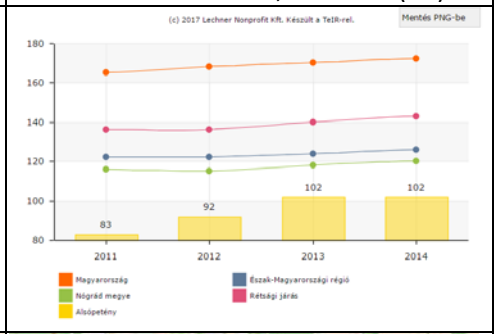
</td></tr>
<tr><td colspan="2">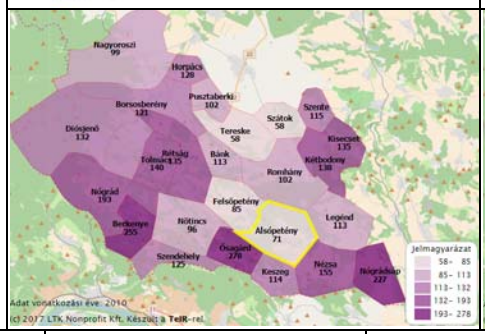
</td><td>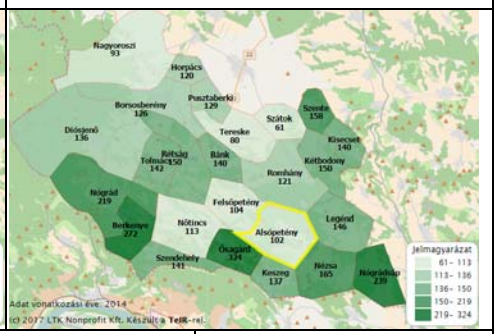
</td></tr>
<tr><td colspan="2">0 és ismeretlen fős regisztrált vállalkozások száma - GFO14 2015. [db]</td><td>1-9 fős regisztrált vállalkozások száma - GFO14 2015. [db]</td><td>10-19 fős regisztrált vállalkozások száma - GFO14 2015. [db]</td><td>20-49 fős regisztrált vállalkozások száma - GFO14 2015. [db]</td></tr>
<tr><td colspan="2">21</td><td>42</td><td>1</td><td>0</td></tr>
<tr><td colspan="5">Regisztrált vállalkozások száma nemzetgazdasági áganként (2015.)</td></tr>
<tr><td colspan="2">Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat</td><td colspan="3">Bányászat, kőfejtés, feldolgozóipar, villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás, vízellátás; szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés</td></tr>
<tr><td colspan="2">24 db</td><td colspan="3">5 db</td></tr>
<tr><td colspan="2">Feldolgozóipar</td><td>Vízellátás; szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés</td><td colspan="2">Építőipar</td></tr>
<tr><td colspan="2">4 db</td><td>0 db</td><td colspan="2">2 db</td></tr>
<tr><td colspan="2">Kereskedelem, gépjárműjavítás</td><td>Szállítás, Raktározás</td><td colspan="2">Szálláshely-szolgáltatás,</td></tr>
</table>

		vendéglátás
5 db	3 db	3 db
Információ, kommunikáció	Pénzügyi, biztosítási tevékenység	Ingatlanügyletek
0 db	1db	7 db
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	Oktatás nemzetgazdasági ágban
7 db	2db	5db
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	Művészet, szórakoztatás, szabadidő nemzetgazdasági ágban	Egyéb szolgáltatás nemzetgazdasági ágban
2db	2db	1db
Kiskereskedelmi üzletek száma (db) 2018		
Élelmiszer vegyesüzletek és áruházak száma		
1		
Vendéglátóhelyek száma (db) 2013		
Éttermek száma		
1		
Idegenforgalom 2014		
Prónay-kastély szállásférőhelyeinek száma 2014 [db]	Vendégházak szállásférőhelyeinek száma 2014 [db]	Vendégek száma összesen a kereskedelmi szálláshelyeken, 2014 [db]
79	19	1460
Külföldi vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken, 2014 [fő]	Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken, 2014 [db]	Külföldiek által eltöltött vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken, 2014 [db]
256	2117	497
Kivetett iparűzési adó (2018)	nettó árbevétel 1,4%-a, napi átalány 5000 Ft/nap	
Építményadó (2018) Ft/m^2	• belterületi, nem lakás céljára szolgáló, 500 m^2 alapterületű vagy azt meghaladó építmények után 700 Ft/m^2/év • belterületi, nem lakás céljára szolgáló, 499 m^2 alapterületű vagy azt meg nem haladó építmények után 300 Ft/m^2/év • belterületen lévő lakás céljára szolgáló épület esetén, amennyiben legalább egy fő életvitelszerűen használja 80 Ft/m^2/év • külterületen lévő építmény esetén 300 Ft/m^2/év • üdülő céljára szolgáló építmények esetén 80 Ft/m^2/év	
Vagyoni típusú adók 2018-as előirányzott bevételei (Ft)	4 300 000	
Értékesítési és forgalmi adók 2018-as előirányzott bevételei	12 800 000	

(Ft)	
Gépjárműadó 2018-as előirányzott bevétel (Ft)	2 300 000

	Települési szintű adat	Új építésű lakások aránya (százalék)
Lakások száma (KSH 2017. 01. 01.)	300 db	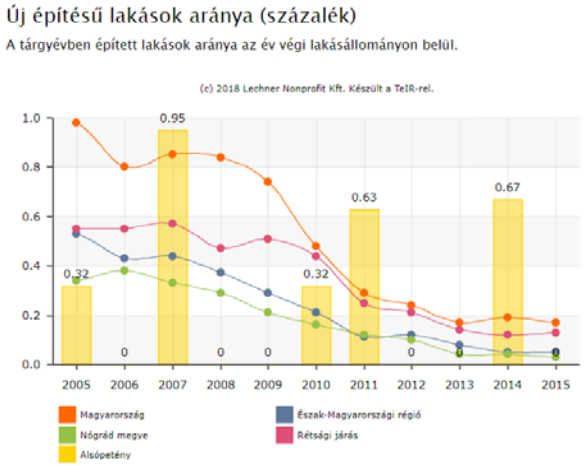
Lakásállomány		
A lakások és lakott üdülők építési év szerint, (KSH 2011. népszámlálás) (db)	1946 előtt 1946-1960 1961-1970 1971-1980 1981-1990 1991-2000 2001-2005 2006-2011	93 89 49 24 18 11 8 6

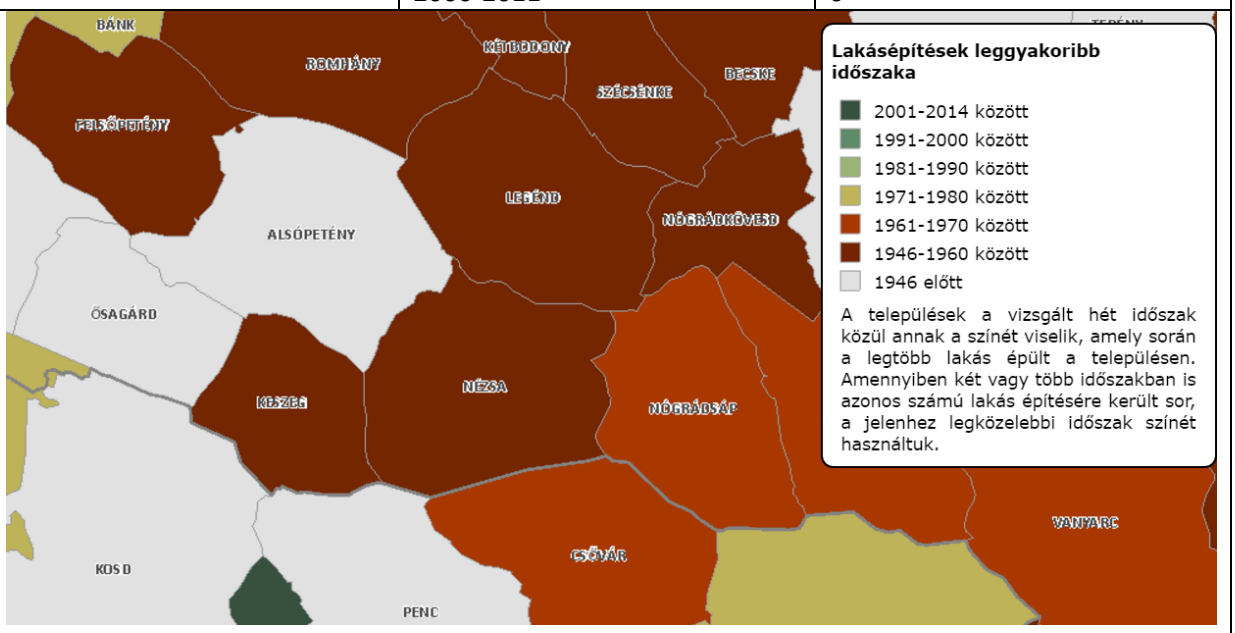

forrás: http://webmap.lechnerkozpont.hu/webappbuilder/apps/foldgomb1701/

A lakások és lakott üdülők komfortosság szerint (KSH 2011. népszámlálás) (db)	összkomfortos komfortos félkomfortos komfort nélküli szükség- és egyéb lakás	101 153 23 21 -
A lakások és lakott üdülők alapterület szerinti aránya (KSH Népszámlálás, 2011.):	-29 m^2 alapterületű lakás 30-39 m^2 alapterületű lakás 40-49 m^2 alapterületű lakás 50-59 m^2 alapterületű lakás 60-79 m^2 alapterületű lakás 80-99 m^2 alapterületű lakás 100- m^2 alapterületű lakás	0,67% (2db) 1,01 % (3db) 6,71% (20db) 10,07% (30db) 27,85% (83db) 37,58% (112db) 16,11% (48db)
Közüzemi ivóvízvezeték-, és közcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db) (KSH, 2016)	ivóvíz: 300 csatorna: 244	
Közüzemi ivóvízvezeték és szennyvízgyűjtő- hálózat hossza (km) (KSH, 2016)	ivóvíz: 14 csatorna: 13	
Közműolló (százalék)		
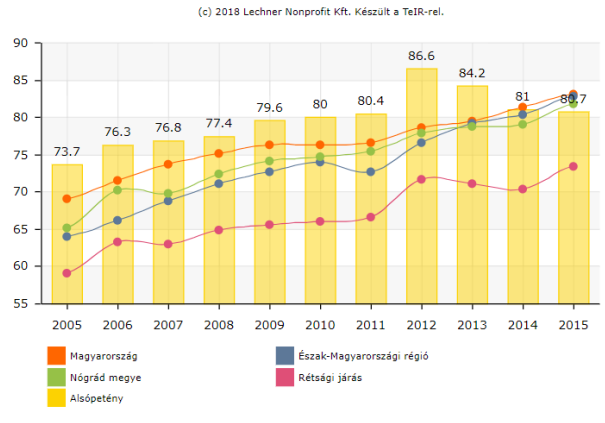	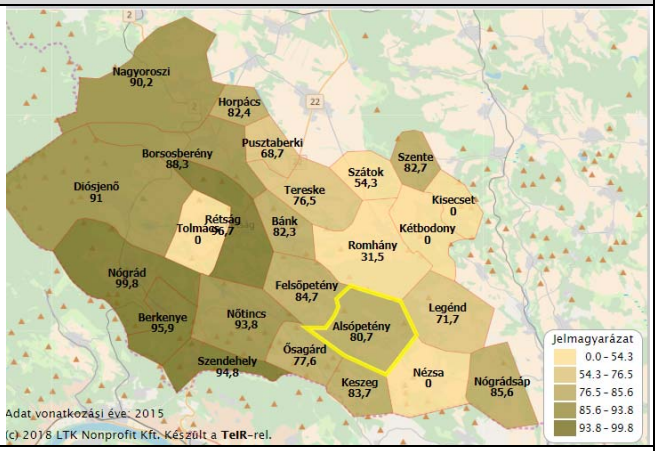	
Háztartási villamosenergia-fogyasztók száma (db) (KSH, 2016)	297	
Villamosenergia- fogyasztók száma (db) (KSH, 2016)	336	
A kisfeszültségű villamosenergia-	10	

elosztóhálózat hossza (km) (KSH, 2013)		
Háztartási villamosenergia fogyasztás 1000 KWh/fő		
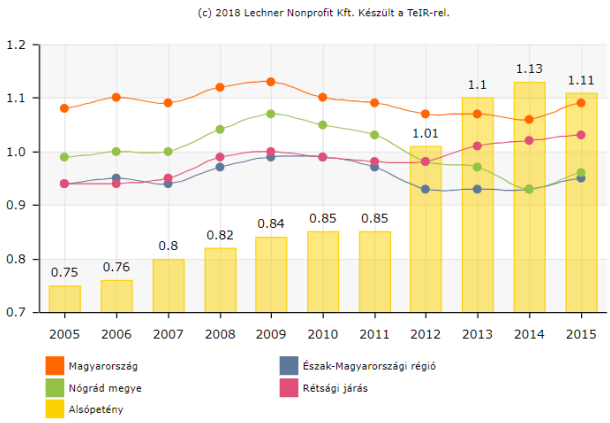	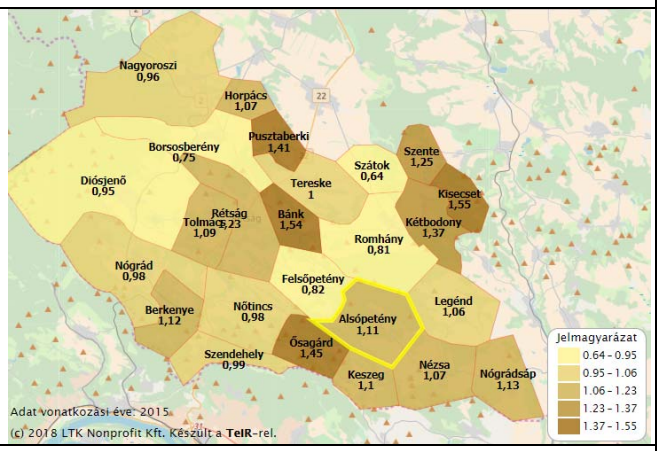	
Háztartási gázfogyasztók száma (db) (KSH, 2016)	199	
Összes gázfogyasztók száma (db) (KSH, 2013)	217	
Az összes gázcsőhálózat hossza (km) (KSH, 2013)	11	
Háztartási gázfogyasztás (1000 m^3/fő)		
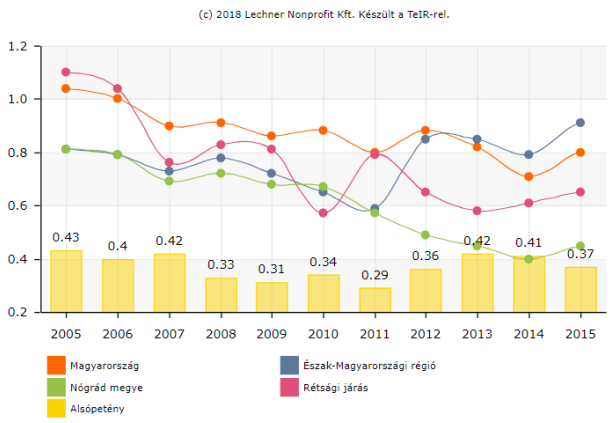	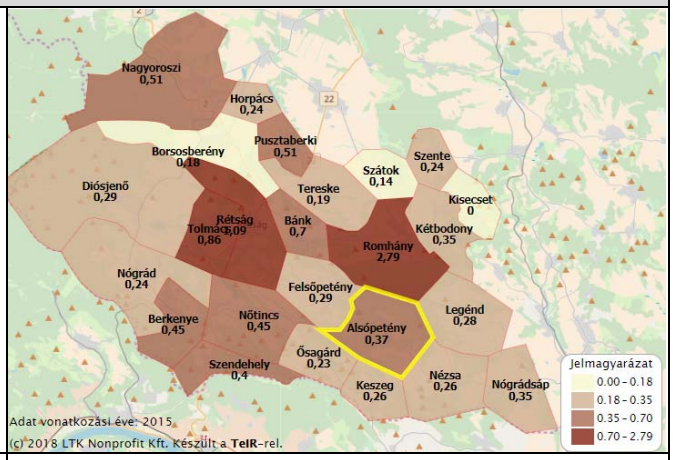	
Összes zöldterület nagysága (m^2) (KSH, 2013)	15570	
Játszóterek, tornapályák, pihenőhelyek területe (m^2) (KSH, 2013)	1653	

Lakóingatlanok négyzetméterárainak alakulása 2018 júliusában

	Átlag m^2-ár (Ft)	Átlag m^2	Átlagár (Ft)	Legolcsóbb m^2 (Ft)	Legdrágább m^2 (Ft)	Legolcsóbb (Ft)	Legdrágább (Ft)
Lakóingatlanok	109972	70	9342857	92307	135135	5900000	13900000

Lakóingatlanok esetén Alsópetény településen az elmúlt 5 évben az átlag négyzetméter ár 109 985 forintról 109 971 forintra csökkent, ami 14 forintos esést jelent. A lakóingatlanok között 2018 júniusában a legmagasabb négyzetméter ár 135 135 forint, a legalacsonyabb 92 307 forint volt, valamint az átlag ár 109 972 forint.

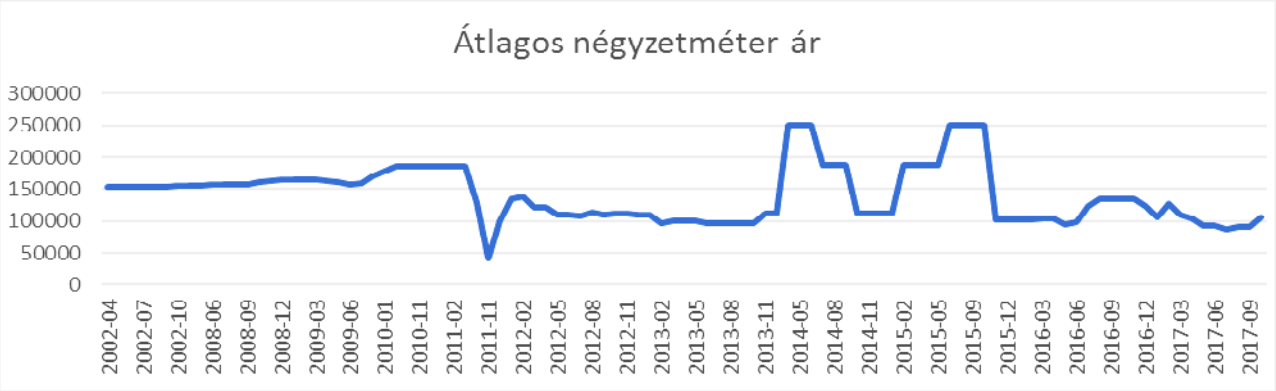

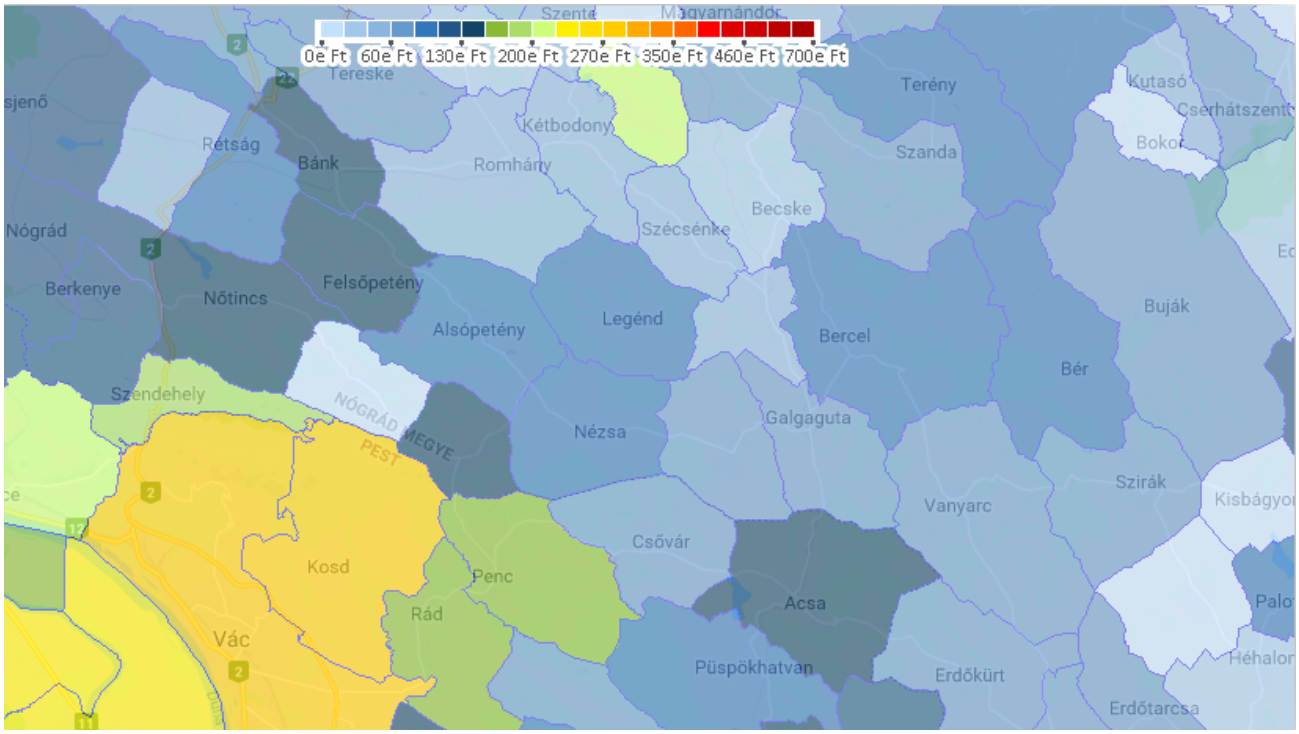

(forrás: https://www.ingatlannet.hu/statisztika/Alsópetény)

1.10. AZ ÖNKORMÁNYZAT GAZDÁLKODÁSA, A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE

1.10.1. Költségvetés, vagyongazdálkodás

A vagyoni helyzet

Az Önkormányzat vagyonszerkezete a következő:

Vagyonelem megnevezése	Ingatlan db száma
Forgalomképtelen törzsvagyon (nem értékesíthető, nem terhelhető, a kötelező feladatok ellátását biztosító vagyon)	82
Korlátozottan forgalomképes törzsvagyon (meghatározott feltételekkel értékesíthető, illetve megterhelhető vagyon)	50

A forgalomképtelen törzsvagyon körébe tartozó főbb ingatlanok: utak, nyílt vízelvezető árkok, csatornák, buszmegállók, hivatali épületek, háziorvosi rendelő, ravatalozó és temető, szennyvíztisztító telep, szennyvíz hálózat, ivóvíz hálózat
Korlátozottan forgalomképes törzsvagyon körébe tartozó főbb vagyonelemek: erdő, patak, vízfolyás, gyep- legelő, szántó, beépítetlen terület (14 db belterületi ingatlan), Petőfi S. út 40. lakóház, Arany János utcában téglaépület

1.10.1.1. A költségvetés főbb szerkezete és a várható tendenciák

Helyi önkormányzatok központi költségvetési támogatási rendszere a 2018. évben

- 2018-ban a bölcsődei ellátás tekintetében várható nagyobb változás. A bölcsőde és mini bölcsődei ellátás esetében is bevezetésre kerül ugyanis a feladat alapú finanszírozás. A finanszírozás egyik elemét a szakmai dolgozók elismert létszámához kapcsolódó bértámogatás, a másik elemét az alacsonyabb jövedelmi helyzetű önkormányzatok bölcsődei működéssel kapcsolatos üzemeltetési támogatása jelenti.
- Az egy főre jutó fajlagos, éves pedagógus bértámogatás 2018-ban csökken, míg a pedagógus munkát segítők bértámogatása nő. Az életpálya-modell 2013-ban indult, első négyéves szakaszának befejezésével megszűnik az óvodapedagógusok 9-12 havi kiegészítő bértámogatása. Az óvodapedagógusok minősítéséből adódó többletkiadásokat kompenzáló 2018. évi központi támogatás egy főre jutó, éves összege mind az alapfokú, mind a mesterfokú végzettségű pedagógusok esetében hozzávetőlegesen 5 %-os csökkenést mutat az előző évi előirányzatokhoz képest.
- a központi költségvetés a mini bölcsődék kialakításának támogatására fejlesztési forrást tartalmaz
- Több gyermek lesz jogosult ingyenes étkeztetésre – még több forrás jut a gyermekétkeztetés biztosítására.

- Az intézményi gyermekétkeztetés támogatása tekintetében a konyhai dolgozók éves, fajlagos bértámogatásának emelkedése miatt várható támogatás-növekedés.
- a fejlesztési források az önkormányzati konyhák és étkezők fejlesztésére

Központi költségvetésből származó bevételek

Települési önkormányzatokat megillető átengedett bevételek
A települési önkormányzatot illeti meg:

a) a gépjárműadó 40%-a és
b) a gépjárműadóhoz kapcsolódó bírságból, pótlékból és végrehajtási költségből származó bevétel 100%-a,
c) a termőföld bérbeadásából származó jövedelem utáni — a települési önkormányzat által beszedett — személyi jövedelemadó 100%-a,
d) magánszemélyek kommunális adója,
e) iparűzési adó
f) talajterhelési díj.

A települési önkormányzatokat megillető egyéb bevételek
A települési önkormányzatot illeti meg:

a) a települési önkormányzat jegyzője által jogerősen kiszabott környezetvédelmi bírság 100%-a,
b) a környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőség által a települési önkormányzat területén — a veszélyhelyzet kihirdetését megalapozó eseménnyel összefüggésben jogerősen kiszabott környezetvédelmi bírságok kivételével — kiszabott környezetvédelmi bírságból befolyt összeg 30%-a,
c) a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 252. § (l) bekezdése alapján kiszabott és végrehajtott szabálysértési pénz- és helyszíni bírságból származó, a települési önkormányzat fizetési számlájára vagy annak valamely alszámlájára érkezett bevétel 100%-a,
d) közlekedési szabályszegés: kiszabott közigazgatási bírság behajtásából, illetve végrehajtásából származó bevétel 40%-a, ha a behajtást, illetve a végrehajtást a települési önkormányzat jegyzője önkormányzati adóhatósági jogkörében eljárva foganatosította.

A költségvetési törvény által meghatározott feladatfinanszírozáshoz kapcsolódó bevételekből az alábbi jogcímeken és tartalommal részesül az önkormányzat:

- Az önkormányzati feladatok nagyobb részét a klasszikus értelemben vett önkormányzati feladatok (igazgatás, településüzemeltetés, közvilágítás, helyi adóztatás, stb.) teszik ki. E helyi közügyek ellátását 2018-ban is, hasonlóan az előző évekhez egy – a különböző feladatmutatóktól és az önkormányzatok jövedelemtermelő képességétől is függő – általános jellegű támogatás szolgálja. Az általános támogatáson belül külön jelenik meg az önkormányzati hivatal támogatása, a legtipikusabb településüzemeltetési feladatok, illetve az egyéb kötelező önkormányzati feladatok támogatása.

- Az Önkormányzati elszámolások előirányzatáról kerül kifizetésre többek között egyes önkormányzatok által törvény alapján folyósítandó ellátás (pl. lakásfenntartási támogatás, adósságcsökkentési támogatás stb.) támogatása, a lakossági közműfejlesztési támogatás is.
- A települési önkormányzatok szociális feladatainak egyéb támogatása jogcímen a költségvetés a 2017. évivel azonos összegben, továbbra is forrást biztosít az alacsony jövedelemtermelő képességű települések olyan szociális jellegű kiadásaihoz, amelyek finanszírozása máshonnan nem megoldható. E támogatás biztosít fedezetet például a közfoglalkoztatás máshonnan el nem ismert költségeihez, az alapszolgáltatások önrészéhez vagy a települési támogatások kifizetéséhez.
- A 2018. évben az önkormányzatok egyéb kiegészítő támogatásai az alábbi célcsoportoknak megfelelő előirányzatokra tagozódik:
    - külön jogcímen jelenik meg az Önkormányzatok rendkívüli támogatása. E keretösszeg szolgál a települési önkormányzatok – kizárólag egyedi problémák kezelésére irányuló – kiegészítő jellegű rendkívüli támogatásának forrásául;
    - az Önkormányzati elszámolások előirányzata szolgál valamennyi, a települések előző évekről származó működési és fejlesztési támogatásokkal kapcsolatos elszámolásainak rendezésére.

Az önkormányzati szinten összesített 2018. évi költségvetési kiadási és bevételi főösszeg 111 707 992 forint.

Az önkormányzat összesített 2018. évi költségvetési bevételei kiemelt előirányzatonként:

a) önkormányzatok működési támogatása	**68 821 343 Ft**
b) önkormányzat felhalmozási célú támogatása	**3 698 117 Ft**
c) közhatalmi bevételek	**20 367 500 Ft**
d) működési bevételek	**5 097 415 Ft**
e) finanszírozási bevételek	**13 723 617 Ft**

Az önkormányzat összesített bevételeiből

- kötelező feladatok bevételei: 108 327 392 Ft
- önként vállalt feladatok bevételei: 2 780 600 Ft

Az önkormányzat összesített bevételeiből
- működési bevétel: 94 286 258 Ft
- felhalmozási bevétel: 3 698 117 Ft
- finanszírozási bevétel: 13 723 617 Ft

Az önkormányzat összesített 2018. évi kiemelt kiadási előirányzatai az alábbiakban meghatározott tételekből állnak, azaz

a) működési költségvetés	**99 840 642 Ft**
aa) személyi juttatások:	39 092 147 Ft
ab) munkaadókat terhelő járulékok és szociális hozzájárulási adó:	5 728 407 Ft
ac) dologi kiadások:	33 210 680 Ft
ad) ellátottak pénzbeli juttatásai:	2 637 066 Ft

ae) egyéb működési célú kiadások:	19 172 342 Ft
b) felhalmozási költségvetés	**10 446 161 Ft**
ba) beruházások	6 890 161 Ft
bb) felújítások	3 556 000 Ft
c) finanszírozási kiadások	**1 421 189 Ft**

Az önkormányzat összesített kiadásaiból kötelező feladatok kiadásai: 111 707 992 Ft
Az önkormányzat összesített kiadásaiból
- működési kiadások: 99 840 642 Ft
- felhalmozási kiadások: 10 446 161 Ft
- finanszírozási kiadások 1 421 189 Ft

Az önkormányzat felhalmozási kiadást az alábbiak szerint tervez:
Beruházások összesen: **6 890 161 Ft**
Felújítások összesen: **3 556 000 Ft**

A helyi önkormányzat által a lakosságnak juttatott támogatásai, szociális, rászorultság jellegű ellátásai:

Családi támogatások (K42)	240 000
Egyéb nem intézményi ellátások (K48)	2 397 066
Ellátottak pénzbeli juttatásai (K4)	**2 637 066**

Az önkormányzat több éves kihatással járó kötelezettségei: 3db EFOP pályázatok megvalósítása. A pályázatok 100%-ban finanszírozottak, előleg biztosított, elszámolás és támogatás további utalása mérföldkövenként történik.

1.10.2. *Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere*

A Kőhegy aljából eredő Alsópetényi patak forrásvidékénél 2004-ben duzzasztógáttal létesített öthektáros víztározó, a Cser-tó a település meghatározó elemévé vált. A jelenleg horgásztóként működő víztest hangulatos nádas foltokkal és fűzfacsoportokkal szegélyezett, partján a helyi közösség rendezvényeinek méltó megünneplését lehetővé tévő, fából ácsolt szabadtéri színpad és amfiteátrumszerű nézőtér áll, ahonnan szemet gyönyörködtető kilátás nyílik a tóra és a fölé magasodó száraz kaszáló- és irtásrétekre. Ez a víztározó a kiindulópontja annak a közel 70 hektáros településfejlesztésnek, amellyel az Önkormányzat magántőke bevonásával új településrészt kíván építeni. A terület már a jelenlegi - egyelőre csak részleges - beépítése révén is Alsópetény turisztikai célállomássá vált. A tó főúttal szemközti oldalán néhány üdülőház már áll, az innenső oldalon pedig a vendéglátó, szolgáltató részleg - büfé, színpad, pihenő -rendszeresen koncerteknek, esküvőknek ad helyet. A Rönkfalu arculata már a koncepció megszületésekor kialakult.

Az ÉMOP-2007-4.2.2 pályázati forrásból megvalósított háziorvosi- valamint anya és gyermekvédelmi rendelőt 2008. október 14-én átadták. A projekt során a közszolgáltatásokhoz való akadálymentes hozzáférés biztosítása érdekében teljeskörűen megvalósult a parkoló, járda, bejárat, rámpa, előlépcső és mosdó-illemhely akadálymentesítése.

2009-ben a Rózsa u. és a Május 1. utcához kapcsolódva 13,5 ha-os terület került belterületbe, lakóterületi fejlesztésre előkészítve. Bár szabályozási terv készült rá, az nem lett elfogadva. A terület közművesítése megtörtént.

2009-ben Felsőpetény határában a Bánki-völgyben igény mutatkozott egy 4,17 ha-os ipari gazdasági terület kijelölésére. A fejlesztés nem valósult meg.

Alsópetény tagja annak a 49 településnek, amely létrehozta az Ipoly-menti Palócok Térségfejlesztő Egyesületét. Az Egyesület elsősorban a Miniszterelnökség Agrár-vidékfejlesztési Programokért Felelős Helyettes Államtitkársága által meghirdetett Leader program helyi koordinálásában vesz részt. Az Egyesület feladata a térségben valamennyi szervezet, vállalkozás, önkormányzat érdekeinek képviselete és aktív közreműködés a regionális, multilaterális projektek megvalósításában. Felkészíti a helyi szereplőket, tájékoztatókat tart, a támogatott intézkedésekkel kapcsolatban projekt-előkészítést végez, valamint segítséget nyújt a projektgazdáknak a támogatási kérelmek összeállításában.
Egy magánbefektető pályázati források segítségével szállásférőhely-kapacitásbővítéssel egybekötött egészségügyi-turisztikai szolgáltatásfejlesztést hajtott végre 2012-ben a Prónay-kastély területén. Az új szállodai szobák kialakítása mellett lézerszemészeti klinika felépítésére is sor került. Ugyanígy vállalkozásoknak nyújtott pályázati forrásból valósult meg a kastély új kiegészítő épülete. A közel 300 nm-es új rendezvényterem 2014 júliusában nyitotta meg kapuit a vendégek előtt. A minden igényt kielégítő épületegyüttes közvetlenül a kastélyparkhoz csatlakozik, rendezvénytermének teljes befogadó képessége széksoros elrendezés esetén 240 fő.
Nemcsak rendezvények tekintetében bővült a község befogadóképessége, a szálláshelyek száma is nőtt. A Prónay-kastély területén és három falusi vendégházban kétágyas elhelyezéssel összesen 80 fő elszállásolására van lehetőség.

1.10.3. *Foglalkoztatáspolitika*

Az önkormányzat 2018. évben 4 főt foglalkoztatott. A közfoglalkoztatottak éves átlagos létszám-előirányzata 11 fő.

Közfoglalkoztatásban részt vevők havi átlagos létszáma *					
Alsópetény Nógrád megye Rétsági járás	2013 év	2014 év	2015 év	2016 év	2017 01-03.hó
Hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás támogatása	5	19	13	15	13
Országos közfoglalkoztatási program támogatása	3	4	5	7	5
Járási startmunka mintaprogram támogatása összesen:	-	-	1	0	-
-- Belterületi közutak karbantartása	-	-	1	0	-
Mindösszesen:	7	23	19	21	18
Közfoglalkoztatási mutató	1,75%	5,93%	4,94%	5,54%	4,72%
Ellátásban nem részesülő álláskeresők száma zárónapon	23	14	17	9	7
Álláskeresési ellátásban részesülő álláskeresők száma zárónapon	4	2	2	2	2
Foglalkoztatás helyettesítő	20	3	4	1	1

támogatásban részesülő álláskeresők száma zárónapon					
Regisztrált álláskeresők száma zárónapon	46	19	23	13	10
Nyilvántartott álláskeresők relatív mutatója	11,52%	4,78%	5,92%	3,26%	2,60%
Közfoglalkoztatási ráta	12,28%	54,42%	46,00%	62,98%	64,42%
Munka-vállaló korúak (15-64 évesek) létszáma	403	389	371	384	384

1.10.1. Lakás- és helyiséggazdálkodás

Az önkormányzat tulajdonában egy összkomfortos, 55 m²-es bérlakás van az Arany János u. 42-ben.

1.10.2. Intézményfenntartás

Alsópetény község területén az önkormányzat által fenntartott és működtetett intézmények:
a.) Kultúrház és Hivatal
b.) Orvosi rendelő

Az önkormányzati törvény előírásai alapján 2013. február 1-jén alakult meg a Nézsai Közös Önkormányzati Hivatal (2618 Nézsa, Park u. 1.) amely Nézsa, Alsópetény és Legénd igazgatási feladatait látja el.
A „Nyugat-Nógrád Gyermekjóléti és Családsegítő Szolgálat" társulási megállapodás alapján az „Együtt a gyermekekért" Család- és Gyermekjóléti Szolgálat Nonprofit Közhasznú Betéti Társaság intézménye által 18 települési önkormányzat területén lát el gyermekvédelmi és családsegítői tevékenységet. A szolgálat központi irodája Nagyorosziban (2645 Nagyoroszi, Kertész út 45.sz.) található.
A védőnői szolgálatot Alsópetény, Nézsa és Legénd község intézményfenntartó társulás formájában biztosítja mindhárom településen.
2011-től a Balassagyarmati Kistérség Többcélú Társulás által fenntartott Szociális Szolgáltató Központ látja el a települési önkormányzatok szociális alapfeladatai közül a házi segítségnyújtást és a jelzőrendszeres házi segítségnyújtást.
Az óvodáról, az alapfokú nevelésről, oktatásról való gondoskodás keretében az Önkormányzat tagja a Nézsa-Alsópetény-Legénd Óvoda Intézményfenntartó Társulásnak. Az alsópetényi lakóhellyel rendelkező 1.-8. illetve 5.-8. évfolyamos tanköteles tanulók részére az alapfokú oktatást a Nézsai Mikszáth Kálmán Szlovák Nemzetiségi Általános Iskola biztosítja.

1.11. TELEPÜLÉSÜZEMELTETÉSI SZOLGÁLTATÁSOK

A településüzemeltetési feladatok főbb szervezési, lebonyolítási feladatait az önkormányzati hivatal végzi. Az Önkormányzat közigazgatási, lakás és egyéb önkormányzati helyiséggazdálkodási feladatait az alsópetényi polgármesteri hivatal látja el.

Az Önkormányzat kötelező közművelődési feladatai a következők:

a) az iskolarendszeren kívüli, öntevékeny, önképző, szakképző tanfolyamok, életminőséget és életesélyt javító tanulási, felnőttoktatási lehetőségek megteremtése,
b) a település környezeti, szellemi, művészeti értékeinek, hagyományainak feltárása, megismertetése, a helyi művelődési szokások gondozása, gazdagítása,
c) az egyetemes, a nemzeti, a nemzetiségi és más kisebbségi kultúra értékeinek megismertetése, a megértés, a befogadás elősegítése, az ünnepek kultúrájának gondozása,
d) a helyi társadalom kapcsolatrendszerének, közösségi életének, érdekérvényesítésének segítése,
e) a szabadidő kulturális célú eltöltéséhez a feltételek biztosítása,
f) egyéb művelődést segítő lehetőségek biztosítása, valamint
g) a könyvtári szolgáltató hely tevékenységének támogatása.
h) a helyi civil szervezetek, önszerveződő közösségek kapcsolatrendszerének, közösségi életének, érdekérvényesítésének segítése, működtetésükhöz helyiségek és színtér biztosítása
Az önkormányzat közművelődési feladatait a közművelődési közösségi színteret nyújtó Művelődési ház fenntartásával és működtetésével látja el. A községi nyilvános könyvtári ellátás a Balassi Bálint Megyei Könyvtárral megkötött feladat-ellátási szerződésben vállaltaknak megfelelően működik. A helyi közművelődési feladatok ellátásában az önkormányzat igényli és elősegíti a civil szervezetek, egyéb közösségek, magánszemélyek, valamint a kulturális tevékenységet is végző gazdasági társaságok közreműködését.
Alsópetény Község Önkormányzata kötelezően ellátandó közszolgáltatásként az ingatlan tulajdonosoknál keletkező települési szilárd hulladék kezelésére regionális hulladékgazdálkodási rendszer részeként hulladékkezelési közszolgáltatást szervez és tart fenn. A közszolgáltatást a Zöld Híd Régió Környezetvédelmi és Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. (2100 Gödöllő, Dózsa György út 69.) végzi. A hulladékkezelésre, ártalmatlanításra kijelölt hulladékkezelő központ a Nógrádmarcal közigazgatási területén lévő 095/8 helyrajzi számon található nógrádmarcali hulladékkezelő központ, illetve a Kerepes, Ökörtelek-völgyi Hulladékkezelő Központ.
A háztartásokból származó folyékony hulladék kezelését, azaz összegyűjtését, elszállítását, ártalommentes elhelyezését, valamint a szolgáltatás folyamatosságának biztosítását Alsópetény Község Önkormányzatával megkötött közszolgáltatási szerződés alapján a TATRA SZIPI BT. (2151 Fót, Attila u. 51.) végzi.
Az egészségügyi alapellátás körébe tartozó háziorvosi szolgálatot a háziorvossal kötött határozatlan idejű megállapodással kerül ellátásra. Az óvodai nevelésről, a gyermekjóléti szolgáltatások ellátásáról, az egészségügyi alapellátás körébe tartozó orvosi ügyeletről társulásban gondoskodik az önkormányzat.

1.12. A TÁJI ÉS TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK VIZSGÁLATA

A hosszú múltra visszatekintő Alsópetény „abban a mély völgyben fekszik, ahol a Cserhát pereme szélesre tárja ölét, és ahol a hegyháton már a honfoglalás előtt betelepülésre kínálta magát a táj” *(Zelnik, 2005)*. A csodálatos természeti adottságokkal rendelkező község Budapesttől 45, a szlovák határtól 39 km-re található. Budapest felől a 2-es főútról közelíthető meg, Nőtincset és Felsőpetényt keresztezve. A település Nógrád megye délnyugati részén, a Rétsági járásban, a Nézsa-Csővári-dombság kistáj területén fekszik (Dövényi, 2010). Alsópetényt északról Romhány, keletről

8. ábra: Alsópetény elhelyezkedése Magyország kistájainak térképén. (6.3.12. Nézsa-Csővári-dombság, 6.3.11. Kosdi-dombság) (Forrás: Dövényi, 2010)

Legénd, délkeletről Nézsa, délről Keszeg, délnyugatról Ősagárd, északnyugatról pedig Felsőpetény határolja. A település közigazgatási területe 19,68 km^2.

1.12.1. Természeti adottságok

Dövényi Zoltán Magyarország kistájainak katasztere című munkájában a település a Nézsa-Csővári-dombság kistájhoz tartozik, azonban közigazgatási területének déli-dél-nyugati része átnyúlik a Kosdi-dombság területére.

A dombság gerincét képviselő sasbérceket fiatal tektonikus mozgások exhumálták. Az erősen tagolt dombsági tájat a sasbércek mellett a sűrűn húzódó völgyek határozzák meg, melyek a többnyire egyutcás szerkezetű településeket rejtik, így Alsópetényt is. (Dövényi, 2010) A falu a Kő-hegy, Dél-hegy, Hajdú-árok és Felső-erdő övezte völgykatlanban fekszik, erdőkkel övezve. Az eredeti egyutcás, középen kiszélesedő utcaterű település a környező hegyvidékre jellemző bekötőút mentén alakult ki. Alsópetény később, a XX. század folyamán további mellék-, kereszt- és párhuzamos irányú utcákkal bővült. *(Zelnik, 2005)*

Klíma

A vidék éghajlata mérsékelten hűvös - mérsékelten száraz. A napsütéses órák száma megközelítőleg 1900, ebből 770 óra jut a nyári hónapokra, 170-180 óra pedig a téliekre. Az évi középhőmérséklet 9,2-9,6 °C között alakul. A vegetációs időszakban általában 16 °C körüli a középhőmérséklet. A fagymentes időszak meghaladja a 180 napot, körülbelül április 16-tól október 15. környékéig tart. Az éves abszolút hőmérsékleti maximumok átlaga 31-32 °C, míg a minimumok átlaga –16 és –17 °C közötti.

Az éves csapadékösszeg 580 mm, ebből közel 350 mm hullik a nyári vegetációs időszakban. Évente átlagosan 40-45 napig borítja hó a felszínt, a hótakaró átlagos maximális magassága 25-30 cm.

Az aridítási index értékek 1,15-1,20 közöttiek.

A területen a leggyakoribb szélirány az ÉNy-i, az átlagos szélsebesség körülbelül 2,5 m/s.

A környék éghajlata alkalmas szántóföldi növénytermesztésre és erdőgazdálkodásra is (Dövényi 2010). A település erdősültsége a földhivatali nyilvántartás szerint 65%-os, amelynek állományklímája jelentős mértékben javítja a település mikroklimatikus adottságait, amihez hozzájárul a Petényi-patak és a Cser-tó kiegyenlítő hatása is.

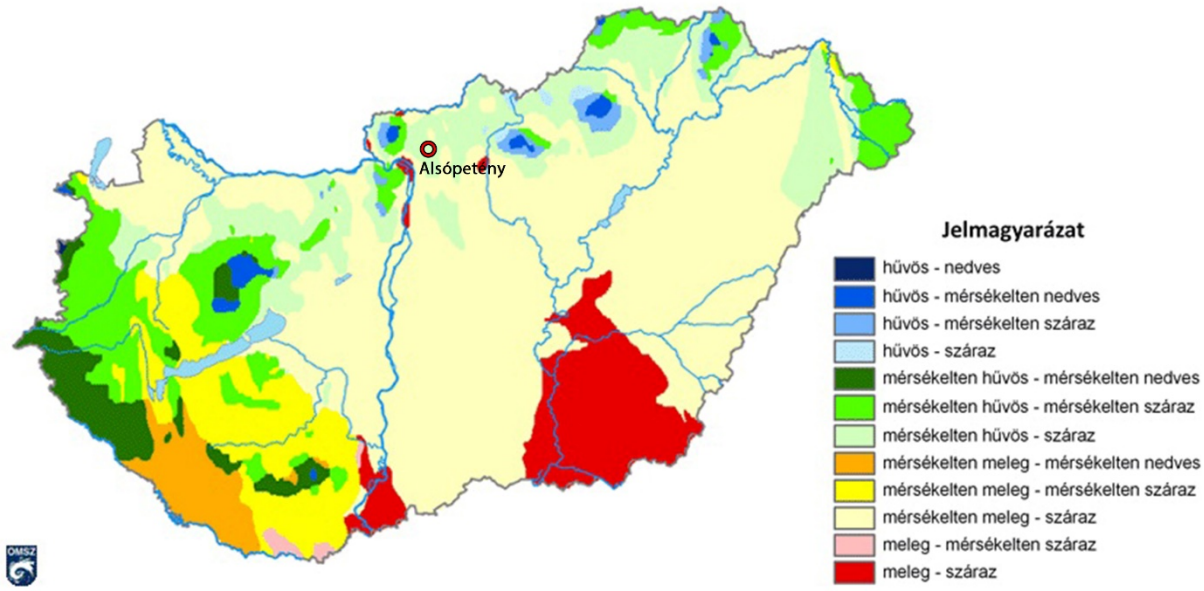

9. ábra: Magyarország éghajlati körzetei (Péczeli György munkája alapján)(forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat)

Geológia

A terület fő szerkezeti vonalai DK-ÉNy-i, illetve ÉK-DNy-i irányúak, amelyek mentén a kéregmozgások a triász időszaki mészkőből és felső-triász fődolomitból álló tönkfelszínt sasbércekre tagolták. Ezek az

ún. csővári rögök. A pannon időszak végén a területet kvarckavicstakaró vékony leple fedte be, mely mára jelentősen lepusztult, de itt-ott még a felszínre bukkan. A sasbércek közötti térszínt oligocén homok, homokkő, homokos márga fedi (Dövényi, 2010). A Cserhát hegyvonulatának „az Alföldre messze kifutó nyúlványai fokozatosan mélyebbre süllyednek és eltűnnek a lösz-és homoktakaró alatt" *(Zelnik, 2005).*

Domborzat

A térség tengerszint feletti magassága 155 és 445 m között változik, az erősen tagolt dombság a peremi területek irányába alacsonyodik. A relatív relief átlagosan 95 m/km^2. A dombság gerincének sasbérceit fiatal tektonikus mozgások hozták felszínre. Fedett karszt jellegű felszínükön egy-két kisebb víznyelő található. A kistáj felszínének közel 70%-át erózió veszélye fenyegeti (Dövényi, 2010). Alsópetény a Kő-hegy, Dél-hegy, Hajdú-árok és Felső-erdő övezte völgykatlanban fekszik, erdőkkel övezve. Legmagasabb pontjai a Dél-hegy (446 m), illetve a Kő-hegy (423 m).

Talaj

Alsópetény környékén a Kosdi-dombsággal azonos alapkőzeten 55%-os területi részarányban vályog, agyagos vályog mechanikai összetételű, zömmel erdőborított agyagbemosódásos barna erdőtalajok a jellemzőek. Kémhatásuk savanyú, vízgazdálkodásuk kedvező. A talajok legfeljebb közepes mértékben erodáltak. Az erózió következtében ezeknek a földeknek legfeljebb negyede hasznosítható szántóként vagy legelőként.

A dombság területének negyedét lösszel fedett alapkőzet jellemzi. Ezeket a tájakat vályog mechanikai összetételű, kedvező vízgazdálkodású, ám többnyire jelentősen erodálódott barnaföldek borítják. 75%-ban erdőként, 20%-ban legelőként kerülnek hasznosításra, a fennmaradó 5% pedig erdőterület. Szántóin főként búzát, kukoricát, napraforgót, valamint vörösherét termesztenek (Dövényi, 2010).

Alsópetény talaja nem igazán kedvez a mezőgazdasági művelésnek. A termőréteg sok helyen nagyon sekély, a talaj pedig erősen kötött. A térségben a vulkanizmust követő tengerelöntés nyomán mészkő és agyagos üledék maradt hátra. A földek minősége a település területén jelentős eltéréseket mutat, a dombokon húzódó szántók azonban viszonylag jól művelhetők és termékenyek. A település jelentős részét borító agyagtalaj vizes állapotban összetapad, szárazon pedig repedezik és kemény rögökké áll össze. Jellemzően nehezen nyeli el a vizet és sok vizet tart vissza (Zelnik, 2005).

Mindezekből látható, hogy a település külterülete nagy erdőgazdasági potenciállal rendelkezik. Alsópetény település területe összesen 1968,21 hektár, amelynek 65%-a (1272,46 ha) erdőterület. A település mezőgazdaságilag hasznosított területe 544,23 hektár (ez a teljes terület 27,6 %-a). Az alábbi táblázat a település viszonylatában meglévő átlagosnál jobb minőségű termőföldterületek művelési ágát, minőségi osztályát és területnagyságát mutatja az adott művelési ágban átlagos aranykorona érték megjelölésével (Nógrád Megyei KH. Földhivatal adatszolgáltatása):

Művelési ág	átlagos AK/ha	Átlagosnál jobb minőségi oszt.	Átlagosnál gyengébb min. oszt.
gyümölcsös	17,6	4	5
legelő	3,37	3,4	5,6
szántó	12,49	3,4	5,6,7
rét	10,18	5	7

Felszín alatti vizek

A kistáj felszíni és felszín alatti vizekben egyaránt igen szegény. A Közép-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság előzetes tájékoztatása szerint Alsópetény község a felszín alatti vizek védelméről alkotott 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet, valamint a felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területeken levő települések besorolásáról szóló 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet szerint érzékeny és kiemelten érzékeny vízminőség-védelmi besorolású település.

A felszín alatti vizeket Nógrád megye egyes részein a talajvízszint süllyedése, minőségileg pedig a kommunális eredetű szennyezés fenyegeti egyre nagyobb mértékben. Ezt fokozza, hogy a megye területének közel háromnegyedét sekély termőrétegű, erodált talajok borítják, amelyek könnyítik a beszivárgást a talaj mélyebb rétegeibe. (*Nógrád Megyei Területfejlesztési Koncepció (2014-2020), Helyzetfeltáró munkarész*)
A talajvíz összefüggéstelenül helyezkedik el az enyhébb lejtők és a völgytalpak alatt. Mennyisége kevés, minősége pedig túlnyomóan kalcium-magnézium-hidrogénkarbonátos. Keménysége mérsékelt, és szulfáttartalma sem jelentős. *(Dövényi, 2010)*
A területen a mélyebb rétegek víztározó képessége is kedvezőtlen. Emiatt az artézi kutak száma is, vízhozama is kevés. Felhasználásukat korlátozza a több helyen is előforduló nitrát. *(Dövényi, 2010)*
A településen jelentős forrás nem található. A Budapesti Corvinus Egyetem Tájépítészeti Karának irányításával létrejött tájérték kataszter (TÉKA) 1 db forrást tart számon a településtől dél-keletre a közigazgatási határ közelében.

A település területét érintő felszín alatti víztestek lehatárolása, a víztestek állapotának besorolása megtalálható a *Magyarország felülvizsgált, 2015. évi vízgyűjtő-gazdálkodási tervéről* szóló 1155/2016. (III. 31.) Korm. határozatban és mellékleteiben. A Korm. határozat nyomán készült Vízügyi Geoinformatikai Portál szerint Alsópetény az Ipoly-alegység vízgyűjtő területéhez tartozik, a település területén három víztest osztozik:

Azonosító	Víztest neve	Víztest kód	Víztest típus
AIQ499	Börzsöny-Cserhát-Ipoly vízgyűjtő	h.1.8	hegyvidéki
AIQ500	Börzsöny-Cserhát-Ipoly vízgyűjtő	sh.1.8.	sekélyebb hegyvidéki
AIQ512	Cserhát, Karancs, Medves-Zagyva vízgyűjtő	h.2.1	hegyvidéki

Felszíni vizek
A táj életében mindig is nagy jelentősége volt a folyóknak, kis felszíni vízfolyásoknak, amelyek folyamatosan alakították a térség felszíni és talajviszonyait. A térség az Ipoly és Zagyva folyók vízgyűjtő területéhez tartozik, a Galga középső és a Lókos-patak felső szakaszának jobb parti időszakos kisvízolyásait foglalja magában. (Dövényi, 2010)
A térség száraz és gyenge lefolyású. A vízfolyások medre gyakran száraz, víz csak hóolvadás vagy nagyobb esőzések után folyik bennük. A völgyekre erős feltöltődés jellemző. (Dövényi, 2010)
Alsópetény egyetlen vízfolyása a Petényi-patak, mely a Kő-hegyen ered, s a települést délről megkerülve folyik Felsőpetény irányába, hogy aztán a Lókos-patakkal egyesülve táplálja a Nyugat-Cserhátban található apró tengerszemeket. A patakforrás vidékénél duzzasztógáttal létesített Cser-tó a település egyedüli állóvize. A jelenleg horgásztóként üzemelő Cser-tó meghatározó eleme a település arculatának.

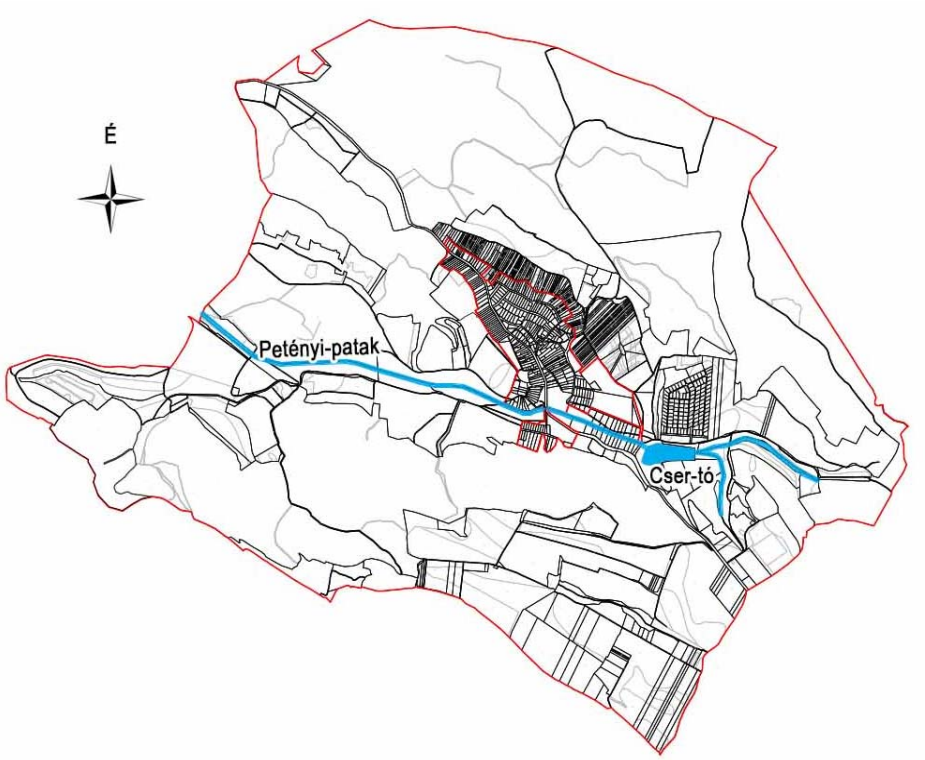

10. ábra: Alsópetény területén futó vízfolyások (Készült az állami földhivatali és vízügyi alapadatok alapján saját szerkesztéssel)

Növénytakaró

A térség a növényföldrajzi területi felosztás szerint a Pannóniai flóratartományon (Pannonicum) belül az Északi-középhegység (Matricum) flóravidékébe és a Börzsöny és a Cserhát (Neogradense) flórajárásba tartozik *(Borhidi, 2007).*

A területet eredetileg borító tatárjuharos lösztölgyesek és cseres tölgyesek, esetenként gyertyános-tölgyesek mára csak nyomokban lelhetők fel a tájban, a környékre inkább a kultúrterületek dominanciája jellemző. A cseres-tölgyeseket a ligeti perje (Poa nemoralis) és az egyvirágú gyöngyperje (Melica uniflora) uralja. A ritka gyertyános-tölgyesek fajai többek között a farkasölő sisakvirág (Aconitum vulparia) és a berkipimpó (Waldsteinia geoides). A déli fekvésű, meszes alapkőzetű területek természetes-féltermészetes növényzetét bokorerdők, felhagyott szőlők és gyümölcsösök, másodlagos cserjések és száraz gyepek alkotják. Fontosabb fajaik a tatárjuhar (Acer tataricum, tavaszi hérics (Adonis vernalis), sziklai sás (Carex halleriana), dudafürt (Colutea arborescens), nagyezerjófű (Dictamnus albus), sujtár (Laser trilobum), sárga len (Linum flavum) és a terpedt rezeda (Reseda phyteuma). Nedves réteken, völgytalpakon előfordul a mocsári csorbóka (Sonchus palustris). Néhol még megjelennek a dunántúli dolomithegyekben előforduló flóra egyes fajai, mint például a magyar bogáncs (Carduus collinus), a sziklai sás (Carex halleriana), a virágos kőris (Fraxinus ornus), a ritka naprózsa (Fumana procumbens), a magas gubóvirág (Globularia punctata), a homoki sziklagyopár (Helichrysum arenarium), a szirtőr (Hornungia petraea) és a berkipimpó (Waldsteinia geoides). A településen és környékén gyakoriak még a nagyobb kiterjedésű telepített feketefenyvesek. A természetes növényállományt veszélyeztető özönfajok közül gyakori a bálványfa (Ailanthus altissima), a gyalogakác (Amorpha fruticosa), a selyemkóró (Asclepias syriaca). Egyes tájidegen őszirózsa fajok (Aster spp.), az akác (Robinia pseudoacacia), valamint az aranyvessző-fajok (Solidago spp.) szintén jellemzőek. *(Dövényi, 2010)*

A térségben 6-800 növényfaj található meg, ezek közül 20-40 közé tehető a védett fajok száma. A településen számos védett orchidea faj él. A települést körbe ölelő, zömmel őshonos erdőterületek mellett a Petényi-patak mentén találhatók természetközeli élőhelyek. A vízfolyást körülvevő széles völgyben nedves és füves réteket találhatunk, melyekben helyenként fűz-nyár ligeterdők és védett

bokorfüzesek tűnnek fel. A településen megtalálható védett orchidea fajok közül itt él a bíbor kosbor (Orchis purpurea). A természetközeli élőhelyek között említhető még a Cser-tavat szegélyező nádas, fűzligetes élővilág. A tótól északra a mocsári csorbóka (Sonchus palustris) élőhelyeivel találkozhatunk. A tó felett száraz kaszáló- és irtásrétek húzódnak. *(TAK, 2017)*

1.12.2. Tájhasználat, tájszerkezet

A tájszerkezetet a közigazgatási terület természeti adottságainak és a telekhasználatnak a kettőse határozza meg. A tájszerkezet elemzésének egyik módja a területi statisztikai adatok vizsgálata. Alsópetény esetében a földhivatal által nyújtott földrészlet statisztika, illetve az Önkormányzat saját statisztikája szolgál támpontul. Ezen túlmenően a KSH területi statisztikái segítenek eligazodni a tájhasználat mellett a tulajdonosi struktúrákban is.

Földrészlet statisztika művelési áganként					
művelési ág	**földrészletek száma**	**alrészletek száma**	**legkisebb alrészlet terület (m^2)**	**legnagyobb alrészlet terület (m^2)**	**átlagos alrészlet terület (m^2)**
erdő	50	85	149	1749243	124021
gyep (legelő)	83	91	285	89612	7777
gyep (rét)	4	6	523	18118	8079
gyümölcsös	15	16	403	10262	2396
kert	5	6	525	1065	773
kivett	476	696	58	47590	4681
szántó	8	11	1931	145732	30137
szőlő	20	20	478	1577	885
Összesen	*661*	*931*	*4352*	*2063199*	*178749*

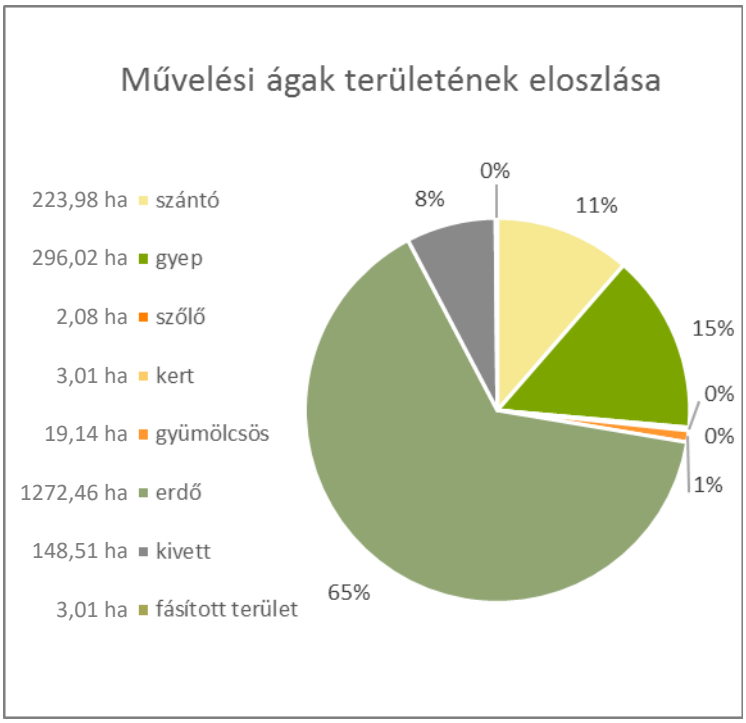

A földhivatali statisztikát vizsgálva több markáns megállapítás is tehető. Az adatokból egyértelműen látszik az erdőgazdálkodási dominancia, ami az előző fejezetben a talaj és klimatikus adottságok ismeretében prognosztizálható volt. A település erdősültsége az országos átlag feletti, 65%-os, ami mind településökológiai, mind természetvédelmi szempontból igen kedvező. Az alrészletek statisztikájából kiderül, hogy nagy szórás mutatkozik a telekméretekben a néhány négyzetmétertől a több száz hektárig bezárólag, átlagos 12,4 hektár kiterjedéssel. Az erdőállományt tekintve a leggyakoribb társulások a tatárjuharos lösztölgyes, cseres-tölgyes és a gyertyános tölgyes. Az erdőterületek gondozása, megóvása, valamint az új erdőterületek

kialakítása az ökológiai és ökonómiai szempontok figyelembevételével az Erdészeti Hatóság által tervezett. Elsődleges rendeltetésüket tekintve döntő többségében gazdasági erdőket találhatunk. Védelmi erdőterületek a településtől északra, valamint a közigazgatási terület keleti szegletében találhatók.

A mezőgazdasági művelés alatt álló területek aránya az erdőkéhez képest jóval kisebbek, a település közigazgatási területének mindösszesen 28%-a. Szinte azonos arányban találunk gyep- és szántóterületeket a településen. Pozitív jelenség, hogy viszonylag nagy arányban, 15%-ban maradtak fenn gyepterületek. A települési szinthez képest alacsony számú földrészleten helyezkednek el, azonban a települési átlagnál jóval nagyobb átlagos telekmérettel, azaz nagyobb, összefüggő egységként vannak jelen a tájban. A gyepek jellemzően a Petényi-patak mentén, valamint az alacsonyabb térszinteken, domblábaknál terülnek el. Közülük is ki kell emelni a magas ökológiai értékű nedves kaszálóréteket, melyek a patakot kísérik. A szántóföldi művelés az országos átlaghoz képest alacsony, a termőföldeken többnyire búzát, kukoricát, napraforgót és vörösherét termesztenek.

A belterülettől keletre a valamikor zártkertes területeken, valamint az ún. Rönkfalu területén találkozhatunk szőlőtermesztéssel és gyümölcsös területekkel. Ezek mindössze 2%-ban képviseltetik magukat.

A település 8%-át adják a művelés alól kivett területek, ez messze az országos átlag alatt marad. Ide tartoznak a lakóterületek, iparterületek, üzemek és a temető. A térségben, s így Alsópetényen sem jellemző a külterületi beépítés, a tanyás területek megjelenése. Alsópetény külterületén, a településtől délkeletre találhatunk beépítéseket a gyümölcsös területeken.

Jelmagyarázat
Művelési ágak
szántó
gyep
szőlő
kert
gyümölcsös
erdő
kivett
fásított terület
É

1.12.2.1. *Tájkarakter*

A telekstruktúra mellett a táj karakterét Alsópetény természeti adottsága, domborzata, magas arányú erdősültsége határozza meg, amit az előző fejezet részletesen kitárgyal. A település négy karakteresen különböző jellegű területegységre bontható, amelyeket az alábbiakban értékelünk:

11. ábra: Alsópetény tájkarakter lehatárolása (forrás: Településarculati Kézikönyv, 2017)

A – települési belterület és vele szoros vizuális kapcsolatban lévő Korpa-hegy

A település belterületéhez vizuálisan szorosan kapcsolódó Korpa-hegyen a történeti térképek és feljegyzések tanúsága szerint igen fejlett szőlőművelés zajlott egészen a múlt századig. Ennek nyomai mára szinte teljesen eltűntek. A Korpa-hegy szabályozási szempontból beépítésre nem szánt területnek minősül. A dűlőutakkal szabdalt, cserjés, hagyásfás kaszálóréteket fenntartás hiányában a természetes beerdősülés veszélye fenyegeti.

Táji jelentőségű lenne a szőlőművelés hagyományának visszaállítása, azonban ez nem reális igény, így csak a terület beépítetlenül hagyása, a természetes erdősülés folyamatának visszaszorítása, hagyásfás kaszálórétek kialakítása lehet megvalósítható. A jelenleg is kertes művelés alatt álló területeken szőlő és gyümölcsfák jelennek meg.

B – a települést körülvevő nagy kiterjedésű erdők

A „B”-jelű erdészeti üzemtervezett erdők főként gazdasági, kisebb mértékben védelmi funkciót látnak el. A területen épületeket, épített elemeket nem találunk. Az őshonos, vegyes korösszetételű erdő állományalkotó fajai a csertölgy (*Quercus cerris*), a kocsányos tölgy (*Quercus robur*), a hegyi juhar (*Acer pseudoplatanus*) és a korai juhar (*Acer platanoides*). Az állományba emellett vadcseresznye (*Prunus avium*), vadalma (*Malus sylvestris*), vadkörte (*Pyrus pyraster*), lisztes berkenye (*Sorbus aria*), valamint madárberkenye (*Sorbus aucuparia*) keveredik.

C – völgyi jellegű terület egybefüggő, tágas kaszálóréttel

A terület meghatározó vonása a völgyi jelleg mellett a víz jelenléte és az egybefüggő, tágas kaszálórét mint jellemző területhasználat. Mind kitettség, mind magassági elhelyezkedés szempontjából kedvező fekvésű, kiemelkedő tájképi adottságokkal és gyönyörű kilátással bíró terület különösen

értékes része Alsópeténynek. A fontos táji értékként megjelenő tágas látóhatárt csupán időnként szakítják meg elszórt deleltető facsoportok, valamint az utakat szegélyező alacsony növésű gyümölcstermő fajok. A területet ritkás, szórt beépítés jellemzi.

D – a település déli sarkában található nagy kiterjedésű kaszálók, legelők

A „D" jelű terület a „C" karakterterülethez hasonló adottságokkal rendelkezik, magasabb tengerszint feletti magasságához viszont jóval kevésbé mozgalmas domborzat tartozik, és hiányzik a víz, mint domináns elem. A területen meghatározóak a messzeségbe való kilátások és a tágas térélmény, mely megőrzendő elem. (*TAK, 2017*)

1.12.2.2. *Tájtörténeti vizsgálat*

Alsópetény neve a Péter személynév rövidített, becézőképzős alakjából ered. Valószínűleg a település egykori, Csák nemzetségből származó birtokosáról kapta nevét. A település eredete azonban jóval korábbra nyúlik vissza, mint mai nevének keletkezése. Alsópetény környékén a rézkor idején már kapás földművelés és állattenyésztés folyt. A környéken letelepedett, péceli kultúraként számontartott közösség után a szomszédos Ősagárdon két bazalt kőbalta és egy merítőedény maradt fenn, Alsópetényről azonban nem került elő hasonló korú lelet. A legkorábbi, emberi jelenlétre utaló emlék a falu határában húzódó földvár, amelyet feltehetőleg az időszámítás szerinti VI. században betelepült szlávok építettek *(Zelnik, 2005).*

A honfoglaló magyarság 900-ban jutott el a Cserhátig. A korai időkből kevés adat maradt fenn, Anonymus, Béla király jegyzője azonban az 1196-1703 között írt Gesta Hungarorumban már említést tesz a környékről. Krónikája szerint a Vág folyóig terjedő északi vidéket Hülek két fia, Zovárd (Szalárd), és Kadosa vezér foglalta el Huba törzsével. A megszállt Cserhát ebben az időben sűrű, összefüggő erdőséggel borított terület volt. Csekély népessége az avarok pásztorkodó leszármazottaiból, jelentősebb részben pedig szlávokból tevődhetett össze *(Zelnik, 2005).*

Alsó- és Felsőpetény története birtokosaik révén évszázadokon keresztül összekapcsolódott. A két település a tatárjárást megelőzően a Csák-nemzetség újlaki ágának birtokát képezte. A család ismeretlen tagja II. András uralkodása alatt, valószínűleg királyi adományként jutott Petényhez. A birtok 1268-ban Csák Ugrintól a Zsadányi-nemzetség kezére került. Az Ugrin egyik tisztviselőjeként szolgáló Zsadány-nembeli Dénes mester érdemeinek jutalmaként kapta meg Két-Petényt. A birtok azonban nem sokkal később, 1280-ban Ugrin egy másik hű emberéhez, a Gyulazombor-nemből való Erdő ispánhoz került. A birtok kétszeri elajándékozása húsz éven keresztül húzódó pereskedéshez vezetett, melynek lezárásaként Dénes mester végül lemondott Két-Petényről Erdő javára. A Zsadány-nemzetség nógrádi ága, a Petényi-család 1440-ben halt ki, a birtok ekkor visszaszállt a koronára *(Végh, 2005).*

Ebben az évben került trónra Magyarországon Ulászló lengyel király, aki a hatalomra jutásában segédkező Szoby-családnak adományozta a két Petény falut, akiktől a birtok 1507-14 között Werbőczy Istvánhoz került. Werbőczy szerette és gyakran látogatta Alsópetényt, 1514-ben Hármaskönyvét is itt fejezte be. A Werbőczy-család magvaszakadásával Alsópetény a birtok megszerzésére már régóta törekvő, Zólyomból származó Balassák nemzetségének kezére jutott. A XVI. század közepétől a XVII. század utolsó negyedéig azonban Alsópetény története homályba vész. A török korban igencsak összekuszálódtak a birtokviszonyok, a hódoltság idejéből alig maradt fenn adat, így kérdéses, hogy a törökök elpusztították-e a települést. Alsópetény mindenesetre meghódolt a törököknek, és a lakosság adófizetésre kényszerült. A török kiűzése után, 1886-ban Alsópetényt Zichy István gróf vásárolta meg. A falu ezután 1692-ben kerül ismét említésre, mint a Jeszenszky-család tulajdona. Ezt követően Alsópetény számos kisebb család váltotta egymást a birtok tulajdonosaként (Bacskádyak, Podhorszkyak, Ürményiek). A falu végül a Somogyiak kezére került, és felépült a Somogyi kúria, amely a falu egyik fő nevezetessége. Alsópetény utolsó birtokosa a gróf

Crouy-Chanel család volt, akik az 1956-os forradalom után Franciaországba menekültek. *(Zelnik, 2005)*

Alsópetény **első katonai felmérése** 1783-ban készült el. A falu belterülete ebben az időszakban a mainak mindössze egyharmadát tette ki, ebben az időben még egyutcás völgyi település volt. Egy 1785-ös népességösszeírás alapján a falu 94 házában összesen 571 fő lakott. Ahogy a térképen is látszik, a településen ebben az időben még dominánsak voltak a szántó és gyepterületek is, habár a település több, mint felét már ebben az időben is erdő borította. A lakosság főleg mezőgazdaságból élt, melyhez később juhtartás is csatlakozott. A gyepterületek egy részét művelték, másik részén legeltetés folyt. Később a település agrár jellege fokozatosan kisipari területté alakult. A legelők feltörését követően a juhtartást felváltotta a szarvasmarhatenyésztés. A későbbi virágzó borkultúra megalapozásaként kisebb területeken már szőlőtermesztés is folyt. Az így kialakult területek termékenységét marhatrágyával növelték, az erdőkben pedig sertést hizlaltak. Egy 1828-as feljegyzés szerint 41,04 ha szántó, 27,37 ha szőlő és 0,43 ha rét volt Alsópetényben. *(Zelnik, 2005)*

A település úthálózata ebben az időszakban még viszonylag kezdetleges volt, a helyiek a környező dombvidéken át jártak a szomszédos településekre. A sík részen található belterület körüli dombok védelmet biztosítottak a lakosság számára.

12. ábra: Alsópetény területe az első katonai felmérés idején, 1783-ban (forrás: mapire.eu, saját szerkesztés)

1840-45 között elkészült **a második katonai felmérés.** A falu 1841-re már 582 lelket számlált. A felmérésen jól kivehetőek a házakhoz tartozó, veteményesként használt kertek. A területen továbbra is domináns erdőket gazdálkodási célokra is használták. A falu lakosságának fő megélhetését biztosító szarvasmarha- és juhlegelők a második katonai felmérésen már névvel szerepelnek. A legelők a település közelében található sík, vagy enyhe lejtésű területeket foglalták el. Közvetlenül a falu

mellett húzódott a Gyeperi-rét, amely a délkeleti oldalon a Száraz-rétben folytatódott. A térképen már jelölték a ma is ismert Kőhegyet, valamint a földes kopárra utaló „Kopárhegy” kifejezés is megjelenik.
Az országban 1840-ben pusztító kolerajárvány tört ki, amely 1849-re Alsópetényt is elérte. Összesen 36 áldozatot szedett a faluban, de ez nem vetette vissza a népesség gyarapodását a következő évek folyamán. *(Zelnik, 2005)*

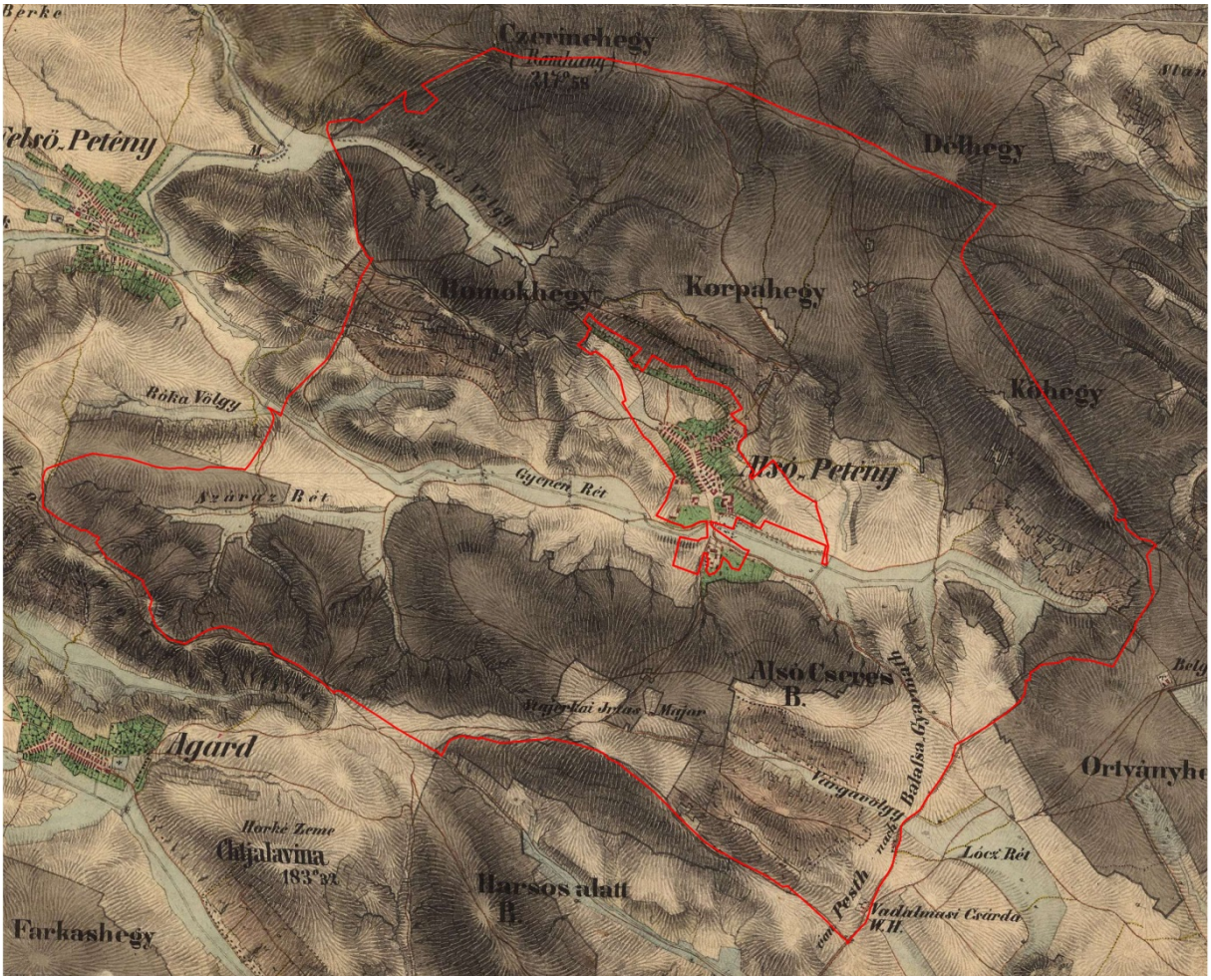

13. ábra: Alsópetény területe a második katonai felmérésen 1840-45 *(forrás: mapire.eu, saját szerkesztés)*

Az **1868-as kataszteri térképen** a település belterületétől keletre megjelenik egy telepített fenyves. A szőlőtermesztés fénykorát éli, a térkép tanúsága szerint a Kőhegyen, a Homokhegyen, a Vargahegyen és a Korpahegyen is húzódtak nagyobb szőlőterületek. A kortársak azt beszélték a környékbeli borokról, hogy „*sok benne a borkő, ezért nem túlságosan édesek, nem is fanyarok, sem nem nagyon erősek… Ezekhez való sorolást érdemel a váci és a környékbeli, jobbára Cserhát-vidéki is. Színük vízszerű, tiszta, erősek, messze a legegészségesebbek …”* (*Zelnik, 2005*). A korábbi erdőterületek ekkorra már nem összefüggőek, jelentős részüket elfoglalta a mezőgazdaság, illetve a szőlők.

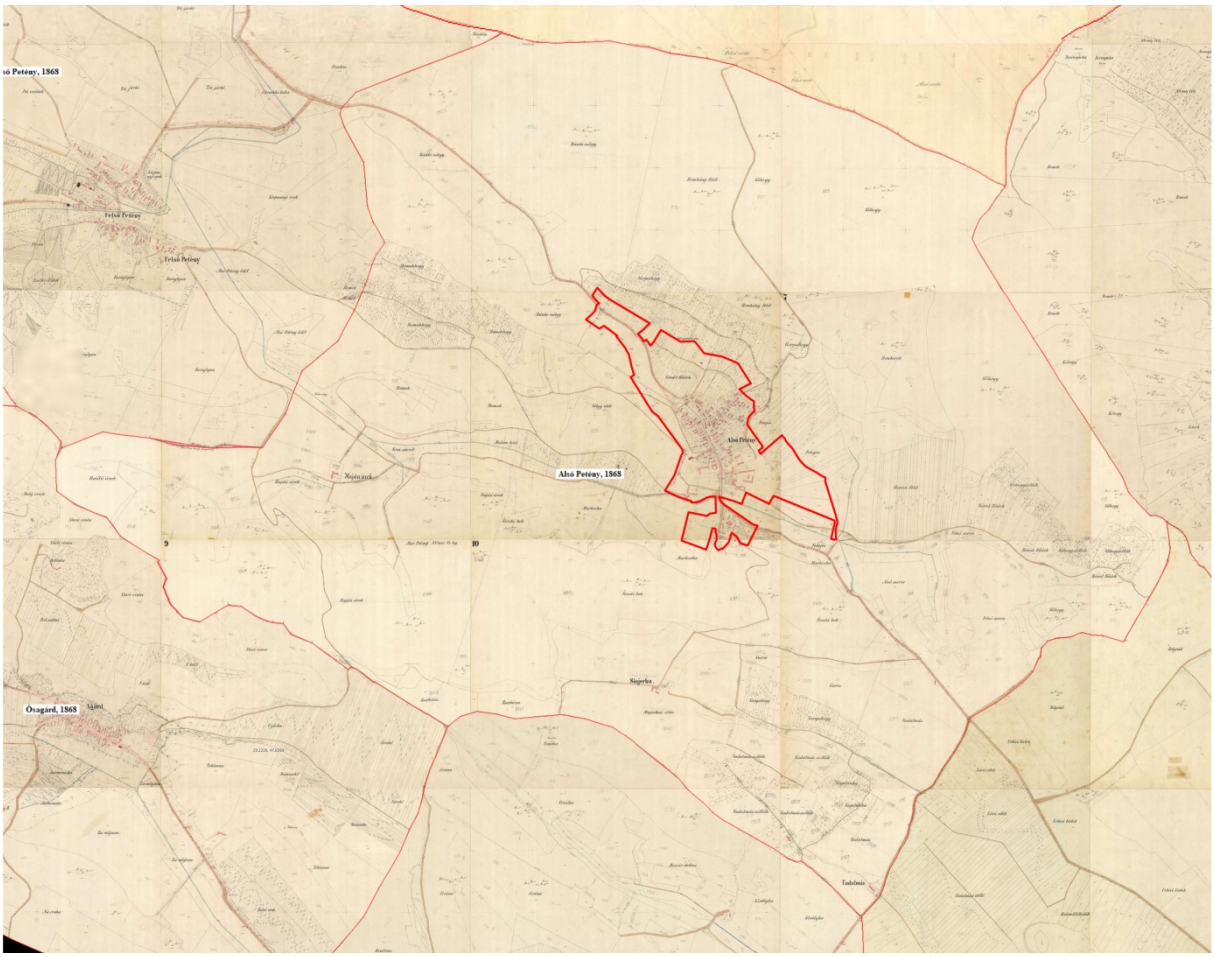

14. ábra: Alsópetény területe az 1868-as kataszteri térképen (forrás: mapire.eu, saját szerkesztés)

Az **1872-73-as harmadik katonai felmérés** idejére a falu népessége 733 főre emelkedett. A belterület aránya megnőtt, és már kezdte elnyerni mai formáját. 1875-ben érkezett meg a településre a filoxéra-járvány, amely véget vetett az alsópetényi szőlőművelésnek. A negyedik katonai felmérés idejére egy-két kisebb folttól eltekintve el is tűntek a szőlők a településről. Ettől kezdve a gyümölcstermesztés vált egyre inkább hangsúlyossá. A korábban a szőlőknek helyet adó domboldalak, enyhébben lejtő területek ugyanis tökéletes környezetet biztosítottak a gyümölcstermesztés számára is. Főként szilva, alma, körte, cseresznye, dió, meggy, kajszi- és őszibarack, valamint eper termett a környéken, melyek a pálinkafőzés alapanyagát is biztosították. (*Zelnik, 2005*)

15. ábra: Alsópetény területe a harmadik katonai felmérésen 1872-73 (forrás: mapire.eu, saját szerkesztés)

1941-re elkészült a **negyedik katonai felmérés** is. 1949-ben a település 944 lelket számlált. A népesség 1970-ig tovább növekedett, és elérte a 982 főt, a későbbiekben azonban lassú csökkenésnek indult. A felmérésen megfigyelhető az erdőterületek széttagolódása és felaprózódása. Összehasonlítva az első katonai felmérésen látható összefüggő erdőségekkel, itt már teljesen elkülönülnek a korábban szőlőtermesztésre vagy mezőgazdasági célokra hasznosított területek. 1935-től kezdve Alsópetényben megjelent a baromfitenyésztés, a falu határában pedig időközben felépült egy sertéstelep. A filoxérajárványt követően telepített gyümölcsfák elöregedésével és kipusztulásával a legfontosabb termény a gabona lett. A pálinkafőzéssel és borászattal együtt a korábban hagyományosan folytatott méhészkedés is eltűnt. A meglévő merinói juhállomány eltartásához szükségessé vált a lucernatermesztés, amely megkövetelte a rétek feltörését, értékes gyepterületek pusztulását okozva. A korábban szőlőműveskén foglalkoztatottak az iparban találtak munkát. A férfiak számára a vas- és fémipar, valamint az agyagipar, míg a nőknek a közeli ásványbánya kínált munkalehetőséget. (*Zelnik, 2005*)

16. ábra: Alsópetény területe a negyedik katonai felmérésen 1941-ben (forrás: mapire.eu, saját szerkesztés)

1.12.3. Védett, védendő táji, természeti értékek, területek

A település zöldfelületi rendszerének ökológiai szempontból legértékesebb elemei a védett, illetve a védelemre érdemes növénytársulások, komplex élőhelyek területei. Ahogy a korábbi fejezetekben is említésre került, kiemelt természeti értéknek tekinthetők Alsópetény erdőterületei, valamint a patakot kísérő vizes élőhelyek, melyek nem csupán értékes növény- és állatállományuk miatt tekinthetők természetvédelmi szempontból fontos területeknek, hanem az értékes élőhelyek közötti természetes összeköttetést biztosítva az ország ökológiai hálózatának is fontos elemeiAlsópetény természeti adottságainak köszönhetően országos jelentőségű védett természeti területekkel is rendelkezik. A település közigazgatási területén található természeti területek részét képezik az 2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló törvényben kihirdetett országos ökológiai hálózatnak. Az alábbi fejezetekben ezek részletes ismertetése valósul meg.

Az előzetes tájékoztatási szakaszban a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság tájékoztatása alapján Alsópetény közigazgatási területén országos jelentőségű természeti emlék, a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 23.§ (2) bekezdésében foglaltak értelmében a törvény erejénél fogva védett földvár található. A település közigazgatási területén védett barlangok is találhatók. ~~található barlang felszíni védőövezetét a barlangok felszíni védőövezetének kijelöléséről szóló 16/2009. (X.8.) KvVM rendelettel állapítja meg.~~

Alsópetény természeti értékeinek megóvása érdekében – az országos védettség alatt álló területek Bükki Nemzeti Park Igazgatóság által koordinált komplex védelmének biztosításán túl – a település a Helyi Építési Szabályzatban gondoskodik a természeti értékek védelméről. A településrendezési

eszközök felülvizsgálatának elkészítése során fel kell mérni a település természeti területeit, és meg kell határozni (a meglévőknél felülvizsgálni) a védett természeti területek lehatárolását.

1.12.3.1. *Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek*

A táj az ember és természet kölcsönhatásából létrejött ellentmondásos, mégis összetartozó egysége, amely sok esetben magas rendű vizuális-esztétikai értékeknek is a hordozója *(Mőcsényi, 1968)*. Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. tv. úgy definiálja az övezet alá tartozó területeket, mint *„olyan különleges tájak, amelybe a természeti adottságok, rendszerek, valamint az emberi tevékenység kölcsönhatása, változása következtében kialakult olyan területek tartoznak, amelyek a táj látványa szempontjából sajátos és megkülönböztetett fontosságú, megőrzésre érdemes esztétikai jellemzőkkel bírnak”*.
2014. december 30-át követően megszűnt a kétszintű (országos és térségi) tájképvédelem. Helyébe egy új, országos tájképvédelmi övezetet hoztak létre. Az OTrT a település közigazgatási területének szinte teljes egészén tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezetét jelöli ki. Ezzel szemben a 2011-ben felülvizsgált Nógrád Megyei Területrendezési Terv még a két szintű tájképvédelmet jeleníti meg. A terv alapján a települést az övezet csak foltokban érinti. A Bükki NPI 2017 júliusában adott tájékoztatása alapján a település teljes közigazgatási területével az övezetbe esik.

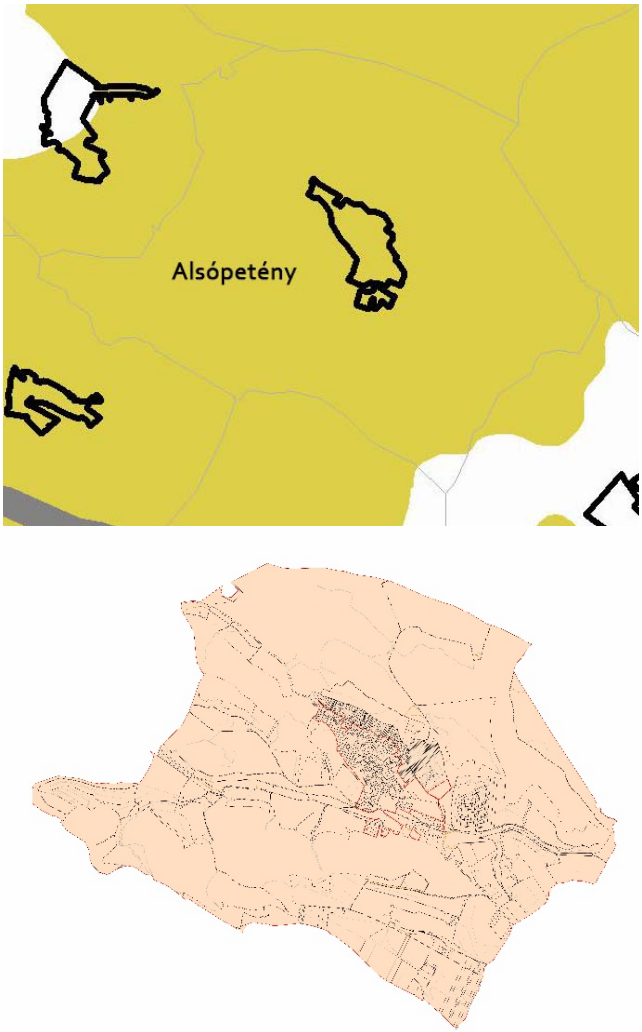

17. ábra: Az OTrT (balra) és a BNPI (jobbra) által jelölt tájképvédelmi területek lehatárolása

1.12.3.2. *Nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett terület, érték, emlék*

Európai jelentőségű természetvédelmi területek

Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területtel érintett földrészletekről szóló 14/2010. (V.11.) KvVM rendelet Alsópetény településre vonatkozó adatokat nem tartalmaz, a településen nem található nemzetközi jelentőségű Natura 2000 terület.

Országos jelentőségű természetvédelmi területek, természeti emlékek, értékek

Alsópetény területe természetvédelmi szempontból a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság területén fekszik, a települést Tájvédelmi Körzet nem érinti.

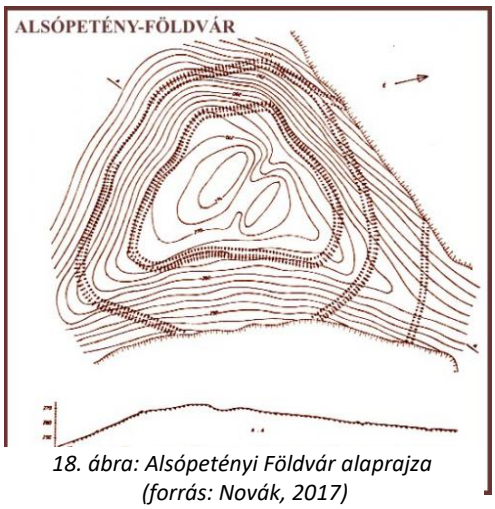

18. ábra: Alsópetényi Földvár alaprajza (forrás: Novák, 2017)

Az előzetes tájékoztatási szakaszban a BNPI tájékoztatása alapján Alsópetény közigazgatási területén országos jelentőségű **természeti emlék**, a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 23.§ (2) bekezdésében foglaltak értelmében a törvény erejénél fogva védett földvár található. A földvár a község északnyugati végétől északra, a Felső-Petény felé vezető országúttól keletre emelkedik. A Földvár nevű hegy tengerszint feletti magassága 274,5 m. A földvárat 1900 körül még szláv várnak tartották. A várat védelmi okokból kettős árok veszi körül, amelyet a földből kiemelkedő sánc övez. 1966-ban Gádor Judit írta le, és néhány felszíni, Árpád-kori lelet alapján középkorinak határozta meg. A várat oklevél is említi, azonban régészeti kutatás hiányában még nem tudták megállapítani, hogy a birtokosok közül a Csák vagy a Zsadány-nemzetség emeltette-e. (*Novák, 2017*)

A természet védelméről szóló 1996. LIII. tv. szerint védett **természeti érték** (természetvédelmi érték) a *„törvény vagy más jogszabály által védetté, fokozottan védetté nyilvánított - kiemelt természetvédelmi oltalomban részesülő - élő szervezet egyede, fejlődési alakja, szakasza, annak származéka, illetőleg az élő szervezetek életközösségei, továbbá barlang, ásvány, ásványtársulás, ősmaradvány”.* Alsópetény területén az Országos Barlangnyilvántartás alapján 17 db védett barlang található:

	Kat.sz.	Név	Hossz (m)	Vertikális kiterjedés (m)	Mélység (m)	Magasság (m)	Hrsz.
1.	5222-5	Csillagköd-barlang	11	7,4	0	7,4	052/8
2.	5222-13	Felsőpetényi 10. sz. barlang	0	0	0	0	052/8
3.	5222-14	Felsőpetényi 11. sz. barlang	3,5	3,5	0	3,5	052/8
4.	5222-15	Felsőpetényi 12. sz. barlang	13,1	3,6	0	3,6	052/8
5.	5222-16	Felsőpetényi 13. sz. barlang	16,92	9,59	5,54	4,05	052/8
6.	5222-17	Felsőpetényi 14. sz. barlang	3	1,6	0,5	1,1	052/8
7.	5222-18	Felsőpetényi 15. sz. barlang	8,72	7,83	0,83	7	052/8
8.	5222-19	Felsőpetényi 16. sz. barlang	2,08	1,86	0	1,86	052/8
9.	5222-6	Felsőpetényi 1. sz. barlang	4,3	6	0	6	052/8

10.	5222-7	Felsőpetényi 2. sz. barlang	5,2	6,5	0	6,5	052/8
11.	5222-8	Felsőpetényi 4. sz. barlang	5	1,2	1,2	0	052/8
12.	5222-9	Felsőpetényi 5. sz. barlang	25	19,5	5	14,5	052/8
13.	5222-10	Felsőpetényi 6. sz. barlang	5,2	3,5	2,5	1	052/8
14.	5222-11	Felsőpetényi 8. sz. barlang	4,6	3,5	0	3,5	052/8
15.	5222-12	Felsőpetényi 9. sz. barlang	50	30	10	20	052/8
16.	5222-3	Felsőpetényi Nagy-kaverna	53	26,3	17,3	9	052/8
17.	5222-4	Macskás-barlang	35	13	0	13	052/8

A település közigazgatási területén található barlang felszíni védőövezetét a barlangok felszíni védőövezetének kijelöléséről szóló 16/2009. (X.8.) KvVM rendelet állapítja meg. A védőövezet a 052/6 hrsz-ú telket és a 052/8 hrsz-ú telkekből 0,2 ha-t (az E662739-N283222, E662738-N283280 EOV koordinátájú töréspontok által meghatározott határvonaltól nyugatra fekvő területrész) foglal magába.

1.12.3.3. *Ökológiai hálózat*

Az Országos Ökológiai Hálózat övezetét Alsópetény területére vonatkozóan az MATrT jelöli ki. Az ökológiai hálózat térségi szintű pontosításának és funkcionális elemeinek meghatározása az NMTrT feladata.

A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság adatszolgáltatása alapján a Nemzeti Ökológiai Hálózat magterületéhez tartoznak a Korpa-hegy és Kőhegy erdőségei. Pufferterület övezete által érintett a Homok-hegy területe a településtől észak-keletre, míg ökológiai folyosóként a Petényi-patak menti területek, a Száraz-rét, Gyeperi-rét, a Hajdúárok-erdő és az Alsó-Cseres területei szerepelnek.

A Nemzeti Ökológiai Hálózat funkcionális elemeinek szerepe:

Magterületek:

Magterületnek nevezzük a hálózat foltszerű, tetszőleges kiterjedésű területeit, melyek ideális nagyság esetén a lehető legtöbb populációnak, illetve az ezekből felépülő életközösségeknek az élőhelyei és genetikai rezervátumai.

Ökológiai folyosók:

A magterületek közötti kapcsolatot a sávos, folytonos élőhelyek, vagy kisebb-nagyobb megszakításokkal jellemezhető élőhely-mozaikok, láncolatok, az úgynevezett ökológiai folyosók biztosítják. Ezek az élőhelyeket, élőhelykomplexumokat kötik össze, egyben biztosítják a génáramlást az egymástól

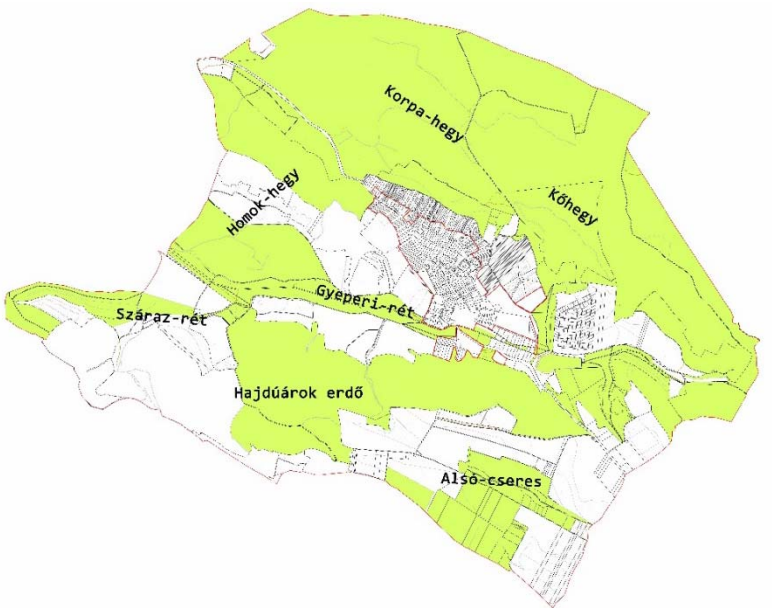

19. ábra: Országos ökológiai hálózat területe Alsópetényen (adatszolgáltatás: BNPI, saját szerkesztés)

elszigetelt populációk között.

Pufferterületek:
A magterületek és a folyosók körül védőzónát (puffer-zóna) kell kijelölni, ahol még a természetközeli élőhelyek aránya lehetőség szerint magas, feladatuk a magterületek és folyosók védelme az esetleges külső káros hatásoktól.

1.12.3.4. *Helyi védelem*

Alsópetény területén 2 db helyi természetvédelmi terület található:

- Belterületen a Petőfi úton lévő 160/1 hrsz-ú terület, mely az Andreánszky-kúria és kertje.
- Külterületen a 052/1 hrsz-ú ingatlanon lévő Földvár, sáncvár.

1.12.3.5. *Egyedi tájértékek*

A településen a Bükki Nemzeti Park által hivatalosan nyilvántartott egyedi tájérték kataszter nem készült. A Budapesti Corvinus Egyetem Tájépítészeti Karának irányításával készült tájérték kataszterében (TÉKA) a településen 21 db egyedi tájértéket találni.

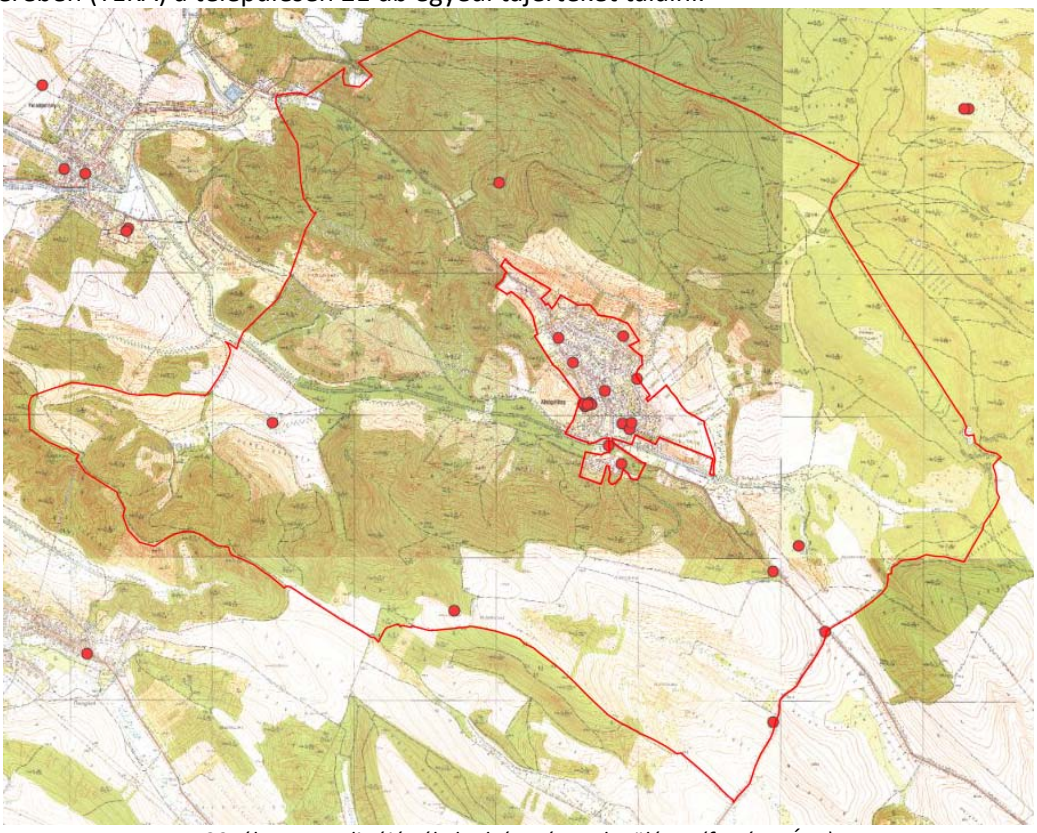

20. ábra: Egyedi tájértékek Alsópetény településen (forrás: TÉKA)

Megnevezés	*Típus*	*Darabszám*
Gémeskút	Agrártörténeti érték	2 db
Emlékmű, szobor, egyedülálló oszlop	Emlékmű	3 db
Kereszt	Szakrális alkotás	4 db
Sírkövek	Síremlékcsoport	1 db
Külterületi pince	Agrártörténeti érték	2 db
Harangtorony	Szakrális építmény	1 db
Római katolikus templom (Szent István király templom)	Szakrális építmény	1 db

Prónay-kiskastély, nagykastély és kertje	Zöldfelületi létesítmény, történeti kert	2 db
Andreánszky-kúria és kertje	Zöldfelületi létesítmény, történeti kert	1 db
Werbőczy-emlékmű	Emlékmű	1 db
Forrás	Forrás	1 db
Földvár	Kultúrtörténeti érték	1 db
Tájérték – épület a Prónay-kastély kertjében	Kultúrtörténeti érték	1 db

1.12.4. Tájhasználati konfliktusok és problémák értékelése

Alsópetény községben és közvetlen környezetében különösen nagy vonzerőt képviselnek a történelmi emlékek, a kulturális és néprajzi értékek mellett a természeti adottságok, a hagyományok és szokások. A település tájhasználatában – ahogy erről már a Tájtörténet fejezetben is szó esett – jelentős változások mentek végbe évszázadok alatt. Szerencsés, hogy (elsősorban védett területeken) növekedett a természetközeli gyepterületek, erdősávok aránya, az erdősültség.

Alsópetény elsőként említhető tájhasználati problémája a szántó- és szőlőterületek fokozatos csökkenése, eltűnése. A község lakosságának évszázadokon át a mezőgazdaság jelentette a megélhetést, Alsópetény egészen a 19. század végéig agrártelepülés volt. A török hódoltság után fokozatosan teret nyert az állattenyésztés, csökkentek a szántóterületek, azonban egyre inkább kiemelkedő volt a szőlő- és bortermelés. A virágzó szőlő- és borkultúrának a 19. század végi filoxéra járvány vetett véget, így napjainkra a községnek nincs szőlőültetvénye. A Homok-hegyen és a Korpa-hegyen a korábbi szőlők helyén cserjésedő, gazosodó területeket vagy erdőt találni. A belterülethez szorosan kapcsolódó Korpa-hegy legfőbb konfliktusa a cserjésedés. Kívánatos lenne a szőlőtermesztés visszaállítása vagy legalább a természetes erdősülés visszaszorítása, hagyásfás kaszálórétek kialakítása, a dűlőutak gyümölcsfákkal történő fásítása. A cserjésedés mellett gazdasági és környezeti kihívást jelent az elenyésző mezőgazdasági termelés, a szántók felhagyása, a háztáji gazdálkodás eltűnése. A fentiek mind hozzájárultak a katonai térképek áttekintése során egyértelműen kirajzolódó homogenizációs folyamathoz: a korábbi diverznek és mozaikosabbnak mondható tájszerkezet homogénné vált. Az erdőterületek összenőttek, körbeölelték a települést, s dominánsan uralják a szelíd lankás dombvidéki táj képét. A területhasználati változások okozta homogénné válás mellett a táj tagolatlanságának oka a biológiailag aktív, tagoló tájszerkezeti elemek (településszegélyek, fasorok, mezővédő erdősávok) hiánya.

A faluba érkezőt fogadó településkapuk mint kiemelt településszegélyek nemcsak a település képét határozzák meg, hanem a tájképnek is fontos elemei. Alsópetényen a településkapuk területe jelentősen alulkezelt. Felsőpetény felől érkezve a településkapu teljes egészében hiányzik, míg Nézsa felől szeszfőzde és autóbusz lerakat fogadja az érkezőt. Habár területük rendezett, sem funkcionálisan, sem esztétikailag nem megfelelőek településkapunak.

Alsópetényen áthalad az Országos Kéktúra útvonal 18. számú szakasza, mely felfűzi az Alsópetény-Romhány határán található Prónay kilátót (mint fontos tájjelet) és a Kékesi vadászházat. Településképi konfliktusként említhető, hogy a bakancsos turisták mellett a gépkocsival érkezők is nagy számban vannak, azonban a településközpontban nincs lehetőség a gépkocsikat parkírozni, így azok az út mentén parkolnak.

A 1900-as évektől kezdődően a felsőpetényi agyagbánya sok alsópetényi lakosnak adott munkát. A bánya területe Alsópetény közigazgatási határa mentén húzódik, így a hozzá kapcsolódó területek érintik a települést. A természeti környezet jelentős változásának nyoma – így a bányászati tevékenységgel érintett terület is – tájsebként jelenik meg a tájban.

Itt említendő meg továbbá a Cser-tótól északra a Rönkfalu, melynek területén számos új telek került kiszabályozásra. Habár jelenleg még nem okozott tájhasználati- és szerkezeti konfliktust a telkek

kijelölése, a jövőbeni beépítések ronthatják a település- és tájképet, valamint jelentős hatással lehetnek a község egyik legértékesebb természetközeli területére.

1.13. A ZÖLDFELÜLETI RENDSZER VIZSGÁLATA

Zöldfelületnek tekinthető minden olyan terület, amelyet növényzet borít. Ebből következően a zöldfelületi rendszert számos különböző zöldfelületi elem alkotja. A zöldfelületi elemek jellege, funkciója, használati és kondicionáló értéke nagymértékben különbözik. A zöldterület önálló területfelhasználási kategória, amely részben vagy egészben állandóan növényzettel fedett, más területfelhasználási egységben nem tartozó közterület.
Alsópetény külterületének tájszerkezetét a nagyméretű, összefüggő erdőterületek, valamint a Petényi-patak völgyét kísérő nedves élőhelyek határozzák meg. Az előző fejezetekben láthattuk, hogy ezek a szerkezeti elemek hogyan hatottak és hatnak a mai napig is a település külterületének és belterületének szerkezetére, mely több magból kifejlődött különálló egységekből áll. A kivett területek alacsony, 8%-os aránya mellett még kedvezőbbnek értékelhető a település növényzettel borított felületeinek nagysága, bár a képet árnyalja, hogy az erdő és gyepterületek eloszlása koncentrált, nem kellően mozaikos elrendezésű.
A külterületi zöldfelületi környezet mellett kedvező, hogy Alsópetény belterületére a kertes lakótelkek jellemzőek és így a lakóházakhoz tartozó telkek is fontos részei a zöldfelületi rendszernek. További pozitív jellemző, hogy a lakókertek mellett több helyen, elszórtan gazdasági és haszonkertek is színesítik a településképet. Megállapítható, hogy Alsópetény zöldfelületi rendszerében az erdőgazdasági módszerekkel művelt területek vannak túlsúlyban, továbbá a közjóléti és esztétikai célú zöldfelületek kiterjedése kifejezetten magas. A külső zöldfelületekről, az erdőkről, a mezőgazdasági területekről, a vízfelületekről a tájhasználatot értékelő fejezetben részletesen írtunk, így az alábbiakban a település belterületi zöldfelületi rendszerét helyezzük a középpontba.

1.13.1. A települési zöldfelületi rendszer elemei

A zöldfelületi rendszer döntően zöldfelületekből álló – hatása és térbeli elhelyezkedése alapján egy egységet képező – alrendszer, amely fontos szerepet játszik a település klimatikus viszonyainak megőrzésében, javításában. Alsópetényben főként a történeti településrészen magas a közösségi használatú zöldterületek, közkertek, közparkok aránya, jelentősek a zöldfelületi intézmények, intézményi zöldfelületek, valamint magas a magánkertek aránya. A lakótelkekhez kapcsolódó zöldfelületek között rekreációs, pihenőkerteket és haszonkerteket egyaránt találhatunk.
Alsópetény településszerkezeti egységeit jól jellemzi a zöldfelületi rendszer minősége. A legrégebb idő óta lakott „Ófalu” organikus szerkezetű településszövetébe ágyazódva hosszú, átlag 1-3000 m^2-es szalagtelkek, nagy kiterjedésű hátsókertek biztosítják a megfelelő növényborítást. E településrészen található a település szinte összes kijelölt zöldterülete (közparkja és közkertje) és nagyobb zöldfelületi arányú intézménye.
A Korpa-hegyre felfutó új, kertvárosias településrészen elenyésző a zöldterületeknek nyilvánított területek aránya: a területet csaknem kitöltik az építési telkek és a közlekedési területek. Itt leginkább az utcák kereszteződésében alakíthatók ki teresedések, zöldterületek, nincs hely fasor telepítésére, holott szükség lenne a település összefüggő zöldfelületi rendszerének kialakítására, fejlesztésére.
Ezen kívül megállapítható, hogy az egyes településrészek között nem jelennek meg „elválasztó, köztes” jellegű zöldfelületek, ahogyan hiányzik a belterületet a külterületi mező- és erdőgazdasági területektől elválasztó biotekturális hálózat is.

1.13.1.1. *Szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges, valamint a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek*

Lakóterületi zöldfelületek

A belterületen elsősorban a közterületi zöldfelületek vizsgáltuk, és ennek során megállapítást nyert, hogy a település történeti és új, átalakult részei között jelentős különbségek vannak.

Az „Ófalu" utcáin egységes szilvafa sorokkal, zöldsávokkal találkozhatunk, az emlékparkok környékén cukorjuhar és fűzfa sorok díszítik az utcaképet. A hosszúkás szalagtelkek viszonylag nagy kertekkel rendelkeznek, több helyen, elszórtan gyümölcsös és haszonkertek tarkítják a településképet.

Az újabb, átalakult településrész kertvárosias jellegű telkei szélesebbek, kertjei elsősorban lakókertek. A településrész utcáinak zöldfelületi aránya alacsony, az utak a főútnál keskenyebbek, így nem jelennek meg rajtuk egybefüggő fasorok. Teresedések elsősorban az utcák kereszteződésében alakíthatók ki, hiszen a beépítetlen telkek nem jellemzőek. Elsődleges feladatuk a településrész látványának, zöldfelületi minőségének javítása, karakterének a történeti falurészéhez igazítása.

Fasorok

Alsópetényen több utcát is fasorok szegélyeznek. A Petőfi-Virág-Mikszáth Kálmán-Arany János utca által határolt történeti településrészen régi szilvafa sor, a Trianon-park környéken fűzfasor, az 56-os emlékparknál cukorjuhar sor található. Az újabb, átalakult településrészen egységes fasorok nem jellemzőek.

Zöldterületek

Alsópetény közösségi használatú zöldterületekkel alapvetően gazdagon ellátott település. A község szerkezetéből és a táji, domborzati sajátosságaiból fakadóan a nagy kiterjedésű, formában és minőségben is változatosan kialakított közparkok elsősorban a történelmi településrészen – a Petőfi Sándor utca mentén és a katolikus templom környezetében alakultak ki.

A település domborzati adottságai miatt a megfelelő térformálás Alsópetény terein azt jelenti, hogy a község völgyi helyzetére reagálva, azt kompenzálva keltse a tér a tágasság érzetét és egyben mutassa meg a háttérben húzódó hegyeket.

<u>Trianoni emlékpark</u>

Térszervezése jól mutatja a fentiekben említetteket. A Trianon emlékére állított emlékmű mögött tágas gyepes teret találhatunk, melyen egyre beljebb haladva fokozatosan sűrűbb és egyre magasabb cserjék jelennek meg, majd fák gyűrűje zárja le a látóhatárt.

<u>II. világháborús emlékmű</u>

Az előbbihez hasonló, azonban lényegesen kisebb kiterjedésű közterület a településen, mely lényegében az emlékmű növényekkel körbeültetett közvetlen környezetét jelenti.

<u>56-os emlékmű tere</u>

A Trianoni emlékparkkal ortogonális, geometrikus elrendezésével szöges ellentétben áll a fenti közterületek karakterével. Növényállománya gyér, berendezése és anyaghasználata változatos, területe inkább épített jellegű.

Zöldfelületi intézmények, intézményi zöldfelületek

Alsópetény zöldfelületi rendszerének meghatározó elemei a többnyire nagy kiterjedésű zöldfelületi intézmények és intézményi zöldfelületek. Ezek közé sorolható a katolikus templom kertje, a kastélyparkok, a temető és a sportpálya.

<u>Katolikus templom</u>

A Korpa-heggyel átellenben emelkedik a templomdomb, mely szép látványként központi szerepet tölt be a település életében. A templom körüli kertben mintegy száz éve telepített fákból álló gyümölcsös idézi a letűnt korok hangulatát. A templomkert fáit az alsópetényiek Erzsébet királyné

emlékfáiként tisztelik, ápolásukra különösen odafigyelnek. A kertben található sírok és kőkeresztek az akácligetben találhatók.

Prónay kastély

Az alsópetényi Prónay-kastély 1750 körül épült barokk stílusban. A kastély, kiskastély, majorsági épület és őrházból álló műemléki védettségű épületegyüttest történeti kert veszi körül. A kastélyt jelenleg szállóként és rendezvények tartására használják. Parkját 2009-ben újították fel. A kastélypark faállományát többnyire platánfák, nyárfák, juharok és szomorúfüzek alkotják. Cserjeszintje változatos, elsősorban őshonos fajokból álló, visszafogott kiültetésekkel találkozhatunk. A park organikus rendszerében egy dísztavat is kialakítottak.

Andreánszky-kúria

A Somogyi-Andreánszky-kastély az 1820-as években épült klasszicista stílusban. A falu szélén álló egykori kúria az idők folyamán elpusztult, 2 hektáros parkja helyi természetvédelmi oltalom alatt áll. A természeti védettséget a parkerdő hatalmas nyárfái és paltánjai, valamint növényritkaságai indokolják. Az épületet újjáépítették, jelenleg magántulajdonban van, nem látogatható. Parkja gondozott, rendezett.

Temetők

A településen egy temető működik, mely a Május 1. úton található. Zöldfelületi aránya nem túl nagy, kevés benne az árnyékot adó fa. A sírhelyek jól karbantartottak. Takarást a temetőt körülvevő cserjés-fás növényállomány biztosít. A terület növényállományának javításával, parkosítással lehetőség van a temető rendezésére, kegyeleti parkká alakítására is.
Alsópetényen valamikor aránylag magas lélekszámú zsidó lakosság élt. Az országos kéktúra útvonalán, a település észak-keleti csücskében található a zsidó temető, melyet már évtizedek óta nem használnak. A temető területét 2004-ben látogathatóvá tették, az önkormányzat közmunkásokkal rendbe tetette. A temető a hegyoldalban, fák között található, a település zöldfelületei közé tartozik.

Sportintézmény

A településen az 1980-as évek végén a labdarúgó csapat megszűnésével a sportpálya is tönkrement, elgazosodott. Az önkormányzat 2009-ben teljes új, a mai igényeknek megfelelő labdarúgó pályát alakított ki a korábbi pálya területén. A pályához sportöltözőt és parkolót is építettek. A zöldfelület aktívan használt, sportesemények és rendezvények helyszínéül is szolgál. A pálya jól karbantartott, gondozott.

1.13.1.2. *Zöldfelületi ellátottság értékelése*

A történeti településrész területe közterületi zöldfelületekben viszonylag gazdag, míg az új, átalakult településrészeken alig található zöldterület, a lakóutcákban a beépítettség miatt nehézkes közkerteket, közparkokat kialakítani. Jelentős a zöldfelületi intézmények összterülete, minőségük jó, zöldfelületi arányuk többségében magas.
A meglévő parkok jól karbantartottak, azonban szükség lenne több kisebb közkert vagy játszótér létesítésére, főként a kertvárosi településrészeken. Az utcaképet tekintve a Petőfi Sándor utcán és a közparkok közelében található egységes fasorok, illetve a központ növényesítése kontrasztot mutat a mellékutak állapotával. Különösen szemet szúrnak az újabb településrész zöldsávjainak hiányos kiültetései. Összességében elmondható, hogy a meglévő zöldterületek gondozottak, ami előremutató. A megkezdett zöldfelületfejlesztési folyamatok pozitív hatást gyakoroltak a településre: hangulatossá, használhatóvá tették a közterületeket. Ezt az irányt mindenképp folytatni szükséges a jövőben, egységes települési arculatot kell kialakítani.

1.13.2. A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái

Alsópetény zöldfelületi rendszerének két sarkalatos pontja van: az egyik az új településrész alacsony zöldfelületi ellátottsága, a másik az Andreánszky parkerdő növényállományának, kertépítészeti kialakításának elhanyagoltsága, pusztulása.
A meglévő közkertek, közparkok jól kiépítettek, a növényállományuk, berendezésük megfelelő, azonban mind a Petőfi utca környezetében csoportosulnak. A kertvárosi településrészen a telekosztások és a keskenyebb utcák nem adnak lehetőséget többszintes zöldsávok kialakítására, egységes fasorok telepítésére. Ezen a településrészen játszóterek, közkertek sem találhatók.
A tájban markánsan jelenik meg a településen található történeti kertek területe. A Prónay kastély szállóként üzemel, területe gondozott. A volt Andreánszky kúriát körülvevő parkerdő állapota erősen leromlott, botanikai szempontból értékes növényállománya nagymértékben lepusztult, degradálódott. A területen megkezdődött a tájidegen és értéktelen fajok térhódítása. A település a parkerdőt rekonstrukciós program keretében tervezte megújítani. A program vizsgálati szakaszában felmérték a meglévő növényállomány, valamint javaslat készült a kezelésére. A történeti kert stílusjegyeit meg kívánták őrizni a felújítás során, kerti pavilon és sétautak, pihenőhelyek kialakítását tervezték. (Fejlesztési koncepció, 2010) A park felújítása nem készül el, a terület magántulajdonba került. A kastély épületét 2011-ben a tulajdonosok újjáépítették, parkja azóta magántulajdonban van, nem látogatható.
A településszegélyek gyérek, a településkapuk nem hangsúlyosak, jelentősen alulkezeltek. Hiányos a lakóterületeket az erdő-, mező- és kertes gazdasági területektől elválasztó biotekturális hálózat, kevés a zöldsáv.

1.14. AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET VIZSGÁLATA

1.14.1. Területhasználat vizsgálata

1.14.1.1. *A település szerkezete, a helyi sajátosságok vizsgálata*

Alsópetény fő településszerkezeti sajátossága, hogy eredendően a völgyi falu típusba tartozik. A község főutcája, a Petőfi utca a patakvölggyel párhuzamos. A 19. sz végétől a hegy felé felkúszó kis utcákkal részben utcássá alakult, így ma vegyes jellegűnek mondható: utcás falu völgyi karakterrel.
A település déli peremén található két kúria több melléképülettel, valamint a templom. Jellegzetes elem a templomdombtól délre elterülő majorság hosszú gazdasági épületeinek sora. A lakóházas beépítés felületei mára megváltoztak, részben eltűntek.Az elágazó út mentén majorság van.
Az országos kataszteri felmérést 1855-ben kezdték Alsópetényben, de a belterület feltérképezése csak 1868-ban készült el. A patak medre még jellegzetesen megy végig. A völgyi falu még megőrizte jellegét, a beépítés felkúszik a keleti hegyoldalakra (Béke u., Rákóczi u.). A Prónay kastély előtt gondozott kertet ábrázol a térkép. Az Andreánszky major kúriája előtt rondó és melléképület látható.
A község regionális kapcsolatai Felsőpetény, Nézsa és Keszeg (Romhány-dűlőút) irányában vannak.

1.14.1.2. *Művelési ágak és minőségi osztályok*

Alsópetény művelési ágainak részletes bemutatásával már a Tájhasználat, tájszerkezet fejezetben foglalkoztunk. Jelen fejezetben a művelési ágak és minőség osztályok bemutatása építéskorlátozó szempontból kerül elemzésre.
A Nógrád Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Földhivatali Főosztályának 2018. 11. 05-i tájékoztatása szerint Alsópetény község külterületén művelési áganként (az erdő kivételével) - az ingatlan-nyilvántartás alapján - a következő minőségi osztályú termőföldek minősülnek átlagosnál jobb minőségűnek:
Gyümölcsös: 4;
Szántó: 3, 4
Kert: 3, 4

Legelő: 3, 4 és
Rét: 5

A termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény (a továbbiakban: Tfvt.) 11. § (1) bekezdése értelmében termőföldet más (nem termelési) célra csak kivételesen - elsősorban a gyengébb minőségű termőföld igénybevételével - lehet felhasználni. A Tfvt. 11. § (2) bekezdése alapján az átlagosnál jobb minőségű termőföldet más célra hasznosítani csak időlegesen, illetőleg helyhez kötött igénybevétel céljából lehet. A Tfvt 11. § (4) bekezdésében foglaltak szerint az igénybevételt az indokolt szükségletnek megfelelő legkisebb területre kell korlátozni. Települések belterületének bővítése (termőföld belterületbe vonása) esetén a Tfvt. 15. § (4) bekezdése alapján figyelemmel kell lenni arra, hogy a belterületbe vonási kérelem elutasításának oka lehet, ha az érintett termőföldek nem szomszédosak a belterületi földrészletekkel, továbbá ha a kérelmezett, átlagosnál jobb minőségű termőföldek mellett gyengébb minőségű termőföldek is szomszédosak a belterülettel.

21. ábra Átlagnál jobb minőségű termőföldek

Az Országos Erdőállomány Adattárban erdőrészletként nyilvántartott erdőkre, valamint erdőgazdálkodási tevékenységet közvetlenül szolgáló földterületekre az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény vonatkozik. A 2018. évi CXXXIX. törvény 29.§-a szerint az erdők övezetébe tartozó területeket az adott településnek a településrendezési eszközében legalább 95%-ban erdőterület területfelhasználási egységbe kell sorolnia. Az e törvény hatálybalépését megelőzően kijelölt beépítésre szánt területek, valamint az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény 4. § (2) bekezdésében

meghatározott területek, továbbá az Ország Szerkezeti Terve, a Budapesti Agglomeráció Szerkezeti Terve, valamint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Szerkezeti Terve által kijelölt települési térség területein lévő erdők övezetének területét a számításnál figyelmen kívül kell hagyni. A következő térképen ábrázoltuk azokat a területeket, amelyeket az Országos Erdőállomány Adattár erdőként tart nyilván, de művelési águk alapján nem erdők.

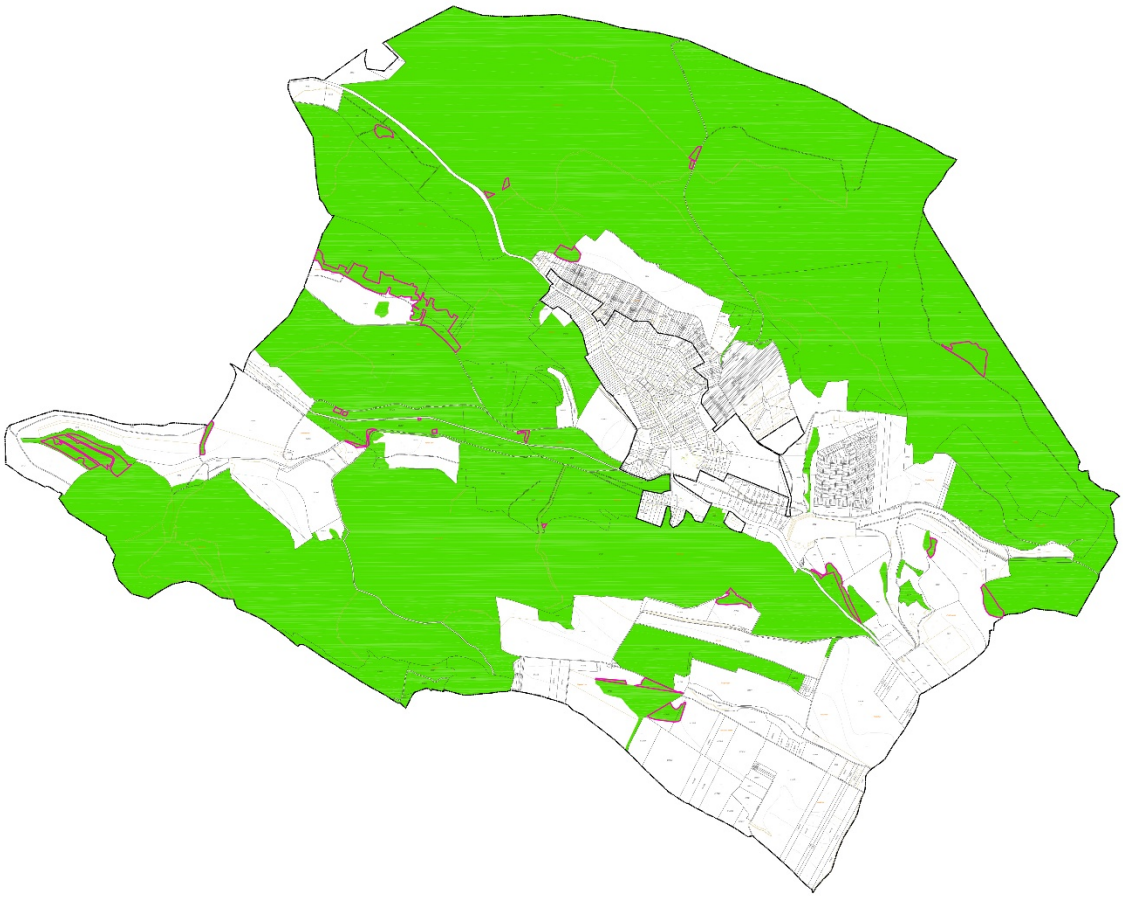

22. ábra Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott nem erdő művelési ágú területek

1.14.1.3. *Beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek*

A település beépítésre szánt területeinek legnagyobb részét falusias lakóterület építési övezeti besorolással a település belterülete adja. A korábbi településrendezési tervekben kijelölt, de még be nem épült új, kertvárosias lakóterület a Petényi-pataktól északra és a temetőtől délkeletre fekvő, jelenlegi mezőgazdasági terület.
Kereskedelmi, szolgáltató gazdasági terület a lakóterület déli részén, a Petőfi úton lévő, korábbi pálinkafőző épülete, valamint a mellette található autóbuszkölcsönző telephelye. Ipari gazdasági terület a Felsőpetényi határnál lévő 054/8-9 hrsz-ú, Agyagásvány Kft. telephelyéhez kapcsolódó terület.
Jelentős méretű különleges sportterület van kijelölve a belterület déli részén, a Prónay-kastély mellett (03/1-2 és 026/1 hrsz.).
Beépítésre nem szánt területek legnagyobb részben a belterülettől délre elhelyezkedő mezőgazdasági területek, valamint a külterület nagy részét kitevő erdőterületek.

1.14.1.4. *Alulhasznosított barnamezős terület, konfliktussal terhelt terület*

A barnamező olyan földrészlet/terület, amely elsősorban ipari, kereskedelmi, közlekedési vagy honvédelmi célú felhasználást követően felhagyottá, alulhasznosítottá vagy leromlott állapotúvá vált, jellemzően környezetszennyezéssel terhelt, de környezeti és műszaki beavatkozással értékes fejlesztési területté alakítható.
Alsópetényben hasznosítatlan, leromlott állapotú épület Nézsa felé tartva a főút mellett álló Idősek Otthona épülete.

1.14.1.5. *Konfliktussal terhelt (szlömösödött, degradálódott) terület*

A településen számottevő konfliktussal terhelt területek nincsenek.

1.14.2. A telekstruktúra vizsgálata

1.14.2.1. *Telekmorfológia és telekméret vizsgálat*

A völgyi faluban a patak mindkét oldalán van utca, a telkek olyan hosszú szalagtelkek, amennyire a terep emelkedése engedi. A 19. század közepétől indult fejlődés során kialakult domboldali utcáikban rövid, keskeny telkek láthatók, de a terepviszonyok miatt nem vált halmaz jellegűvé a beépítés.
A telkek a lakóterület nagy részén napjainkban is az előző évszázadokban kialakult struktúrát követik, és átlagban 1000-1500 m^2 nagyságúak. Később kialakult telkek az Akácfa út, Fűzfa sor és az Alkotmány út északi oldalának telkei vannak. Méretükben megegyeznek a régi, halmazos telkekkel, de kevésbé változatosak, hosszúkásabb, szinte szabályos téglalap alakú.

1.14.3. Tulajdonjogi vizsgálat (önkormányzati tulajdon kataszter)

Az önkormányzati tulajdonú ingatlanok típusai:

- A forgalomképtelen törzsvagyon körébe tartozó főbb ingatlanok: nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű nemzeti vagyonnak minősülő ingatlana jelenleg nincs az önkormányzatnak.
- Korlátozottan forgalomképes törzsvagyon körébe tartozó vagyonelemek:
    - Alsópetény belterület 435/1 helyrajzi számú orvosi rendelő,
    - Alsópetény belterület 245 helyrajzi számú kivett kultúrház és hivatal,
    - Nézsa belterületén 231/2 helyrajzi számú kultúrház 1/5-öd része.

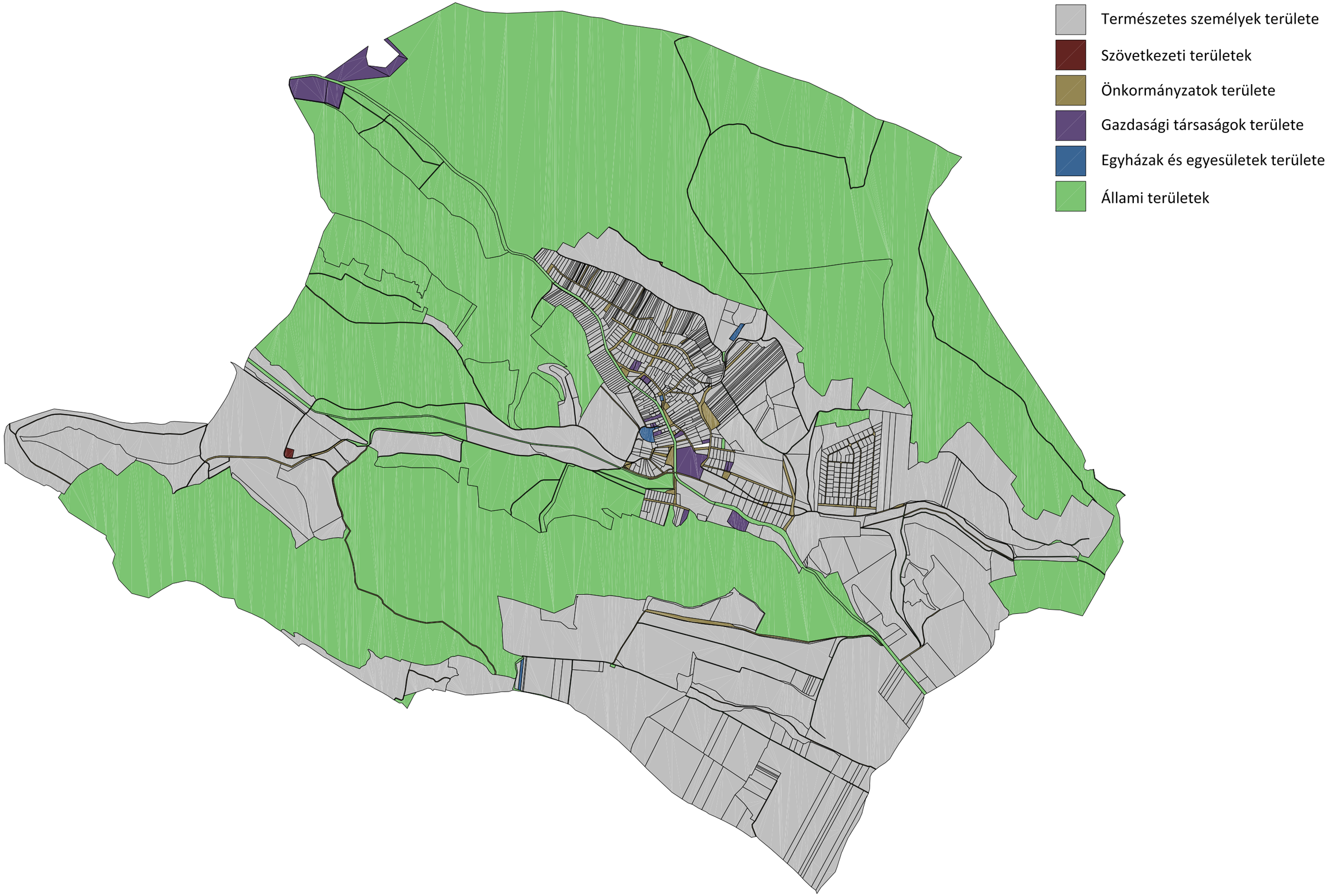
Természetes személyek területe
Szövetkezeti területek
Önkormányzatok területe
Gazdasági társaságok területe
Egyházak és egyesületek területe
Állami területek

1.14.4. Az építmények vizsgálata

1.14.4.1. *Településkarakter, helyi sajátosságok: utcakép, beépítési jellemzők*

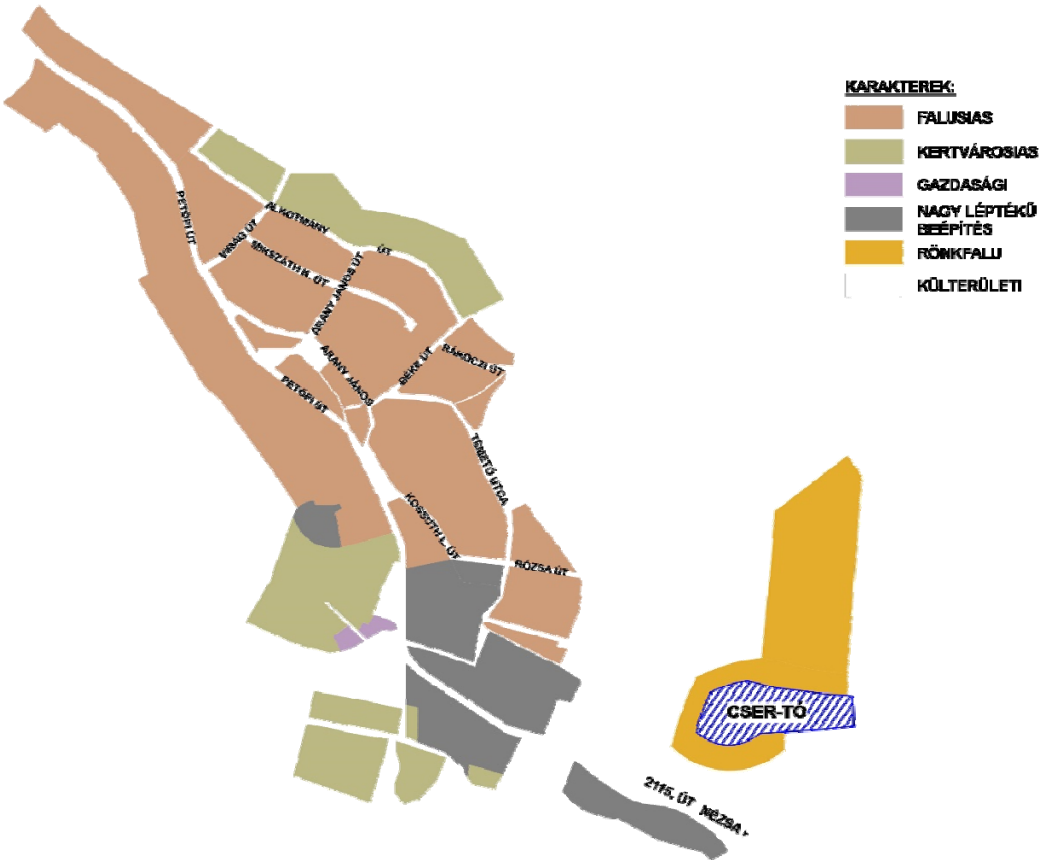

Falusias karakter: Az eredetileg egyutcás völgyfalu főutcája - a Petőfi út - az utcára merőleges telkek sorát fűzi föl, melyekre a struktúrához igazodva egytraktusos népi hosszúházak épültek. A másik jellemző lakóháztípus a sátortetős kockaház. Alsópetény lakóházainak több mint 90%-a a telek oldalhatárán áll és homlokfallal fordul az utca felé, ami azt jelenti, hogy a homlokfalon szinte kivétel nélkül két egyforma álló ablak van, amelyek a ház „szemei”, következésképp ez az utcai homlokzat a ház arca. Ennek több száz éves hagyománya van. Elég, ha csak arra gondolunk, hogy egy óvodás fejből rajzolt háza is kb. így néz ki. A falusi ház hagyománykövető, inkább választja a régi bevált megoldásokat, mint a kísérletező újat, amely könnyen megfeneklik a bizonytalan és kellően át nem gondolt technikai, szerkezeti és stílusbeli „megoldások” zátonyain. Az újonnan épülő háznak attól függetlenül is bizonyos mértékig követnie kell a hagyományt, hogy a falusi életmód már mást jelent, mint 100 évvel ezelőtt. Ezek a falusi házak emberléptékűek, nem nagyobbak és nem kisebbek, mint amekkora szükséges, éppen akkorák, amekkorának lenniük kell. Ezek a házak a szükség diktálta logika mentén, a szigorú hagyományőrzés szabályai szerint a legjobb módon alkalmazkodtak a környezethez, a domborzati adottságokhoz és az adott telekhez. Hibázni luxusnak számított.

Kertvárosias karakter: A lakóterület szélső utcáin a mai életformát kiszolgáló „korszerű” és divatos kertvárosias, nagyobb tömegű, többszintes családi házak épültek. Ezen a területen a lakóingatlanok között a földszintes, földszint + tetőtér, illetve 2 szintes épületek vegyesen fordulnak elő. A tetőidomok is széles skálán mozognak az egyszerű nyeregtetőtől a sátortetőn át a bonyolultabb tetőformákig.

Rönkfalu: Több, mint négyszáz méteres hegyek ölelik körbe a falut, és a 444 méteres Kőhegy aljából eredő Alsópetényi patak töltötte fel azt az öthektáros víztározót is, amely csodálatos környezettel várja, csalogatja a kirándulókat, horgászokat és pihenni vágyókat. Ez a víztározó a kiindulópontja annak a közel 70 hektáros településfejlesztésnek, amellyel az Önkormányzat magántőke bevonásával új településrészt kíván építeni. A terület már a jelenlegi - egyelőre csak részleges - beépítése révén is Alsópetény turisztikai célállomássá vált.
A tó főúttal szemközti oldalán néhány üdülőház már áll, a főút felőli oldalon pedig a vendéglátó, szolgáltató részleg - büfé, színpad, pihenő - rendszeresen koncerteknek, esküvőknek ad helyet.
A Rönkfalu arculata már a koncepció megszületésekor kialakult, amelyen érdemben az Arculati Kézikönyv sem változtat. Annak érdekében, hogy ebben a szép táji környezetben a beépítések után is megmaradjon a magával ragadó hangulat, az új házaknak szigorúan illeszkedniük kell a terület meghatározott karakteréhez: a területen csak gerenda- és rönképület építhető, és az épületek főhomlokzata kizárólag a Cser-tó irányába nézhet. A tópart legfeljebb földszint és tetőtér beépítésű házaknak ad helyet, így a természetes anyaghasználat mellett az épületek tömege és magassága sem zavarja meg a környező lankák látványát.

Nagy léptékű beépítés: A karakter a település műemléki és helyi épített örökségi jelentőségű épületeit - kastélyok, templom, Werbőczy emlékmű - foglalja magában.
Történeti jelentőségük, elhelyezkedésük, funkciójuk és - a lakóépületekhez viszonyított - monumentalitásuk miatt kiemelkedő fontosságúak Alsópetény arculata szempontjából is. Örökségvédelmi szempontok alapján történő karbantartásuk kiemelten fontos.

Gazdasági karakter: Alsópetényben nincsenek nagy léptékű gazdasági területek. A falu elején, a Petőfi úton található a szeszfőzde lakóépülethez hasonló méretű épülete, mellette pedig egy autóbuszokat bérbeadó telephely található, amelyen épület nem is áll. Mindkét terület megjelenése rendezett, de településkaput alkotó elhelyezkedésük miatt javasolt előttük a közterületi fásítás, amely által a szemközti terület fáival együtt valóban kapumotívum alakulhat ki.

1.14.5. Az épített környezet értékei

1.14.5.1. *Rövid történeti áttekintés*

Az Alsópetény községhez korábban tartozó külterületi helyek egykor lakottak voltak. A falu határába olvadt be Diós-völgy, a Bánkvölgyi-, Csere-, Hajdúárok-, Vadalmás- és Werbőczi- puszta (utóbbi más néven Stájerka).
A község határában egykoron álló földvár, melyet szláv eredetűnek tartanak, bizonyítja, hogy elődeink közkedvelt lakóhelyéül is szolgált a terület. Első írásos említését egy 1268-ban keletkezett oklevélen találjuk. Az írás a két Petényt „Due ville Pethen” néven említi, kinek birtokosa már harmadik generáció óta, tehát már a tatárjárást megelőző időszakban is, a Csák nemzetség, melynek III. Ugrin nevezetű tagja a két Petényt 1268-ban és 1274-ben eladta a Zsadány nembeli Arnót fia, Dénes mesternek. Az 1300-as évekből származó jelentésekből megtudjuk, hogy bár Petény nem tartozott a vámoshelyek közé, mégis a fontos kereskedelmi útvonalak mentén feküdt. Az 1500-as években a török kor mérhetetlen pusztulást, megpróbáltatást hozott a vidék egyébként is szegény sorsú lakosainak. Alsópetény újratelepülése a török kor után, 1688-ban indult meg. Az elpusztult falu nem az eredeti helyén épült újjá, hanem az ahhoz közeli irtásterületen és a völgyben. A középkori és kora feudális feudalizmus kori falu területét nem lehet teljes alapossággal kijelölni. A település központi magja bizonyára a Szent István római katolikus templom körül lehetett. A község eredeti elhelyezkedését a talajviszonyok határozták meg. A falu napjainkban betelepült völgyi része mocsaras, építkezésre alkalmatlan terület volt. Ennek utolsó emlékeként egészen az 1960-as évekig kis tó volt az Arany János úton.

Néhány emberöltő alatt a XIX. századi településkép a XX. század végére átépült, az ősi, népi építészeti emlékek eltűntek. A régi majorsági épületek szinte mind elpusztultak. Ennek ellenére szép számban megtalálhatóak a XIX. századtól elterjedt háztípusok. A díszítőművészet emlékei több tucat háznál szerencsésen megmaradtak.
Az utcák előkertes beépítésűek. Az ősi település nyomát idézi néhány keskeny és hosszú szalagtelken kialakult csoportos telek. Ezek eredetileg rokon családok telkei és házai voltak, akik egy portán éltek. A keskeny, hosszú telkeket a család szaporodásával több részre osztották, így egyes házak mögött újabbak épültek. Az újabb telkek váltakozóan keskeny és széles utcafronttal rendelkeznek.
A községben tanulmányozhatók a XIX. sz. végének és XX. sz. elejének szegényparaszti épületei, a középtornácos házak, a módosabbak nagyobb méretű tégla vagy vályog falazatú házai. Néhány ház alatt kőből rakott pincét láthatunk. A jellegzetes népi építészet néhány rangos példája a Petőfi úton látható.

1.14.5.2. *Településszerkezet történeti kialakulása, történeti településmag*

A település a magyarországi domb-, és hegyvidékeken gyakori szalagtelkes úti falvakra jellemző szerkezettel rendelkezik. A falu eredetileg -a hegyvidékre jellemző- bekötőút mentén egyutcás település volt, középen kiszélesedő utcatérrel. A XX. században gyarapodott újabb mellék-, kereszt- és párhuzamos utcákkal. Jellemző telekforma a hosszú, keskeny szalagtelek. A lakóházak fésűs beépítésben, az útra merőlegesen épültek.

1.14.5.3. *Régészeti terület, védett régészeti terület, régészeti érdekű terület*

Alsópetény település közigazgatási határának (1968 ha) régészeti örökségéről kevés adattal rendelkezünk. A közhiteles nyilvántartás adatbázisában a Miniszterelnökség adatszolgáltatása (2018. július 24-i állapot) alapján 3 lelőhely ismert.

azonosító	lelőhelyszám	név	HRSZ
49431	1	Földvár	052/1
49433	2	Rk. templom	112, 62, 113/2, 111/4, 113/1, 61, 89
93487	3	Ófalu	181/3, 206, 164/3, 163, 209/1, 182, 177, 124, 119, 118, 110, 141, 142, 126, 128, 108, 116, 140, 207, 181/5, 183/2, 184, 185, 264/1, 287, 279, 288, 366, 257, 259, 260, 181/1, 224, 211, 217, 216/1, 218, 205, 183/1, 228, 168, 227, 162, 82, 62, 215, 436/2, 436/1, 419, 413/2, 418, 420, 289, 397, 412, 424, 66, 232/1, 63, 252, 253, 239, 432, 394, 392, 400, 408, 393, 76, 251, 398, 406, 431, 421, 88/2, 95, 415, 221, 230, 223, 258, 261, 262/1, 266, 269/2, 267, 265, 390, 389, 388, 409, 410, 411, 339/3, 370, 437, 59, 433, 58, 246, 248, 434, 391, 249, 395, 407, 413/3, 245, 399, 401, 402, 405, 430, 428, 429, 71, 73, 80, 235, 92, 231/2, 233, 87, 78, 414, 416, 84, 413/1, 268, 286, 234/1, 208, 170, 64, 65, 243, 255, 256, 396, 77, 75, 69, 417, 250, 422, 423, 425, 426, 67, 68, 70, 72, 74, 79, 127, 123, 97, 100, 104, 105, 106, 60, 167, 176, 188, 187, 186, 181/6, 181/2, 180, 026/1, 121, 120, 125, 174/1, 427, 236, 237, 238, 244, 83, 81, 96, 86, 85, 171, 173, 174/2, 175,

			88/1, 94, 98, 231/1, 107, 117, 101, 115, 122, 102, 103, 247, 214, 169

1.14.5.4. *Műemlék, műemléki környezet*

A műemlék olyan nyilvántartott műemléki érték, amelyet jogszabállyal védetté nyilvánítottak. A műemlékeket a műemléki értékükhöz, jellegükhöz, történelmi jelentőségükhöz méltóan, a védett értékek veszélyeztetését kizáró módon kell használni, illetve hasznosítani, épségben, jellegük megváltoztatása nélkül kell fenntartani. A fenntartási, jó karban tartási kötelezettség a műemlékek esetében a rendeltetésszerű és biztonságos használathoz szükséges műszaki állapot fenntartásán túlmenően kiterjed az azok sajátos értékeit képező építészeti, képző- és iparművészeti, valamint kertépítészeti alkotórészeire és tartozékaira, felszerelési tárgyaira is.

törzsszám	azonosító	cím	név	védelem	helyrajzi szám
5435	13652	Prónay major	Gyurcsányi-Prónay-kiskastély	Műemlék	177
5437	28333		Harangtorony ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet	0150/17, 0150/18, 0151, 0152, 100, 104, 105, 106, 111/4, 113/1, 113/2, 60, 61, 62, 90, 97, 99, 109
5438	28334		Werbőczy-emlékmű ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet	0150/17, 0150/18, 0151, 0152, 100, 104, 105, 106, 109, 111/4, 113/1, 113/2, 60, 61, 62, 90, 97, 99
5439	28335		Sírkövek ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet	0150/17, 0150/18, 0151, 0152, 100, 104, 105, 106, 109, 111/4, 113/1, 113/2, 60, 61, 62, 90, 97, 99
5436	28336		Római katolikus templom (Szent István király) ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet	0150/17, 0150/18, 0151, 0152, 100, 104, 105, 106, 109, 111/4, 113/1,

					113/2, 60, 61, 62, 90, 97, 99
törzsszám	**azonosító**	**cím**	**név**	**védelem**	**helyrajzi szám**
5435	28337		Gyurcsányi-Prónay-kastély és kiskastély ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet	163, 164/3, 176, 180, 181/1, 182, 183/1, 195, 205, 206, 167, 162, 116, 140, 141, 142
5435	13651	Prónay major	Gyurcsányi-Prónay-kastély	Műemlék	177
5435	6508	Petőfi Sándor u. 52.	Gyurcsányi-Prónay-kastély és -kiskastély	Műemlék	177
5436	6507	Werbőczy köz 2.	Római katolikus templom (Szent István király)	Műemlék	112
5437	6504	Werbőczy köz 2.	Harangtorony	Műemlék	112
5438	6505	Werbőczy köz 2.	Werbőczy-emlékmű	Műemlék	112
5439	6506	Werbőczy köz 2.	Sírkövek	Műemlék	112

1.14.5.5. *Helyi védelem*

Helyi egyedi védelem:

Természeti értékek:
052/1 hrsz. sáncvár
052/1 hrsz.
160/1 hrsz.

Épített értékek:
SOMOGYI-ANDREÁNSZKY-KÚRIA
ALKOTMÁNY U. 17. lakóház
ALKOTMÁNY U. 27. lakóház
PETŐFI U. 34., lakóház
PETŐFI 69., lakóház
PETŐFI 79., lakóház
PETŐFI ÚT – ARANY JÁNOS ÚT SAROK, FAKERESZT és MŰHELY
PETŐFI ÚT 36., lakóház
RÁKÓCZI U. 1., lakóház
PETŐFI ÚT – ARANY JÁNOS ÚT SAROK, FAKERESZT
NEPOMUKI SZENT JÁNOS SZOBRA

1.15. KÖZLEKEDÉSVIZSGÁLAT

A közlekedési vizsgálat és fejlesztési javaslat „A településrendezési tervek közúti közlekedési munkarészei – Tartalmi követelmények” megnevezésű, e-ÚT 02.01.41 (ÚT 2-1.218:2003) sz. útügyi műszaki előírásban foglaltak szerint készült, figyelembe véve az e-ÚT 03.01.11 (ÚT 2-1.201:2008) Közutak tervezése útügyi műszaki előírásban foglaltakat és összhangban a kapcsolódó hatályos előírásokkal, jogszabályokkal.

1.15.1. A település tágabb térsége közlekedési kapcsolatainak vizsgálata

1.15.1.1. *Közúti közlekedés*

Alsópetény, Nógrád megyében, a Rétsági járásban, a Nyugat-Cserhát völgyében fekszik.
Alsópetény közel fekszik az ország központi régiójához és a fővároshoz, ezért a térségben több fontos európai jelentőségű un. Helsinki folyosó halad keresztül és metszi egymást. Ez a IV. (M1-M0-M5), V. (M7-M0-M3), V/C. (M6) és a VII. (Duna) folyosó.
A település térségében kb. 10 km-re nyugatra közelíthető meg az észak-dél irányban haladó M2 Budapest-Vác autóút folytatását jelentő 2 sz. Budapest-Vác-Rétság-Hont elsőrendű főút, mely egyben az E77-es jelzésű Európai útvonal is, a TINA közlekedési folyósók része.
A közlekedési folyosók közelségének hatása a településre közvetett, azonban idővel ez jelentősebbé válhat.
A település közvetlen elérése a kapcsolódó mellékúthálózaton keresztül lehetséges.
Alsópetény közúti kapcsolatát a 2115 j. Rétság-Galgaguta összekötő út adja, ami egyben a falu főutcája is (Petőfi út). A 2115 j. úthoz csatlakozik, és a település keleti közigazgatási határán halad déli irányba a 2107 j. Penc-Keszeg összekötő út, melyen keresztül biztosítható a délre haladó közúthálózati elemek elérése.

A térség keleti és nyugati irányú gyorsforgalmi kapcsolatát adó M3 autópálya elérése kb. 40km-re déli irányba lehetséges. Az M3 autópálya nemzetközi száma E71, mely keresztmetszete 2x2 sáv + biztonsági sáv. Az autópálya kapcsolat Alsópetény településről a 2115 j. út-2 sz. főút vagy 2115 j. – 2108 j. mellékutak vonalán lehetséges.

A környező települések és a főváros megközelítése az országos főutak és mellékutak segítségével biztosított.

1.15.1.2. *Vasúti közlekedés*

A települést vasútvonal nem érinti.
Alsópeténytől keletre, Galgaguta területén halad észak-dél irányban az Aszód–Balassagyarmat–Ipolytarnóc-vasútvonal a MÁV 78-as számú vonala. Egyvágányú, nem villamosított vasútvonal Magyarország északi részén Pest- és Nógrád megyében. A vonalon menetrend szerinti gyorsvonati közlekedés nincs. A vasútvonal átvezet Szlovákiába, de jelenleg nincs rajta nemzetközi személyforgalom.

Alsópeténytől nyugatra, közelíthető meg a MÁV 75-ös vasútvonala. A Vác–Balassagyarmat-vasútvonal egyvágányú, nem villamosított mellékvonal.

A településtől északra halad a Diósjenő–Romhány vasútvonal, a MÁV Zrt. 76-os számú, egyvágányú, nem villamosított mellékvonala. A vasútvonalon 2007. március 4. óta szünetel a személyszállítás.

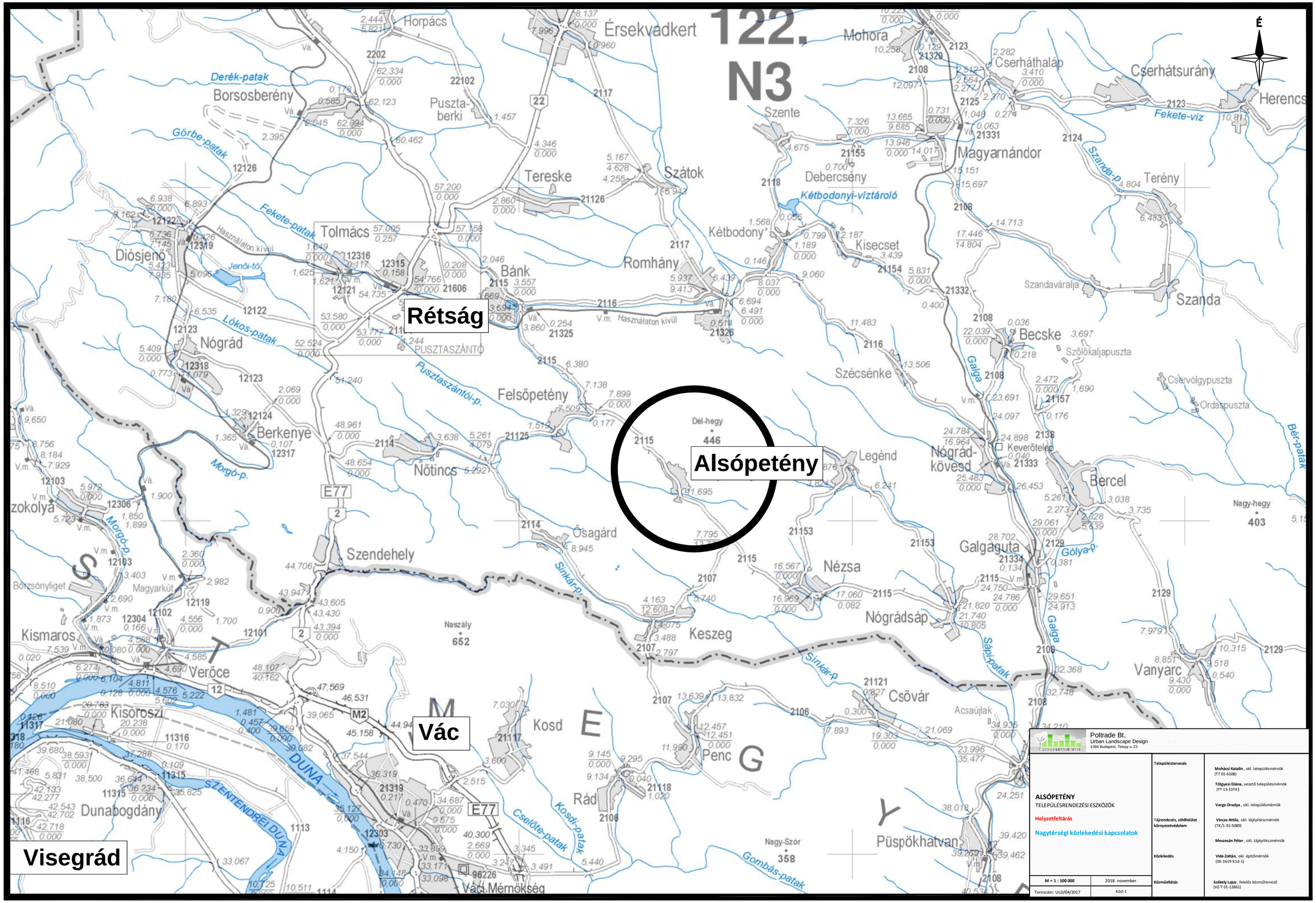
122.
N3
É
Rétság
Alsópetény
Vác
Visegrád
Dél-hegy
446
Nagy-hegy
403
Naszály
652
Nagy-Szór
358
Horpács
Érsekvadkert
Borsosberény
Pusztaberki
Tereske
Szátok
Mohora
Cserháthaláp
Cserhátsurány
Herencs
Szente
Debercsény
Magyarnándor
Terény
Kétbodonyi-víztároló
Kétbodony
Kisecset
Romhány
Szandaváralja
Szanda
Becske
Szőlőkaljapuszta
Szécsénke
Cservölgypuszta
Ordaspuszta
Tolmács
Bánk
PUSZTASZÁNTÓ
Diósjenő
Nógrád
Berkenye
Felsőpetény
Nótincs
Ősagárd
Szendehely
Legénd
Nógrádkövesd
Bercel
Vanyarc
Nézsa
Galgaguta
Nógrádsáp
Keszeg
Kismaros
Verőce
Kisoroszi
Dunabogdány
Csővár
Acsaújlak
Penc
Kosd
Rád
Püspökhatvan
Szokolya
Borzsönyliget
Magyarkút
Vácz Mérnökség
Derék-patak
Görbe-patak
Fekete-patak
Jenői-tó
Lókos-patak
Morgó-p.
Pusztaszántói-p.
Fekete-víz
Szanda-p.
Galga
Gólya-p.
Sinkár-p.
Sápi-patak
Cselőte-patak
Kosdi-patak
Gombás-patak
Bér-patak
DUNA
SZENTENDREI DUNA
Használaton kívül
E77
M2
Poltrade Bt.
Urban Landscape Design
1096 Budapest, Telep u. 23
ALSÓPETÉNY
TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖK
Helyzetfeltárás
Nagytérségi közlekedési kapcsolatok
Településtervezés
Mohácsi Katalin, okl. településmérnök (TT 01-6108)
Tölgyesi Diána, vezető településmérnök (TT 13-1374)
Varga Orsolya, okl. településmérnök
Tájrendezés, zöldfelület környezetvédelem
Vincze Attila, okl. tájépítészmérnök (TK/1 01-5089)
Meszesán Péter, okl. tájépítészmérnök
Közlekedés
Vida Zoltán, okl. építőmérnök (05-1619 K1d-1)
Közműellátás
Székely Lajos, felelős közműtervező (V2-T 01-12861)
M = 1 : 100 000
2018. november
Tervszám: ULD/04/2017
Közl-1

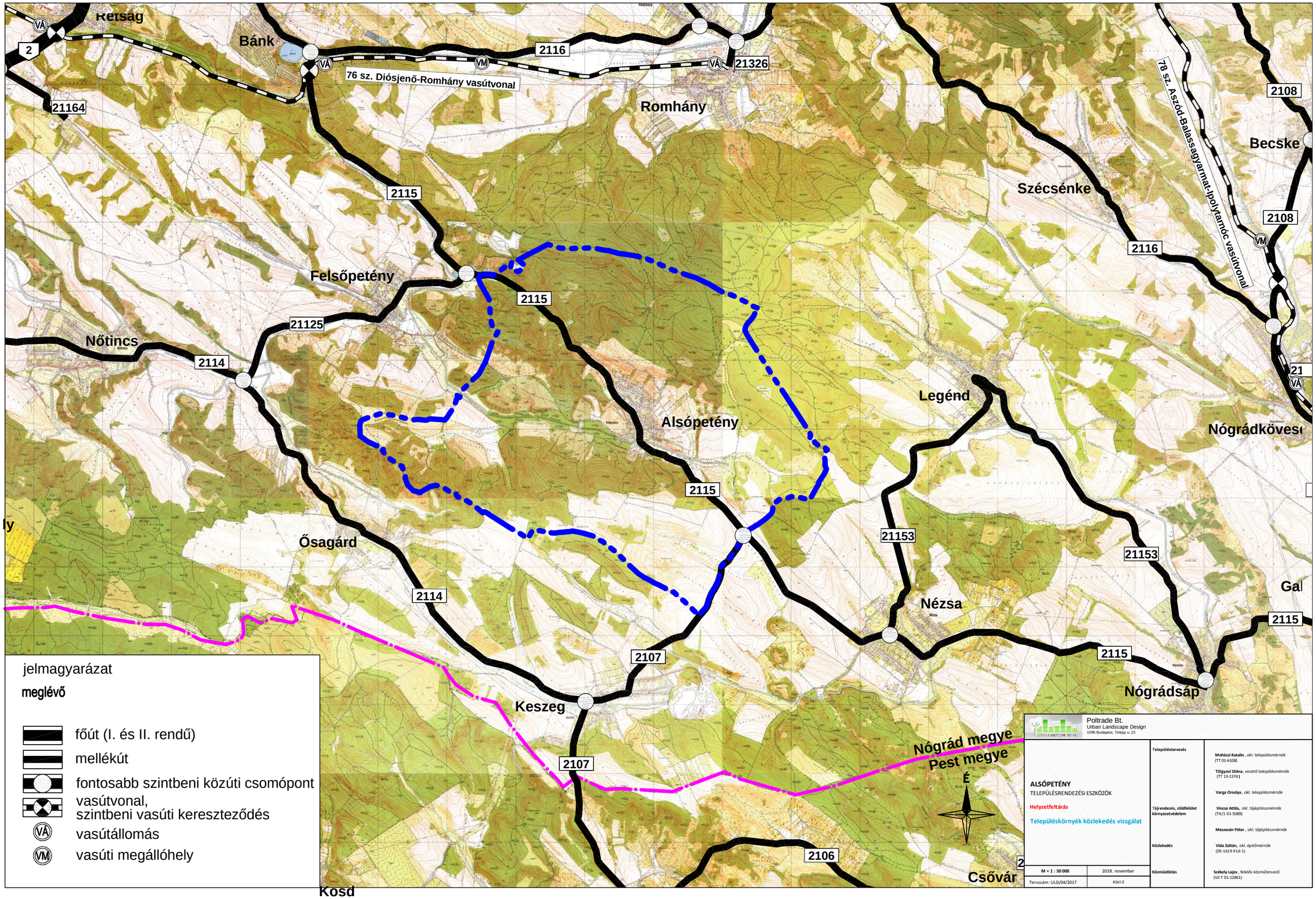
Rétság
Bánk
2
21164
2116
21326
76 sz. Diósjenő-Romhány vasútvonal
Romhány
78 sz. Aszód-Balassagyarmat-Ipolytarnóc vasútvonal
2108
Becske
Szécsénke
2115
Felsőpetény
21125
Nőtincs
2114
Alsópetény
Legénd
Nógrádkövesd
21
Ősagárd
2107
Keszeg
Nézsa
21153
Gal
Nógrádsáp
Nógrád megye
Pest megye
É
2106
Csővár
Kosd
jelmagyarázat
meglévő
főút (I. és II. rendű)
mellékút
fontosabb szintbeni közúti csomópont
vasútvonal, szintbeni vasúti kereszteződés
vasútállomás
vasúti megállóhely
Poltrade Bt.
Urban Landscape Design
1096 Budapest, Telepy u. 23
ALSÓPETÉNY
TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖK
Helyzetfeltárás
Településkörnyék közlekedés vizsgálat
Településtervezés
Mohácsi Katalin, okl. településmérnök (TT 01-6108)
Tölgyesi Diána, vezető településmérnök (TT 13-1374)
Varga Orsolya, okl. településmérnök
Tájrendezés, zöldfelület környezetvédelem
Vincze Attila, okl. tájépítészmérnök (TK/1 01-5089)
Meszesán Péter, okl. tájépítészmérnök
Közlekedés
Vida Zoltán, okl. építőmérnök (05-1619 K1d-1)
Közműellátás
Székely Lajos, felelős közműtervező (VZ-T 01-12861)
M = 1 : 50 000
2018. november
Tervszám: ULD/04/2017
Közl-2

1.15.2. A település belső közlekedési hálózatának és létesítményeinek vizsgálata

Alsópetény közúti megközelíthetősége országos mellékutakon keresztül lehetséges. A települést a 2115 j. út tárja fel. mely egyben a település főutcája is egyben.
A település belterületi úthálózata kialakult szabálytalan.
A közigazgatási határon belül a települési úthálózat leglényegesebb eleme a 2115 j. út (Petőfi út) melyek keresztmetszeti elrendezése 2x1 sáv, kétoldali zöldsávval és nyílt szikkasztó árokkal kialakítva.
A 2115 j. út belterületi szakasza egyben a település gyűjtőútja is. A kiszolgáló utak keresztmetszeti elrendezése általában 2x1 forgalmi sáv és kétoldali zöldsáv, változóan kiépült szikkasztó árkokkal, járda nélkül.
A forgalomvonzó létesítmények általában a településen haladó országos közúton, illetve azokhoz közeli lakó-kiszolgáló utakon közelíthetők meg.
A belterületi kiszolgáló utak a lakóterületi részeken szilárd burkolattal ellátottak, azonban az utak szélessége több szakaszon keskeny keresztmetszetű, a kétirányú forgalomra kevésbé alkalmas.
Belterületen 40 km/h sebességkorlátozás van érvényben.
A külterületi dűlőutak a mezőgazdasági területek megközelítését szolgálják.
A község úthálózata kisebb szakaszok kivételével az elmúlt évtizedekben nem változott és a történelmileg kialakult szerkezet működik ma is.

1.15.3. Csomópontok kialakítása

A település közigazgatási határán belül az összes csomópont szintbeni kiépítésű. A forgalom alá-és fölérendeltségi viszonyai az úthierarchiának megfelelően vannak kialakítva.
Az országos közút, amely a település feltáró útja elsőbbséggel rendelkezik a csatlakozó önkormányzati utakkal szemben, mely elsőbbségadás kötelező jelzőtáblával van szabályozva.
A lakóutcák kis forgalmúak, a lakóutcák csomópontjai vagy jelzőtáblával szabályozottak, vagy szabályozás nélküliek, de még így is megfelelő kapacitástartalékkal rendelkeznek. Beavatkozást csak a hegyes szögű, szűk vagy éppen a túlságosan és indokolatlanul terebélyes csomópontok indokolhatnak.

1.15.4. A település forgalmi vizsgálata

A forgalmi vizsgálatot az országos forgalomszámlálási adatokból az ÚT 2-1.201 és ÚT 2-1.118 műszaki előírás szerint számított várható forgalmak segítségével végeztük el. A forgalmi vizsgálat alapja a 2017. évi országos forgalomszámlálási adatok.
Alsópetény belterületén átmenő és célforgalom egyaránt megjelenik. A belterületen a célforgalom jellemző, ebből kifolyólag az országos közúton és a lakóterületeken a forgalomi terhelés alacsony. A külterületi önkormányzati utak forgalma a mezőgazdasági termeléssel és turizmussal kapcsolatos.

A 2115 j. Rétság-Galgaguta összekötő út forgalomterhelését és forgalom összetételét az alábbi táblázat mutatja be:

2017. évi forgalomszámlálási adatok alapján	**ÁNF E/nap**	**Személy gk. j/nap**	**Tehergk. j/nap**	**Autóbusz j/nap**	**Motor j/nap**	**Kerékpár j/nap**	**Lassú jármű j/nap**
3+557-13+774 kmsz között	796	601	24	51	8	4	3

ÁNF: átlagos napi forgalom
E: személygépjármű egyenérték
J: jármű
Az út kapacitáskihasználtsága 4%, forgalmi jellege E2

A 2107 j. Penc-Keszeg összekötő út forgalomterhelését és forgalom összetételét az alábbi táblázat mutatja be:

2017. évi forgalomszámlálási adatok alapján	**ÁNF E/nap**	**Személy gk. j/nap**	**Tehergk. j/nap**	**Autóbusz j/nap**	**Motor j/nap**	**Kerékpár j/nap**	**Lassú jármű j/nap**
4+163-7+795 kmsz között	1.337	1009	36	92	13	15	3

ÁNF: átlagos napi forgalom
E: személygépjármű egyenérték
J: jármű
Az út kapacitáskihasználtsága 6%, forgalmi jellege C3

A forgalmi vizsgálatból megállapítható, hogy a település megközelítését biztosító mellékút terhelése az Út 2-1.201 műszaki előírás alapján kisforgalmú, jóval a megfelelő határértékek alatt van.

1.15.5. Utak állapota

A település közigazgatási területén áthaladó országos mellékút állapota megfelelő, helyenként leromlott, ezért célszerű a folyamatos fenntartás. Az országos közút szilárd burkolatú.
Alsópetény belterületén a kiszolgáló utcák egy része burkolattal ellátott, a burkolat minősége jó, közepes és rossz. A külterületi mezőgazdasági utakon szilárd burkolat nincs kiépítve. A belső úthálózat viszonylag jól járható.
A környező országos úthálózat a felújítása folyamatos, a 2115 j. út burkolata jelenleg megfelelő, azonban kiemelt figyelmet kell fordítani a meglévő burkolatok és csapadékvíz-elvezető rendszer állapotának javítására, folyamatos karbantartására, csak a kettő együttes jó állapota előzheti meg a burkolatok tönkremenetelét.

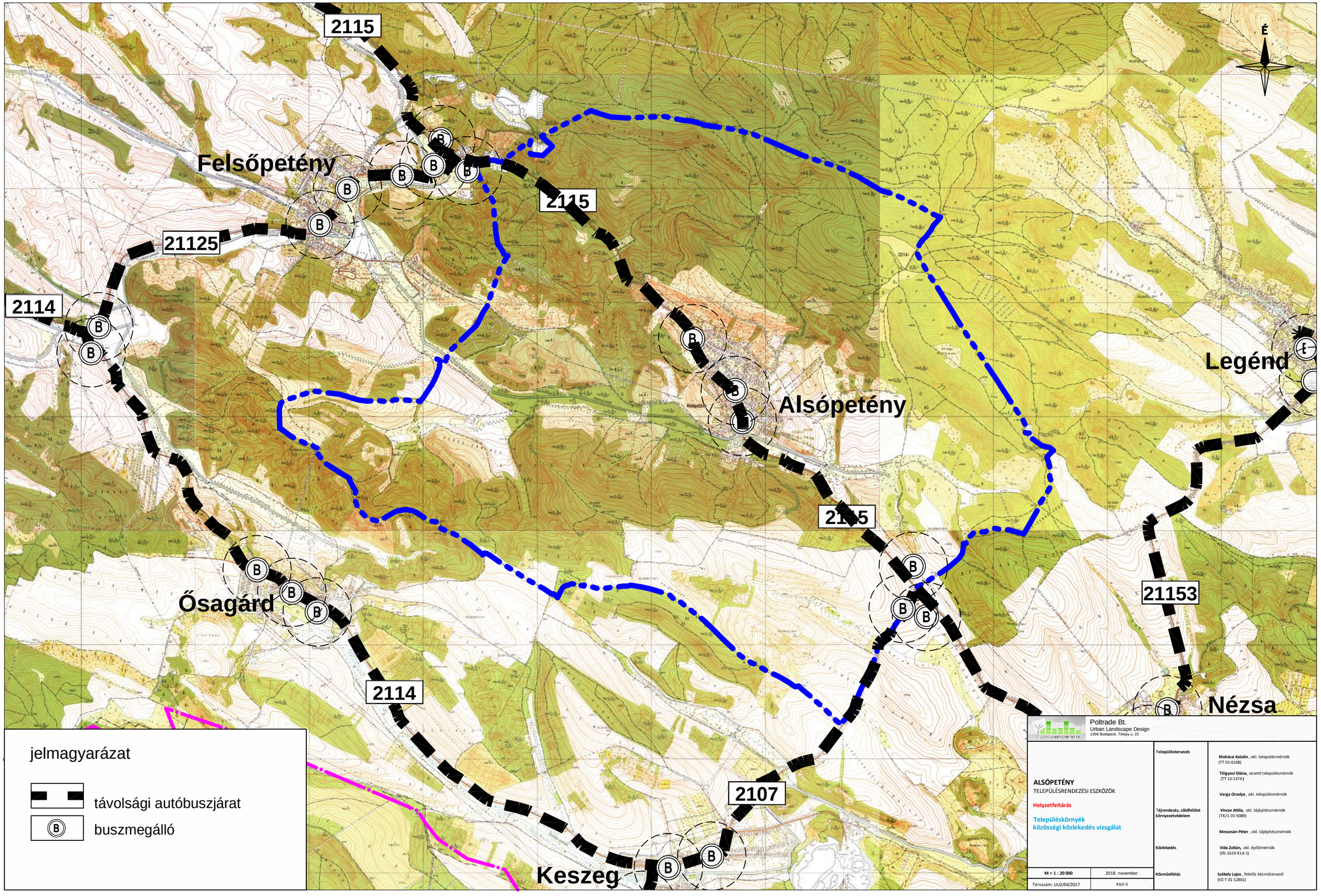
É
2115
Felsőpetény
21125
2114
2115
Alsópetény
Legénd
2115
21153
Ősagárd
2114
Nézsa
2107
Keszeg
jelmagyarázat
távolsági autóbuszjárat
buszmegálló
Poltrade Bt.
Urban Landscape Design
1096 Budapest, Telepy u. 23
ALSÓPETÉNY
TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖK
Helyzetfeltárás
Településkörnyék
közösségi közlekedés vizsgálat
M = 1 : 20 000
2018. november
Tervszám: ULD/04/2017
Közl-3
Településtervezés
Mohácsi Katalin, okl. településmérnök (TT 01-6108)
Tölgyesi Diána, vezető településmérnök (TT 13-1374)
Varga Orsolya, okl. településmérnök
Tájrendezés, zöldfelület környezetvédelem
Vincze Attila, okl. tájépítészmérnök (TK/1 01-5089)
Meszesán Péter, okl. tájépítészmérnök
Közlekedés
Vida Zoltán, okl. építőmérnök (05-1619 K1d-1)
Közműellátás
Székely Lajos, felelős közműtervező (V2-T 01-12861)

1.15.6. Közösségi közlekedés

Alsópetény területét helyközi autóbuszjáratok érintik. A helyközi autóbuszjárat hétköznap több járatpárt jelent a környező települések, valamint Vác, Balassagyarmat és Budapest irányába.

A település területén található helyközi járatok megállóhelyei:
-Alsópetény, községháza
-Alsópetény, Petőfi út 21.
-Alsópetény, szeszfőzde
-Alsópetény, elágazás

A járatok az országos úthálózaton, a 2115 j. úton (Fő u.) közlekednek. A járatok kétirányú utasforgalmat bonyolítanak.

A vasúti és a buszjáratok között az átszállási lehetőség biztosított.

1.15.7. Gyalogos közlekedés

A gyalogosközlekedés számára sem a településen haladó és települést feltáró országos közút mentén, sem a kiszolgáló utcákon nincs kiépítve. A lakó-kiszolgáló utakon azonban általában a gyalogos forgalom a közúton bonyolódik.

Megemlítendő, hogy a településen keresztül halad az Országos Kék Túra útvonala, mely azonban kizárólag turisztikai célt szolgál.

1.15.8. Kerékpáros közlekedés

Alsópetény közigazgatási területén önálló kerékpárút nem található. A település lakóutcái a kis forgalom következtében alkalmasak a kerékpáros közlekedésre.
Az Országos Kék Túra útvonala kerékpárral is járható, lehetséges turisztikai cél lehet.

1.15.9. Parkolás

A lakóterületek parkolási igényei telken belül kielégítettek. Alsópetény területén kiépített parkoló a posta előtt található, az utak mentén a padkán lehetséges a parkolás.

jelmagyarázat

meglevő

országos közút / mellékút

lakóút, kiszolgáló út

buszmegálló

parkoló

jelentős szintbeni csomópont

Poltrade Bt.
Urban Landscape Design
1096 Budapest, Telepy u. 23

ALSÓPETÉNY
TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖK

Helyzetfeltárás

Település közlekedés vizsgálat

M = 1 : 12 000	2018. november
Tervszám: ULD/04/2017	Kód-4

Településtervezés

Térrendezés, zöldfelület környezetvédelem

Közlekedés

Közműellátás

Mohácsi Katalin, okl. településmérnök (TT 01-0108)

Tőlgyesi Diána, vezető településmérnök (TT 13-1374)

Varga Orsolya, okl. településmérnök

Vincze Attila, okl. tájépítészmérnök (TK/1 01-5089)

Meszesán Péter, okl. tájépítészmérnök

Vida Zoltán, okl. építőmérnök (05-1619 K1d-1)

Szikely Lajos, felelős közműtervező (VZ-T 01-12861)

1.16. KÖZMŰVESÍTÉS

1.16.1. Vízgazdálkodás és csatornázás

1.16.1.1. *Vízellátás*

Alsópetény belterületének vezetékes vízellátása kiépült, a külterületi részeken azonban nem mindenhol biztosított a vezetékes ivóvíz. Az ivóvízellátást és a megfelelő tűzivíz igény kielégítését a DMRV Duna Menti Regionális Vízmű Zrt. (DMRV Zrt.) biztosítja.

A vízellátás a Nyugat-Nógrádi Regionális Rendszerről történik. A vízellátó rendszer fő vízbázisát a dejtári kutak adják. A Felsőpetény felől érkező gerincvezeték DN 150-es méretű és KM-PVC anyagú.

A település utcáiban kiépített elosztóvezetékek jellemzően DN 150-es, DN 110-es és DN 100-as méretűek és KM-PVC és KPE anyagúak.

A településen öt közkifolyó üzemel, a közüzemi ivóvízvezeték-hálózat hossza 14,4 km.

Az ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma 2017-ben 301 db, a háztartásoknak szolgáltatott víz mennyisége 2017-ben mintegy 13 900 m^3 volt. Figyelembe véve a lakásállományt látható, hogy az ivóvízzel ellátott lakások aránya 100%-os, minden lakóingatlan el van látva vezetékes ivóvízzel.

A közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások számát, a lakossági és nem lakossági felhasználást a 2000–2017 közötti időszakra az alábbi diagram mutatja be.

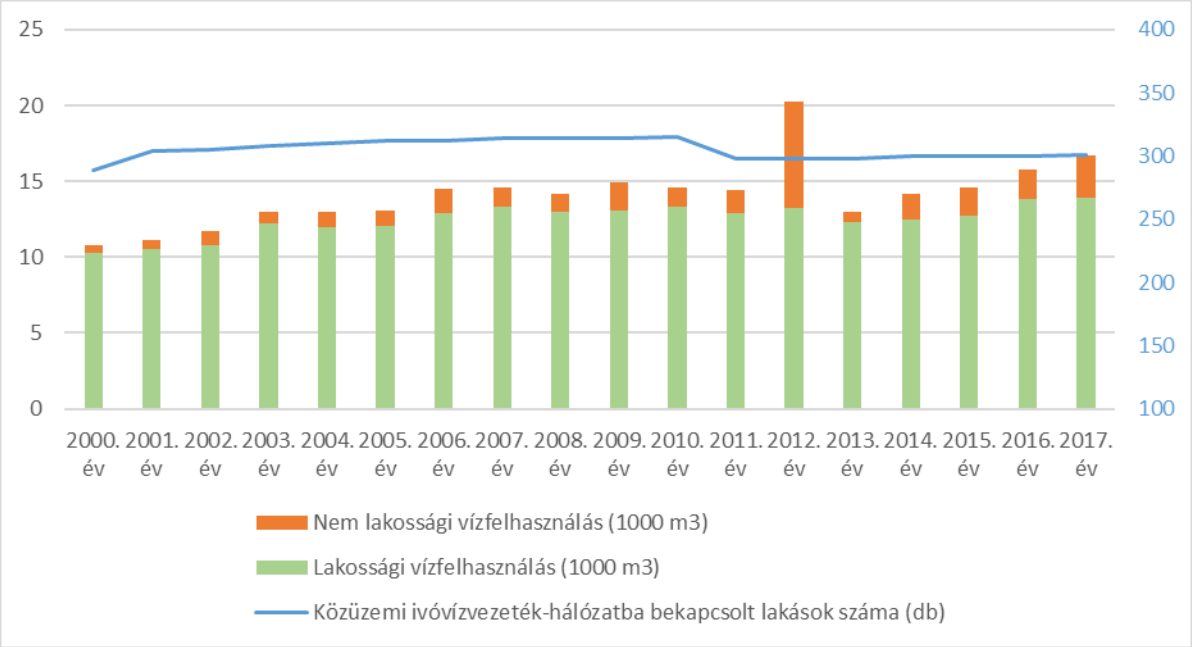

23. ábra A vezetékes ivóvíz-felhasználás és az ivóvízhálózatra rákötött lakások számának alakulása

Az ivóvízellátás mellett a kiépített ivóvízhálózat biztosítja a megfelelő oltóvíz igényét is.

Alsópetény Község területe a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízilétesítmények védelméről szóló 123/1997. (VII. 18.) Korm. rendelet szerint érvényes és végleges határozattal kijelölt vízbázist nem érint. A települést ennek értelmében víztermelő kút belső, külső, hidrogeológiai „A”, vagy hidrogeológiai „B” védőövezete nem érinti.

24. ábra Föld feletti tűzcsap kialakítás és közkifolyó a településen (forrás: maps.google.hu)

1.16.1.2. *Szennyvízelvezetés*

A szennyvízelvezetés a modern városépítésnek nélkülözhetetlen és egyik legalapvetőbb tényezője. A vízszolgáltatás útján a fogyasztókhoz vezetett ivóvizet a felhasználása után szükséges elvezetni és megfelelően tisztítani. A szennyvízcsatornák előbb összegyűjtik a keletkezett szennyvizeket, majd azokat a szennyvíztisztító telepre vezetik, ahol a megfelelő tisztítás után a befogadóba kerül bevezetésre.

Alsópetény településen a szennyvízcsatorna-hálózat kiépítése 2004-ben kezdődött meg, és ezzel csatlakozott Nőtincs - Szennyvízelvezetési Agglomerációhoz. Az agglomerációhoz hét település tartozik: Felsőpetény, Keszeg, Nőtincsé s Ősagárd. A szennyvízelvezetési agglomeráció szennyvíztisztítója Nőtincs településen található.

A Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és -tisztítási Megvalósítási Programról szóló 25/2002. (II. 27.) Korm. rendelet módosításáról szóló 20/2016. (VII. 22.) Korm. rendelet 1. mellékletének alapján a szennyvizek elvezetésével és tisztításával kapcsolatban módosítási terv nincs előirányozva.

A településen kiépült szennyvízcsatorna-hálózat jellemzően DN 200-as méretű és KG-PVC anyagú gravitációs gerinccsatorna. A terepviszonyoknak miatt a településen nyomott csatornaszakaszok is találhatóak, amelyek D63-as és D90-es méretűek és KPE anyagúak. Alsópetényen egy darab közterületi átemelő került kiépítésre, amely a szennyvizek továbbítását végzi a nőtincsi szennyvíztisztító telepre. A szennyvíztisztító telepre történő továbbítás D110-es méretű, KPE anyagú nyomóvezeték segítségével történik.

25. ábra Szennyvízátemelő Alsópetény területén (forrás: maps.google.hu)

A szennyvízelvezető-hálózat üzemelését a DMRV Zrt. végzi. A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózat hossza 12,8 km. 2017-ben a szennyvízcsatornára rákötött lakások száma 251 db volt, a háztartásokból elvezetett szennyvíz mennyisége mintegy 14 000 m^3 volt. Figyelembe véve a lakásállományt (301 db) látható, hogy a

szennyvízcsatorna rákötéssel rendelkező lakások aránya mintegy 83%, ami egyben azt is jelenti, hogy nem minden ingatlanról történik a szennyvíz elvezetése közcsatornával.

Fontos megjegyezni, hogy ahol már kiépült a szennyvízcsatorna-hálózat ott szorgalmazni szükséges a szennycsatornára történő rákötést, mert a jelenleg – vélhetően műszakilag nem megfelelően – kialakított derítőkben összegyűjtött szennyvizek elszivároghatnak a talajban, amellyel jelentős mértékben szennyezhetik a talajt, illetve talajvizet. Amely területen a közcsatornázás még nem megoldott, ott a kommunális szennyvíz gyűjtésére zárt, vízzáró szennyvíztároló kialakítása szükséges a csatornahálózat kiépítéséig. A szennyvíztárolók vízzáróságát három évente ellenőrizni kell.

A szennyvízelvezetéssel kapcsolatos főbb statisztikai adatokat (elvezetett lakossági és nem lakossági szennyvíz mennyiség, a közcsatornára rákötött lakások számát) az elmúlt évekre a következő ábra szemlélteti.

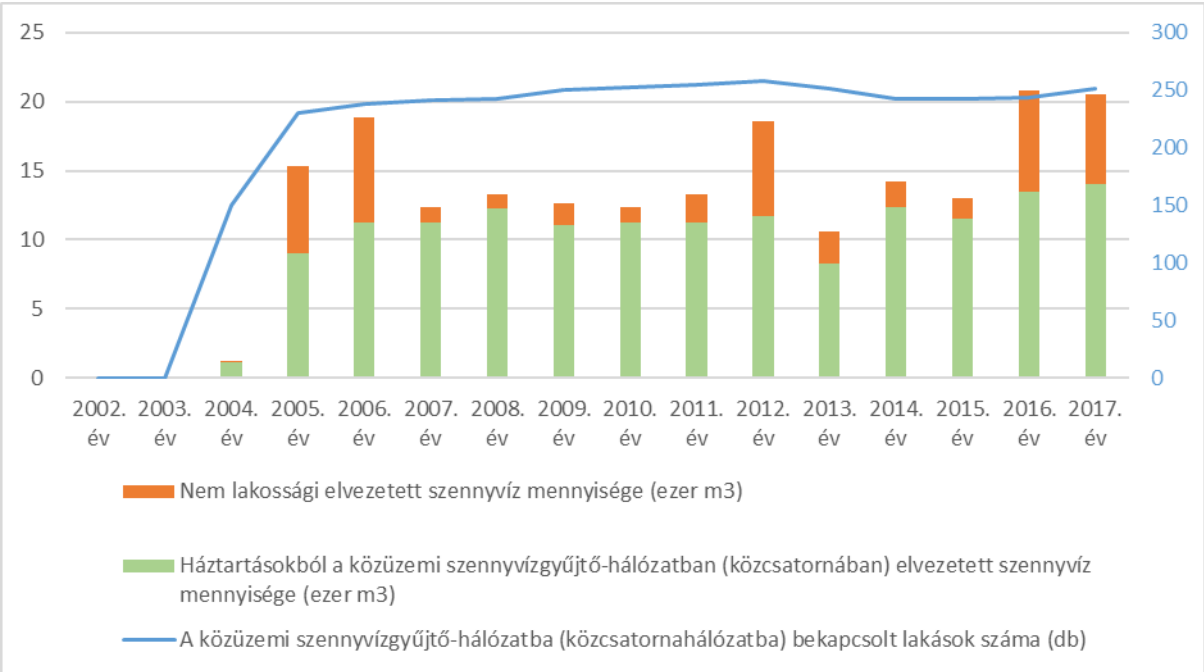

26. ábra A szennyvízelvezetéssel kapcsolatos főbb statisztikai adatok 2002–2017 között (forrás: KSH)

Alsópetény település északi, külterületi részét kismértékben érinti az „Országos Területrendezési Tervről" szóló 2003. évi XXVI. törvény 3/7. melléklete alapján kijelölt Országos vízminőség-védelmi terület övezete.

Felszíni és csapadékvíz elvezetés

A község területén a csapadékvíz elvezetése nyílt árkos rendszerrel történik, amelynek kialakítása jellemzően burkolatlan, de találhatóak burkolt árkok is. Az ingatlanokra történő bejutás a nyílt árkoknál áteresszel biztosított. Alsópetény csapadékvíz-elvezetését a Petényi-patak biztosítja.

A Petényi-patak a települést kelet-nyugati irányban keresztezi a település déli részén. A Petényi-patak, valamint a nyílt árkok karbantartása, fenntartása Alsópetény Község Önkormányzatának feladatkörébe tartozik. A csapadékelvezető árokrendszer és a patak karbantartására folyamatosan nagy hangsúlyt kell fektetni.

Fontos, hogy ahol még a csapadékvíz elvezetése nem megoldott, ott minél előbb kiépüljön. A csapadékvíz elvezető árkot az utcák nyomvonalát követve kell kialakítani. A rétegvonalakkal párhuzamosan haladó utcáknál, mint övárkokat kell kialakítani a csapadékvíz elvezetését.

Az olyan szűk utcáknál, ahol nincs lehetőség árok építésére, ott kiemelt útszegélyek építése szükséges, vagy csapadékvíz-elvezető csatornát kell kiépíteni.

27. ábra Csapadékvíz-elvezető nyílt árkos kialakításai (burkolt és burkolatlan) a településen

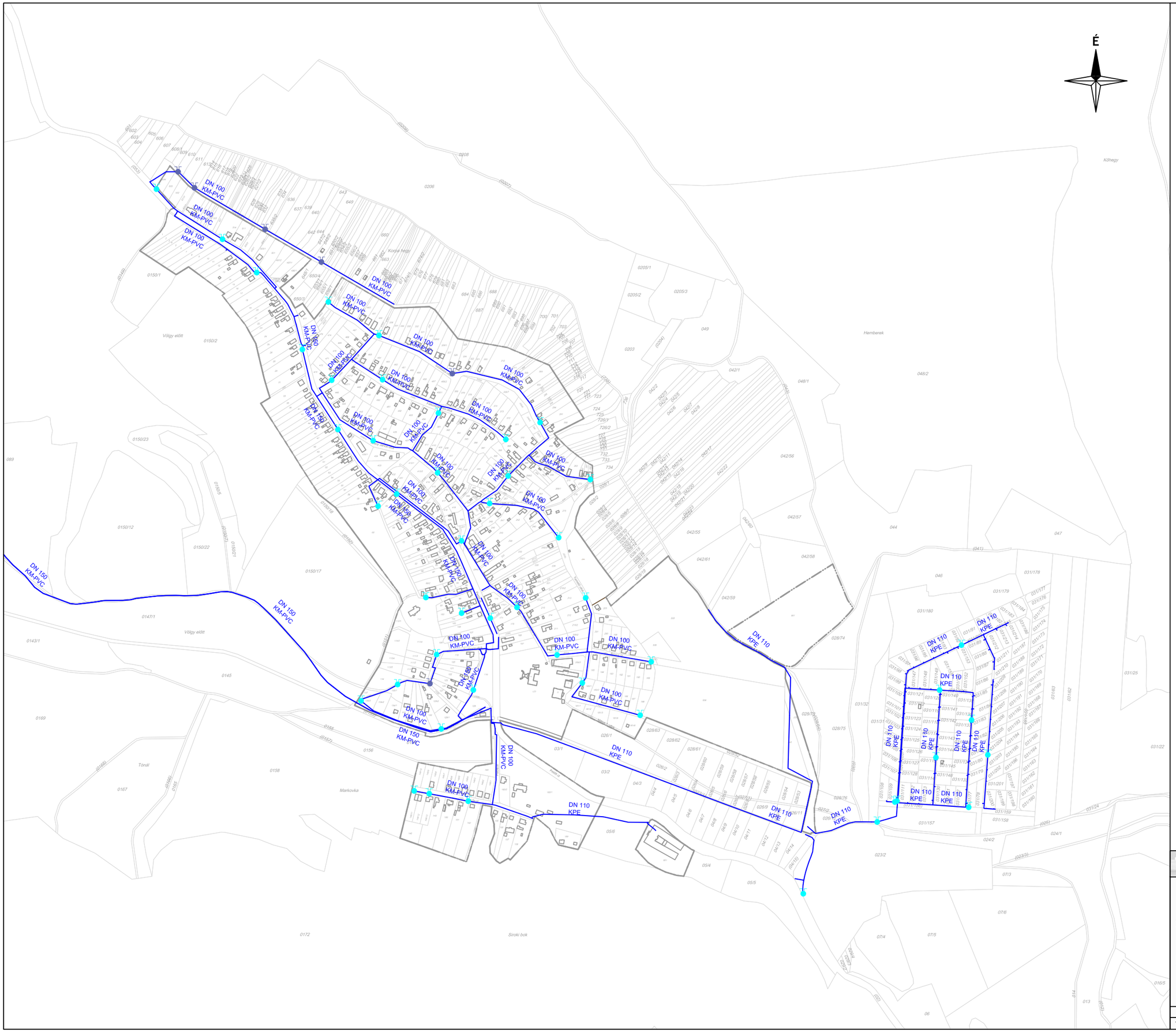

Jelmagyarázat

- Ivóvízvezeték
- Tüzcsap (föld feletti)
- Tüzcsap (föld alatt)
- Belterület határ

KÉSZÜLT AZ ÁLLAMI ALAPADATOK FELHASZNÁLÁSÁVAL

Poltrade Bt.
Urban Landscape Design
1096 Budapest, Telkey u. 23

ALSÓPETÉNY
TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖK

Helyzetfeltárás

Közművizsgálat
Vízellátás

M = 1 : 8000	2019. március
Tervszám: ULD/04/2017	Közmv-1

Településtervezés	**Mohácsi Katalin**, okl. településmérnök (TT 01-6108)
	Tölgyesi Diána, vezető településmérnök (TT 13-1374)
	Varga Orsolya, okl. településmérnök
Tájrendezés, zöldfelület környezetvédelem	**Vincze Attila**, okl. tájépítészmérnök (TK/1 01-5089)
	Meszesán Péter, okl. tájépítészmérnök
Közlekedés	**Vida Zoltán**, okl. építőmérnök (05-1619 K1d-1)
Közműellátás	**Szabó Krisztián**, okl. építőmérnök (TV 01-16166)
	Orosz István Péter, okl. villamosmérnök (TE, TH 05-1585)

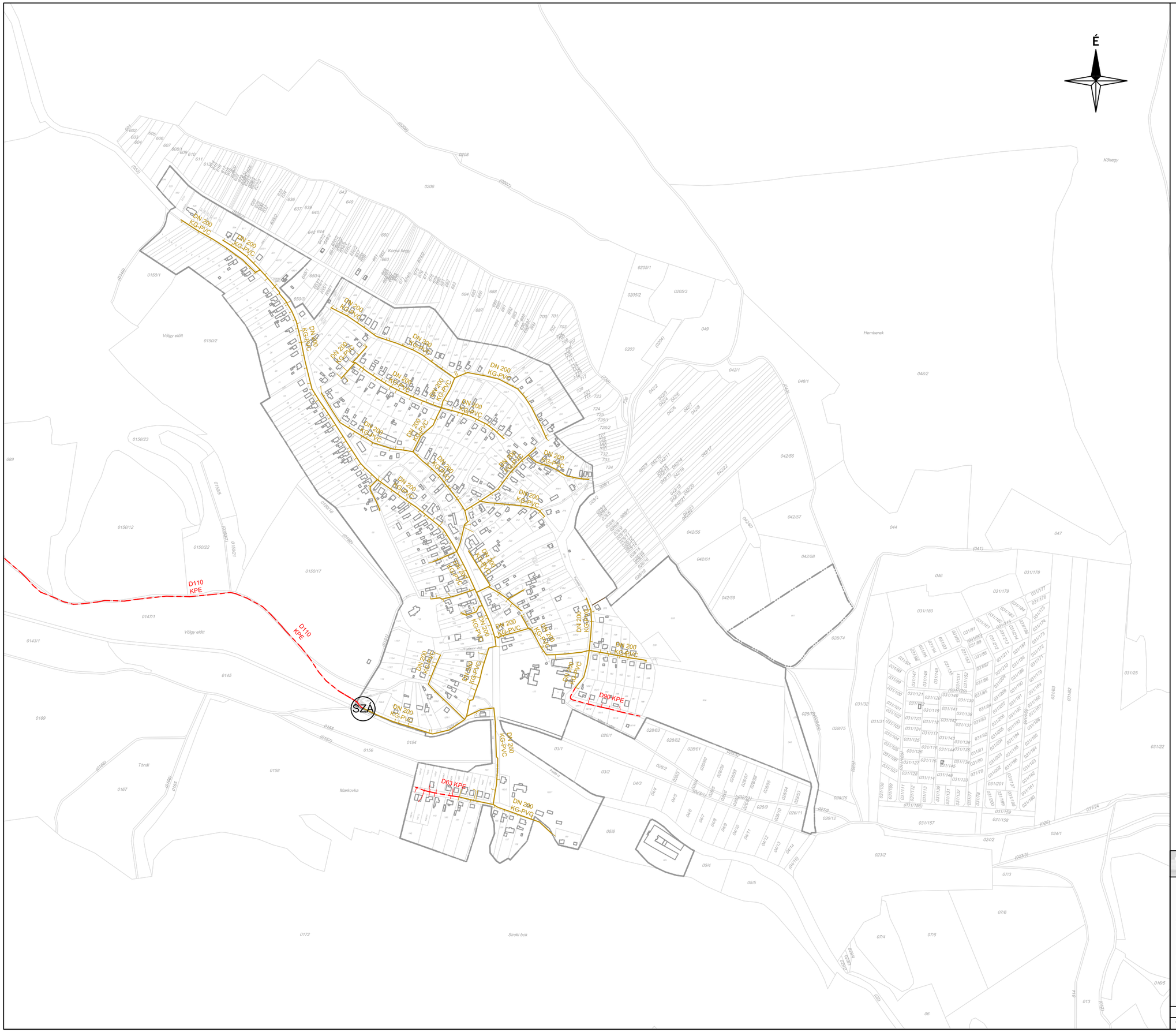

Jelmagyarázat

- Gravitációs szennyvízcsatorna
- Nyomott rendszerű csatorna (SZ)
- Szennyvízátemelő (SZÁ)
- Belterület határ

KÉSZÜLT AZ ÁLLAMI ALAPADATOK FELHASZNÁLÁSÁVAL

Poltrade Bt.
Urban Landscape Design
1098 Budapest, Tinódy u. 23

ALSÓPETÉNY
TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖK

Helyzetfeltárás

Közművizsgálat
Csatornázás

M = 1 : 8000	2019. március
Tervszám: ULD/04/2017	Közmv-2

Településtervezés	**Mohácsi Katalin**, okl. településmérnök (TT 01-6108)
	Tölgyesi Diána, vezető településmérnök (TT 13-1374)
	Varga Orsolya, okl. településmérnök
Tájrendezés, zöldfelület környezetvédelem	**Vincze Attila**, okl. tájépítészmérnök (TK/1 01-5089)
	Meszesán Péter, okl. tájépítészmérnök
Közlekedés	**Vida Zoltán**, okl. építőmérnök (05-1619 K1d-1)
Közműellátás	**Szabó Krisztián**, okl. építőmérnök (TV 01-16166)
	Orosz István Péter, okl. villamosmérnök (TE, TH 05-1585)

1.16.2. Villamosenergia-ellátás

A település közigazgatási területét sem nagyfeszültségű átviteli, sem nagyfeszültségű főelosztóhálózat nem érinti. Az elektromos közüzemi ellátást az ÉMÁSZ Hálózati Kft. végzi.

A középfeszültségű hálózat 20 kV-os feszültségszinten üzemel, a települést több nyomvonalon érinti. A hálózat kialakítása jellemzően légvezetékes. A leágazások keresztmetszete megfelelő, tartószerkezete jó állapotban van.

A Cser-tótól északra eső területen a középfeszültségű hálózat már földkábelként létesült.

28. ábra 20/0,4 kV-os oszloptranszformátor
(acél rácsos oszlop, Petőfi út)

29. ábra 20/0,4 kV-os betonházas transzformátor
(Cser-tó mellett)

A kisfeszültségű hálózat jellemzően légvezetékes, a lakóházak jelentős része légkábeles csatlakozással rendelkezik. Az összes lakás elektromos áram ellátása megoldott.

A Cser-tó térségében a kisfeszültségű elosztóhálózat – a középfeszültséghez hasonlóan– már földkábelként létesült.

30. ábra 20/0,4 kV-os oszloptranszformátor
(acél rácsos oszlop, Petőfi út)

31. ábra 20/0,4 kV-os oszloptranszformátor
(áttört gerincű betonoszlop, Május 1. út)

A jelentkező energiaigényeknek megfelelően a hálózati engedélyes a szükséges hálózati fejlesztéseket végzi, az állagmegóvás és megelőző karbantartások folyamatosan zajlanak.

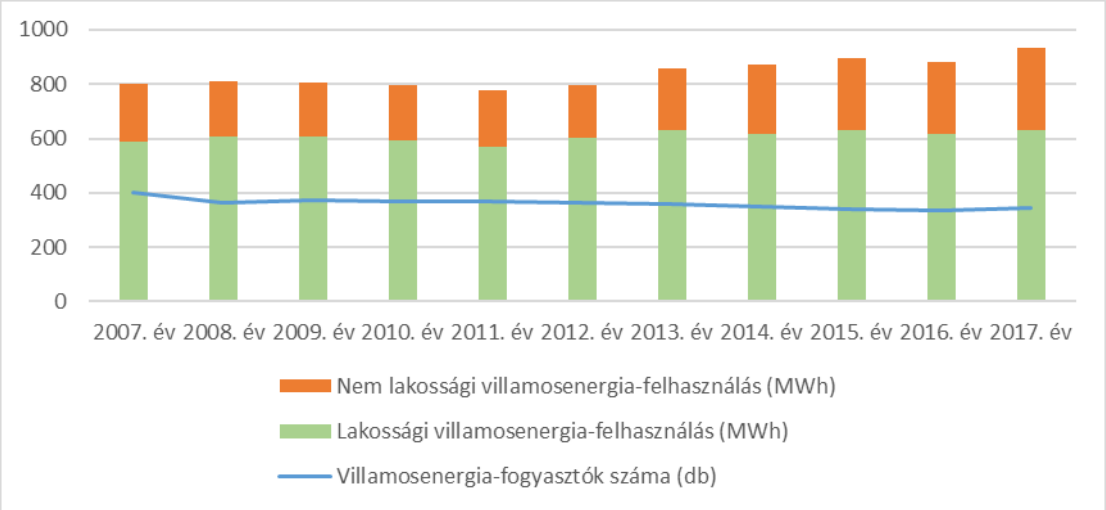

32. ábra Villamosenergia-felhasználás alakulása (forrás: KSH)

A KSH adatai alapján a lakossági villamosenergia-felhasználás évek óta 600 MWh/év nagyságrend körül alakul, a nem lakossági felhasználás viszont növekvő tendenciát mutat. A kisfeszültségű villamosenergia-elosztóhálózat hossza 10,0 km.

1.16.2.1. *Közvilágítás*

A közvilágítás közterületeknek a közlekedés és közbiztonság érdekében szükséges olyan villamos üzemű megvilágítása, amiről a helyi önkormányzatnak kell gondoskodnia. Ennek megfelelően közvilágításnak kell tekinteni a közutaknak összefüggő, rendszeres, meghatározott időtartamú megvilágítását. Alsópetény közvilágítási hálózata megfelelőnek tekinthető.

1.16.3. Földgázellátás

Alsópetény településen a vezetékes földgázellátást a TIGÁZ Földgázelosztó Zrt. gázelosztó hálózata biztosítja. A fogyasztói gázellátás a helyi nagyközép/középnyomású gáznyomásszabályzóból történik középnyomáson. A 135/2 hrsz-on üzemelő gáznyomásszabályzó a Felsőpetény felől érkező DN 90 PE méretű nagyközépnyomású (6 bar) gázvezetéken keresztül kap betáplálást, a nagyközépnyomású térségi elosztóhálózat nyomvonala és biztonsági övezete (5–5 méter) a települést érinti.
A középnyomású gázelosztó vezeték rendszer a község belterületi határához telepített nyomásszabályzóból kiindulva Alsópetény belterületi közútjai alatt megvalósításra került. A középnyomású gázelosztó vezeték üzemi nyomása 3 bar. A középnyomású gerincirány DN 90 PE mérettel létesült az állomástól, a Fűzfa sor – Petőfi út nyomvonalon, a leágazások DN 63 PE méretűek.
Az egyes ingatlanokon házi gáznyomásszabályzók segítségével történik a földgáz kisnyomásra való csökkentése. A szabályozók az épületek falán, illetve a telkek udvarán lettek elhelyezve.
A KSH adatai alapján az összes gázcsőhálózat hossza 11,2 km, az összes gázfogyasztók száma 220 db volt 2017. évben.

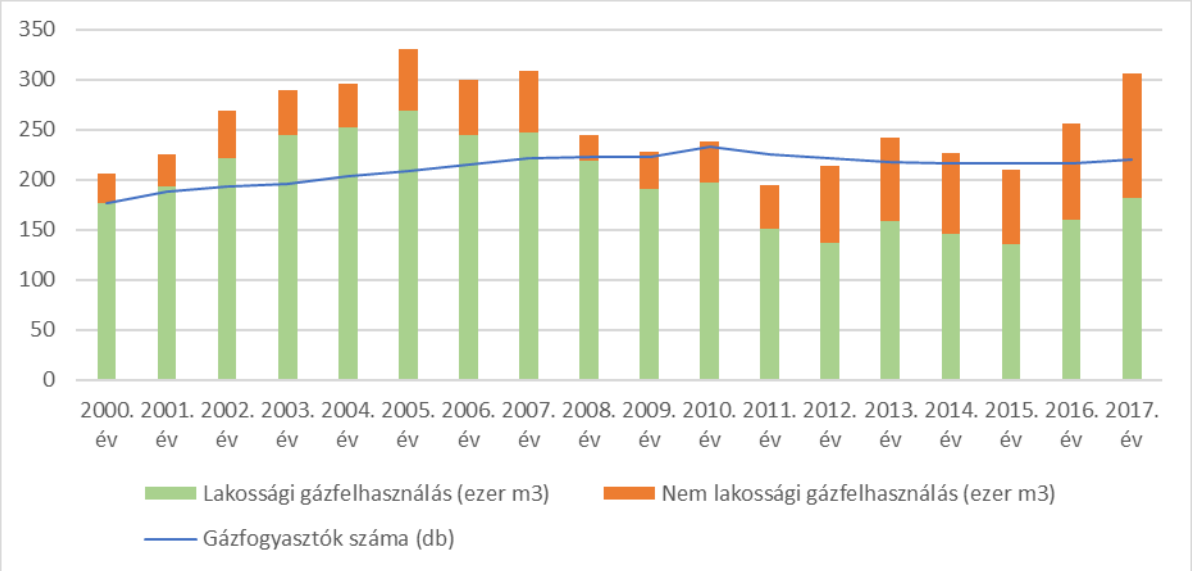

33. ábra Földgáz-felhasználás alakulása (forrás: KSH)

1.16.4. Megújuló energiaforrások hasznosítása

A településen jelenleg számottevő megújuló energiaforrás-hasznosítás nem történik. A megújuló energiaforrások használata még nem jellemző, de minden bizonnyal az igény a megújuló energiára a jövőben erősödni fog. Energiagazdálkodási szinten reálisan a megújuló energiahordozók közül a nap energiája hasznosítható. Az aktív hasznosítás napelemek és napkollektorok alkalmazásával érhető el.
A településen 1 db háztartási méretű kiserőmű (HMKE) üzemel, az alábbi jellemzőkkel.

Tulajdonos	Beépített teljesítmény (kVA)	Energiahordozó	Hálózatra kiadott vill. energia 2017 (MWh)	Hálózatból vételezett mennyiség 2017 (MWh)
természetes személy	6	nap	5,522513	4,615664

34. ábra Éves elszámolású HMKE (forrás: ÉMÁSZ Hálózati Kft., 2018)

É

Jelmagyarázat

- 20 kV-os szabadvezeték
- 20 kV-os földkábel
- 20/0,4 kV-os transzformátor
- Kisfeszültségű szabadvezék
- Kisfeszültségű földkábel
- Belterület határ

KÉSZÜLT AZ ÁLLAMI ALAPADATOK FELHASZNÁLÁSÁVAL

Poltrade Bt.
Urban Landscape Design
1098 Budapest, Tinódy u. 23

ALSÓPETÉNY
TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖK

Helyzetfeltárás

Közművizsgálat
Villamosenergia-ellátás

M = 1 : 8000	2019. március
Tervszám: ULD/04/2017	Közmv-3

Településtervezés	**Mohácsi Katalin**, okl. településmérnök (TT 01-6108)
	Tölgyesi Diána, vezető településmérnök (TT 13-1374)
	Varga Orsolya, okl. településmérnök
Tájrendezés, zöldfelület környezetvédelem	**Vincze Attila**, okl. tájépítészmérnök (TK/1 01-5089)
	Meszesán Péter, okl. tájépítészmérnök
Közlekedés	**Vida Zoltán**, okl. építőmérnök (05-1619 K1d-1)
Közműellátás	**Szabó Krisztián**, okl. építőmérnök (TV 01-16166)
	Orosz István Péter, okl. villamosmérnök (TE, TH 05-1585)

Jelmagyarázat

- Nagyközépnyomású földgáz elosztóvezeték
- Középnyomású gázvezeték
- Felhagyott gázvezeték
- Gáznyomásszabályzó
- Csőhíd

- Belterület határ

KÉSZÜLT AZ ÁLLAMI ALAPADATOK FELHASZNÁLÁSÁVAL

Poltrade Bt.
Urban Landscape Design
1098 Budapest, Tinódy u. 23

ALSÓPETÉNY
TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖK

Helyzetfeltárás

Közművizsgálat
Gázellátás

M = 1 : 8000	2019. március
Tervszám: ULD/04/2017	Közmv-4

Településtervezés	**Mohácsi Katalin**, okl. településmérnök (TT 01-6108)
	Tölgyesi Diána, vezető településmérnök (TT 13-1374)
	Varga Orsolya, okl. településmérnök
Tájrendezés, zöldfelület környezetvédelem	**Vincze Attila**, okl. tájépítészmérnök (TK/1 01-5089)
	Meszesán Péter, okl. tájépítészmérnök
Közlekedés	**Vida Zoltán**, okl. építőmérnök (05-1619 K1d-1)
Közműellátás	**Szabó Krisztián**, okl. építőmérnök (TV 01-16166)
	Orosz István Péter, okl. villamosmérnök (TE, TH 05-1585)

1.16.5. Elektronikus hírközlés

1.16.5.1. *Vezetékes elektronikus hírközlés*

Alsópetény a Magyar Telekom Nyrt. ellátási területéhez tartozik. A vezetékes telefonellátottság belterületen kiépült.

A település a 35-ös távhívó számon csatlakozik az országos, illetve nemzetközi távhívó hálózathoz. A távközlési szolgáltató a Magyar Telekom Nyrt. A bekacsolt fővonalak száma 2017-ben 167 db volt (151 db egyéni, 15 db üzleti, és 1 db nyilvános fővonal), amely a korábbi évekhez képest folyamatosan növekedett. Az internet előfizetések száma 2017. évben 147 db volt, amelynek 85%-át xDSL hálózaton, 10%-át kábel TV hálózaton vették igénybe.

A Magyar Telekom Nyrt. jelentős vezetékes hálózatfejlesztést a közeljövőben nem tervez.

A településen kiépült a Gergi Háló Kft. KTV hálózata is, amelynek optikai gerince Felsőpetény felől érkezik Alsópetény területére. A helyi (elosztó) hálózat a településen légkábelként létesült koax vezetővel. Nyújtott szolgáltatások: kábel TV, internet, telefon.

1.16.5.2. *Vezeték nélküli elektronikus hírközlés*

A Magyar Telekom tájékozgatása szerint a településen nem üzemel vezeték nélküli telephelyük. A szomszédos településeken elhelyezett szektorsugárzók 2G, 3G szolgáltatást nyújt előfizetőinek. 4G, 4G+ hálózatuk a településen nem elérhető.

A Vodafone tájékoztatása szerint a településen nem rendelkeznek vezeték nélküli telephellyel. A hálózati lefedettséget a szomszédos településen üzemelő szektorsugárzók biztosítják, amelyekről 2G, 3G és 3G/HSPA szolgáltatás elérhető.

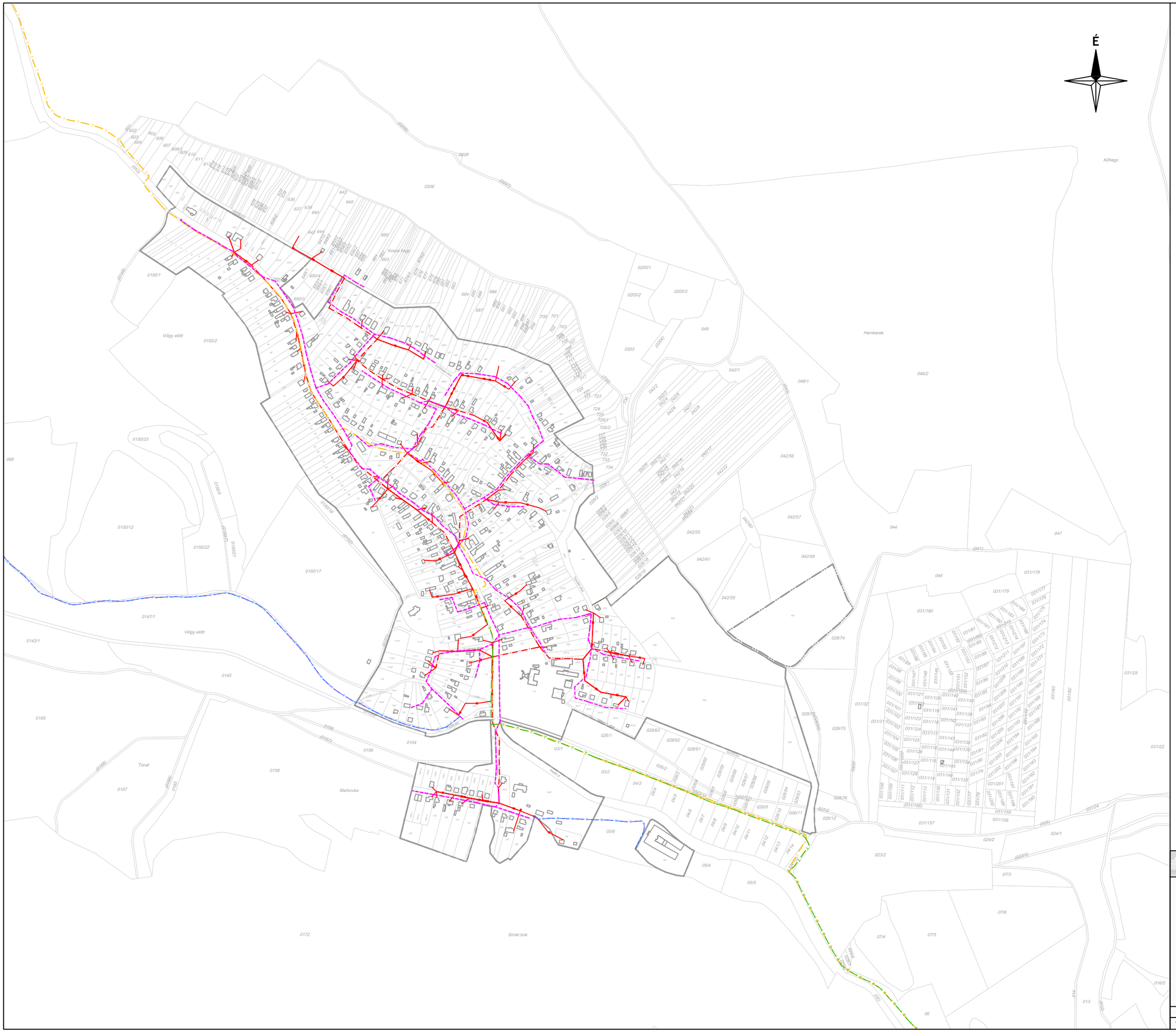

Jelmagyarázat

- Alépítmény (Magyar Telekom)
- Alépítmény (GERGI Háló)
- Földkábel (Magyar Telekom)
- Légkábel (Magyar Telekom)
- Földkábel, optika (Magyar Telekom)
- Légkábel, koax (GERGI Háló)

- Belterület határ

KÉSZÜLT AZ ÁLLAMI ALAPADATOK FELHASZNÁLÁSÁVAL

Poltrade Bt.
Urban Landscape Design
1096 Budapest, Telkey u. 23

ALSÓPETÉNY
TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖK

Helyzetfeltárás

Közművizsgálat
Elektronikus hírközlés

M = 1 : 8000	2019. március
Tervszám: ULD/04/2017	Közmv-5

Településtervezés	**Mohácsi Katalin**, okl. településmérnök (TT 01-6108) **Tölgyesi Diána**, vezető településmérnök (TT 13-1374)
	Varga Orsolya, okl. településmérnök
Tájrendezés, zöldfelület környezetvédelem	**Vincze Attila**, okl. tájépítészmérnök (TK/1 01-5089)
	Meszesán Péter, okl. tájépítészmérnök
Közlekedés	**Vida Zoltán**, okl. építőmérnök (05-1619 K1d-1)
Közműellátás	**Szabó Krisztián**, okl. építőmérnök (TV 01-16166)
	Orosz István Péter, okl. villamosmérnök (TE, TH 05-1585)

1.17. KÖRNYEZETVÉDELEM

A környezeti vizsgálat szükségessége még nem megállapítható, mivel nem ismertek a pontos változtatási szándékok. Ennek szükségességét az illetékes hatóságok állásfoglalása alapján az Önkormányzat a későbbiek során tudja eldönteni.
A Ktv. 46. § (1) b) pontja szerint a települési önkormányzatoknak a Nemzeti Környezetvédelmi Programra alapozva és a település rendezési tervével összhangban illetékességi területükre önálló települési környezetvédelmi programot kell kidolgozniuk, amelyet a képviselő-testületnek/közgyűlésnek jóvá kell hagynia. A programot szükség szerint - de legalább kétévente – felül kell vizsgálni *(IV Nemzeti Környezetvédelmi Program).*
A helyi környezetvédelmi intézkedéseket a helyi környezet védelméről szóló 9/2004 (IX.28.) Önkormányzati rendelet tartalmazza. A rendelet 2015-től hatályos. A benne megfogalmazott határértékek, intézkedések javarészt a mai napig is aktuálisak, a benne foglalt állapotleírások többségében jelenleg is érvényesnek tekinthetők.

1.17.1. Talaj

Alsópetény területén alapvetően agyagbemosódásos barna erdőtalajok és köves, földes kopárok váltják egymást *(Agrotopo adatbázis).* A földek minősége a településen éppen ezért igen eltérő, a termőréteg sok helyen sekély, a talaj pedig erősen kötött, így a talaj nem igazán kedvez a mezőgazdasági művelésnek. Jobban művelhető szántók a lankás domboldalakon húzódnak. A település külterületét az erdőgazdálkodás határozza meg.
Az Alsópetényen jelentős területrészt beborító agyagos talaj nehezen nyeli el a vizet és sok vizet tart vissza. A talaj vizes állapotban összetapad, szárazon pedig repedezik és kemény rögökké áll össze. (*Zelnik, 2005*)
Alsópetény területén nem túl nagy arányban találhatunk jó minőségű termőterületeket, ezért ezeket mind mennyiségileg, mind minőségileg védeni kell!
A Nógrád Megyei KH. Földhivatali Osztály hivatalos tájékoztatásában az alábbi területeket nevezi meg átlagnál jobb minőségű termőterületeknek:

Művelési ág	átlagos AK/ha	Átlagosnál jobb minőségi oszt.	Átlagosnál gyengébb min. oszt.
gyümölcsös	17,6	4	5
legelő	3,37	3,4	5,6
szántó	12,49	3,4	5,6,7
rét	10,18	5	7

Alsópetény község területe összesen 1968,21 hektár, amelynek 92 %-a termőterület. Ebből a mezőgazdaságilag hasznosított terület 544,23 hektár (ez a teljes terület 28 %-a). Az átlagnál jobb minőségű termőterületek összesen 263,14 hektárt tesznek ki, ami a teljes közigazgatási terület 13,4%-a, a mezőgazdaságilag hasznosított területnek pedig jelentős, 48,4%-át teszi ki.
Talajvédelmi szempontból kiemelendők még a szőlő- és gyümölcs termőhelyi kataszteri területek. Szőlőkataszteri területtel – a szőlőtermesztési hagyományok ellenére - Alsópetény nem érintett. Gyümölcskataszteri terület a Nébih adatszolgáltatása szerint a 0181/5/0 és a 09/2,4/02 hrsz-ú ingatlanokat érinti, összesen 1,1 hektárnyi területet.

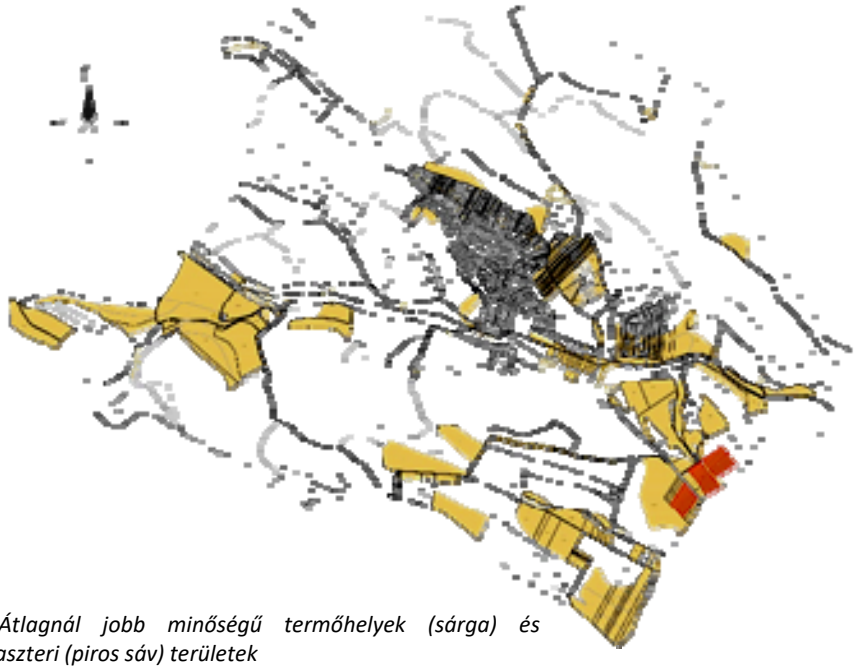

35. ábra: Átlagnál jobb minőségű termőhelyek (sárga) és gyümölcskataszteri (piros sáv) területek

1.17.2. Felszíni és a felszín alatti vizek

A település vízrajzát az 1.12.1. Természeti adottságok felszíni és felszín alatti vizek alfejezeteiben részleteztük.

Felszíni vizek

Alsópetény a Duna részvízgyűjtő, Ipoly-alegység vízgyűjtő területéhez, azon belül pedig a Börzsöny-Cserhát-Ipoly vízgyűjtőhöz tartozik. A település nagy részét a Börzsöny, Cserhát-Ipoly-víztest hegyvidéki és sekélyebb hegyvidéki víztest határozza meg. A víztesteken ismert fedőhegységi képződmények zömmel vízzáró üledékek és vulkáni kőzetek (agyag és andezit). A hegyvidéki víztest vízadói az eocén, szarmata és bádeni mészkő, homokos-kavicsos üledékek, egyes vulkáni tufák és agglomerátumok. A sekélyebb hegyvidéki víztest esetében lösz, homok, illetve pleisztocén üledékek a vízadók. (*Ipoly alegység VGT, 2010*)

A település egyetlen vízfolyása a Lókos-patak felső szakaszának jobb parti kisvízfolyása, a Petényi-patak, mely a Kő-hegyről ered és a települést délről megkerülve folyik a Lókos-patakba. A Lókos-patak, mely az egész Börzsönyt körülöleli, az Ipoly legnagyobb magyarországi mellékvize. (*Ipoly alegység VGT, 2010*) A Petényi-patakon került kialakításra duzzasztással a Cser-tó víztározó, mely a település egyetlen állóvize. A Cser-tó jelenleg horgásztóként üzemel.

A település éghajlat- és talajviszonyai szükségessé teszik a belterületi csapadékvíz-károsvíz elvezetés megoldását. A településen a felszíni vizek befogadója a Petényi-patak. Annak ellenére, hogy a patak feladata lenne a település felszíni vizeinek levezetése, a meder kotrása évtizedek óta nincs elvégezve. A patakba csak szennyezés-mentes csapadékvíz vezethető, melynek elvezetése nyílt vízelvezető árkokkal, illetve helyenként zárt csatornákkal megoldott, azonban a károsvíz elvezetése a településen még nem megoldott. (*Fejlesztési koncepció, 2010*)

Felszín alatti vizek

A Közép-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság előzetes tájékoztatása szerint Alsópetény község a *felszín alatti vizek védelméről* alkotott 219./2004. (VII.21.) Korm. rendelet, valamint a *felszín alatti víz*

állapota szempontjából érzékeny területeken levő települések besorolásáról szóló 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet szerint érzékeny és kiemelten érzékeny vízminőség-védelmi besorolású település.
A településen jelentős forrás nem található, a Budapesti Szent István Egyetem Tájépítészeti és Településtervezési Karán készült és nyilvántartott tájérték kataszter (TÉKA) 1 db forrást tart számon a településtől dél-keletre a közigazgatási határ közelében.
Nógrád Megye Területrendezési Terve Övezeti terve alapján a települést *Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területének övezete* nem érinti, azonban a teljes közigazgatási terület a *Vízeróziónak kitett terület övezetével* érintett.

1.17.3. Levegőtisztaság és védelem

Alsópetény közigazgatási területén nincs állandó az OMSZ által létesített mérőhálózat, így annak pontos meghatározása nehézségbe ütközik, mért adatok a vizsgálati dokumentáció készítése során nem álltak rendelkezésünkre.
A településen légszennyezést okozó létesítmény nem található. A község messze esik forgalmas utaktól, a település utcái csendesek, így a közlekedésből adódó légszennyezés nem jelentős. A község levegőminőségét elsősorban a téli fűtési szezon során jelentkező légszennyezés rontja. A településen a 306/2010. (XII. 23.) Korm. Rendelet szerint csak olyan létesítmények helyezhetők el, amelyek a Rendelet előírásait kielégítik.
Levegőtisztaságvédelem alatt említhető még, hogy a településszegélyek hiánya miatt Alsópetényen a mezőgazdasági területek közvetlenül kapcsolódnak a lakott területekhez, ami a porszennyezés szempontjából igen kedvezőtlen. A Zöldfelületi rendszert taglaló fejezetben részletesen írtunk a településszegélyek, településkapuk megfelelő kialakításáról.
A Nógrád Megyei Kormányhivatal Salgótarjáni Járási Hivatala Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztálya az előzetes tájékoztatási szakaszban levegőtisztaság-védelmi szempontból észrevételt nem tett.

1.17.4. Zaj- és rezgésterhelés

Alsópetény esetében a zaj- és rezgésterhelés nem jelentős. Zajterheléssel járó ipari, kereskedelmi tevékenységek a településen nincsenek, a közlekedésből származó zaj a viszonylag alacsony forgalomnak köszönhetően nem zavaró.
A vizsgálat készítésekor Alsópetényre készült zajtérképek nem álltak rendelkezésre, így a lakóterületeket érintő konkrét zajhatásokról nem lehetett megállapítást tenni. Az ipari- és mezőgazdasági tevékenységek elhanyagolható zajforrások a településen, lakossági panaszbejelentés nem ismert. A Nógrád Megyei Kormányhivatal Salgótarjáni Járási Hivatala Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztálya zaj- és rezgésvédelmi szempontból észrevételt nem tett.

1.17.5. Sugárzás védelem

Az Országos Atomenergia Hivatal Alsópetény településrendezési terv felülvizsgálatának előzetes tájékoztatási szakaszában megküldött tájékoztatása alapján a község területének figyelembe veendő közelségében – 30 km-en belül - található a püspökszilágyi Radioaktív Hulladék Feldolgozó és Tároló létesítmény. A nukleáris létesítmény és a radioaktívhulladék-tároló biztonsági övezetéről szóló 246/2011. (XI. 24.) Korm. rendelet előírásai a településrendezési terv felülvizsgálata során figyelembe veendők.

1.17.6. Hulladékkezelés

Alsópetény Község Önkormányzata kötelezően ellátandó közszolgáltatásként az ingatlan tulajdonosoknál keletkező települési szilárd hulladék kezelésére regionális hulladékgazdálkodási rendszer részeként hulladékkezelési közszolgáltatást szervez és tart fenn. A közszolgáltatást a Zöld Híd Régió Környezetvédelmi és Hulladékgazdálkodási Kft. látja el. A hulladékkezelésre, ártalmatlanításra kijelölt hulladékkezelő központ a Nógrádmarcal közigazgatási területén lévő 095/8

helyrajzi számon található nógrádmarcali hulladékkezelő központ, illetve a Kerepes, Ökörtelek – völgyi Hulladékkezelő Központ. Az ingatlanokon összegyűjtött települési szilárd hulladék szervezett begyűjtéséről heti egy alkalommal, szerdán gondoskodik. Minden páros héten biztosítják a szelektív hulladékok (műanyag, papír és fém-csomagolási hulladék) elkülönített, házhoz menő begyűjtését és elszállítását. A közszolgáltató zöldhulladék begyűjtést is végez az általa biztosított zöldhulladék-gyűjtő zsákban, házhoz menően. A lomtalanítás az önkormányzat területére meghirdetett, évente egyszeri, külön térítési díjmentes, szervezett és ellenőrzött szelektív hulladékgyűjtéssel valósul meg.
A település csatornázása megoldott. 2016-os KSH adatok alapján a közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózat (közcsatornahálózat) hossza 12,8 km, a hálózatba bekapcsolt lakások száma 244 db (lakásállomány: 300 db).

Veszélyes hulladékok:
A háztartási veszélyes hulladékok begyűjtésére az üzemeltető mobil hulladék-begyűjtő járatokat szervez. A veszélyes hulladék átadásáról az üzemeltető nyilvántartást vezet és igazolást állít ki a hulladékot leadó részére.

Illegális hulladéklerakás:
A településen a helyszíni bejárások alkalmával illegális hulladék lerakással nem találkoztunk.

1.17.7. Vizuális környezetterhelés

Alsópetény alapvetően tiszta, rendezett település képét mutatja. A lakóházak és intézményi épületek kialakítása visszafogott, nem túlzó. Ugyan egyes épületeken néha a települési átlagtól eltérő megoldásokat és szerkezeteket alkalmaznak, de településképi szempontból ezek nem zavaróak. Örvendetes, hogy a településen kevés hirdetőtábla és reklámhordozó rontja az utcaképet. Ezen kívül a légvezetékek okoznak némi vizuális terhelés, különösen a fasorok nélküli utcákban.
A belterületen a vizuális egységet rontja, hogy bár a volt Somogyi-Andreánszky kúria parkja gondozott, magántulajdonban van, így nem látogatható.
Emellett leginkább a volt zártkerti területen, a Kő-hegy településhez kapcsolódó oldalában találhatók rendezetlen területek. A valaha volt szőlőtermesztési területeken jelenleg gondozatlan, cserjésedő területekkel találkozhatunk. Habár kívánatos lenne a szőlőművelés hagyományának újjáélesztése, ez nem reális igény. Ennek ellenére fontos feladat lenne az erdősülés folyamatának megállítása, visszafordítása, hagyásfás legelők kialakítása, gyümölcsfák ültetése a területen.
Egyedi hangulatot hordoz a Cser-tó és környéke is, mely egyre inkább üdülőterületté, horgászparadicsommá válik. A vizuális élmény megtartása érdekében az üdülőterületek terjeszkedése során javasolt a tájbaillesztés, fontos a terület szabályozása, a természetközeli állapotok fenntartása, az értékek megőrzése.

1.17.8. Árvízvédelem

Fontos feladatát képezi az önkormányzatnak a felszíni vízelvezető rendszer kiépítése, a település problémás területeinek vízrendezése, mivel a település mélyebben fekvő részein, a nagyobb esőzések idején, belvíz keletkezik. Az éghajlat- és talajviszonyok szükségessé teszik a belterületi csapadékvíz-károsvíz elvezetés megoldását is, mivel a Petényi-patakba, mint befogadóba, csak tisztított vizek vezethetők.
A 2010-es Fejlesztési Koncepció a csapadékvíz kezelési megoldásaként záportározó kialakítását is előirányozta. (*Fejlesztési koncepció, 2010*)

1.17.9. Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák

A település nagyarányú erdősültsége, természetközeli területei, magas zöldfelületi aránya, gondozott magánkertjei, parkjai és alacsony forgalma mind hozzájárulnak Alsópetény jó környezeti állapotához.
A településszegélyek hiánya miatt a szántótáblák és a beépített terület közvetlen csatlakozása okozza a legáltalánosabban jelentkező problémát, ami porszennyezés formájában terheli a település lakosságát.
A szennyvízkezelés és hálózat kiépített. Ennek köszönhetően hatékonyan csökken a talaj, a felszíni és a felszín alatti vizek terhelése a település területén. A csapadékvíz-hálózat teljes kiépítése önkormányzati feladat, mely által elérhető a települési árvíz- és belvíz veszély csökkenése. Problémát jelent a károsvíz Petényi-patakba vezetése, valamint a patak mederkotrásának hiánya is.
A fentiek alapján a legfontosabb teendők:

- A települési zöldfelületek megőrzése és fejlesztése, amely a levegőminőség javítása valamint esztétikai és településképi szempontból egyaránt fontos.
- A felszíni és felszín alatti vizek védelme, és minőségük javítása, a Petényi-patak medrének rendszeres kotrása.
- A csapadékvíz-hálózat kiépítése, csapadékvíz-elvezetés rendezése.
- A tájszerkezet és tájkép fokozott védelme a külterületi beépítések megfelelő szabályozásával.

2. HELYZETELEMZÉS

A helyzetfeltáró munkarész keretében vizsgált tényezők és folyamatok elemzésére e fejezetben SWOT analízis módszerével kerül sor. Az erősségek és gyengeségek keretében a település belső adottságai kerülnek meghatározásra, míg a lehetőségek és veszélyek sorában a község fejlődését befolyásoló külső körülmények, kulcsfolyamatok azonosítására kerül sor. A SWOT analízis által kínált strukturált összefoglalás fontos támpontot ad a településfejlesztési koncepció célrendszerének felépítéséhez, valamint a település döntéshozói számára a fejlesztési irányok meghatározásához.

	ERŐSSÉGEK (S):	**GYENGESÉGEK (W):**
Táji, természeti, környezeti adottságok:	Értékes természetközeli élőhelyek, nedves gyepek, kaszálórétek	Visszaszorult, vagy teljesen eltűnő szőlő- és gyümölcsterületek rendezetlen képe
	A település nagy részét lefedő, magas szintű természetvédelmi területek	Szántóföldi területek folyamatos csökkenése
	Országos Kéktúra útvonal általi érintettség	Petényi-patak mederkotrásának elmaradása
	Értékes természetközeli élőhelyek, nedves gyepek, kaszálórétek	Alacsony mozaikosság, tájváltozásban megfigyelhető erős homogenizációs folyamat
	Állandó és időszakos vízfolyások és települési állóvizek (Petényi-patak, Cser-tó) kondicionáló hatása	Településkapuk alulkezelt helyzete, településszegélyek hiányossága
	Országos átlagon felüli erdősültség, védelmi és gazdasági célú erdőterületek nagy aránya	Településszegélyek hiánya okozta porszennyezés
		Felsőpetényi bánya környezete, mint tájseb
	Cser-tó, mint horgászparadicsom	Csapadékvíz kezelése nem megoldott
Zöldfelületi rendszer	Közhasználatú zöldterületek magas aránya	Alacsony zöldfelületi ellátottság a kertvárosi településrészen
	Lakossági részvétel a zöldfelület gondozásban (pl. templomkert)	Egységes növényhasználati arculat hiánya
	Történeti kertek funkcionális és kondicionáló szerepe	Hiányzó növényesítés az útmenti zöldsávokban
Regionális kapcsolatok, térségi szerepkör	Földrajzi fekvés, főváros elérhetősége	Földrajzi fekvése ellenére nehezen megközelíthető (tömegközlekedéssel és autóval is)

	ERŐSSÉGEK (S):	GYENGESÉGEK (W):
Társadalom, demográfia, szociális rendszer	Aktív vállalkozói réteg	Népességcsökkenés, fiatalok elvándorlása, növekvő általg életkor
	Kulturális nyitottság	A helyben lakó értelmiségiek alacsony aránya
		A településen nincsenek foglalkoztatást segítő, sem egyéb programok
		Kevés a munkalehetőség
		A településen nő a rendszeres szociális segélyben részesülők száma.
		Nincs önkormányzati bérlakás
		Nincs a településen bölcsőde
		Gyermekek nyári szünidei felügyelete, étkezése nem megoldott
		Helyi képzési lehetőségek hiánya
Gazdaság, Ipar, Mezőgazdaság	Eladásra előkészített telkek a Cser-tó fölött	Kevés a helyi gazdasági szereplő, foglalkoztató
	Térség jelentős ásványi-nyersanyag vagyona, felsőpetényi agyagbánya, mint potenciális munkahely	Visszaszorult, néhol teljesen eltűnő szőlő- és gyümölcsterületek. Megszűnt szőlőskertek. Homok-hegy és Korpa-hegy korábbi szőlőterületeinek cserjésedése, erdősülése
	Erdőgazdálkodásra alkalmas talajadottságok	A háztáji gazdálkodás feltételei hiányoznak
	Petényi-patak állandó vízhozama	Szántóföldi területek folyamatos csökkenése
		A szőlő és gyümölcsterületek elvesztésével a tájgazdálkodási hagyományok teljesen átalakultak
	Állattenyésztésben rejlő történelmi hagyományok, adottságok	Kistérségi és mikrotérségi együttműködés gyenge

	ERŐSSÉGEK (S):	GYENGESÉGEK (W):
Épített környezet, településkép	Gondozott települési környezet	Építések településképi ellenőrzésének hiánya, főépítész hiánya
	A telkek zöldfelületein pihenőkertek mellett gazdasági és gyümölcsös kertrészek is megjelennek	Alacsony zöldfelületi ellátottság a kertvárosi településrészen. Szűk keresztmetszetű utak és beépített telkek gátolják a zöldfelületek területi növelését
	Közhasználatú zöldterületek magas aránya	Egységes növényhasználati arculat hiánya
	Egyedi épített örökségek	A légvezetékek okoznak vizuális terhelés, különösen a fasorok nélküli utcákban
		Játszóterek hiánya
	Ófalu történeti területén a zöldfelületek viszonylag egységesek	Hiányos növényesítés az útmenti zöldsávokban
	Nagy kiterjedésű zöldfelületi intézmények	Andreánszky kúria kertje egyszerre természetvédelmi terület, történeti kert és magánterület
	Történeti kertek funkcionális, kondicionáló és biodiverzitást növelő szerepe	Játszóterek hiánya
Infrastruktúra, közművek, közlekedés	A külterületen a közművezetékek földkábelben való vezetésének megkövetelése	Külterületek megközelítése nehézkes
		Utak állapota rossz, csapadékvíz-elvezetési rendszer hiányos
		A lakóingatlanok rákötése a szennyvízcsatorna-hálózatra nem teljes (83%)
		4G hálózat nincs a településen
	LEHETŐSÉGEK (O):	**VESZÉLYEK (T):**
Táji, természeti és környezeti adottságok	Szőlő- és gyümölcstermesztés erősítése	A homogenizációs folyamat folytatódik
	Jól megközelíthető és élhető lakókörnyezet vonzó a családosoknak	Klímaváltozás okozta nagy esőhozamokat a település nem képes kezelni
	Ökoturizmusban (zöldturizmusban, lovas turizmusban) rejlő nagy potenciál	Károsvíz Petényi-patakba vezetésével romlik a település egyetlen vízfolyásának minősége, mely hatással van a patakot kísérő természetközeli területekre is
	Csapadékvíz hálózat kiépítése, vízkárelhárítási terv készítése	Bányászati területek településhatáron túlra terjeszkednek, nő a tájseb Alsópetény határában

	LEHETŐSÉGEK (O):	VESZÉLYEK (T):
Zöldfelületi rendszer	Egységes települési zöldfelületi arculat kialakítása	A meglévő, még üres belterületi telkek beépítésével megszűnik az esélye az élhető, kellően parkosított települési környezet kialakításának
	Útmenti zöldsávok fásításával javuló településökológia	
	Zöldhíd program keretében a természeti értékek megőrzése	
Regionális kapcsolatok, térségi szerepkör	Kistérségi összefogás, közös településfejlesztési koncepció megalkotása, együttműködés	
Társadalom, demográfia szociális rendszer	Bölcsőde hiányában megoldást jelenthet, a tagóvodában a 2 éves korú gyermekek felvétele	Önkormányzati ingatlanok hasznosításának újragondolása (pl. bérlakások létrehozása)
Gazdaság, Ipar, Mezőgazdaság	Szőlő- és gyümölcstermesztés erősítése, helyi piac kiépítése, pálinka- és borkészítés hagyományának visszatérése	Erdőgazdálkodás dominanciája miatt teljesen eltűnik a szántóföldi művelés
	Ökoturizmusban (zöldturizmusban, lovas turizmusban) rejlő nagy potenciál	Cser-tó környezete üdülőterületté válik, tájképi és környezeti romlás várható
	A helyi termékek iránti növekvő kereslet, mely a mezőgazdasági vagy háztáji gazdálkodást újból fellendíti	Turisztikai vonzerő növelésével és programok szervezésével a település turisztikailag túlterheltté válik, elveszti csendes, nyugodt hangulatát
	Cser-tó és környezetének befektetőket vonzó hatása	
Épített környezet, településkép	Közterületek képének javítása egységes koncepció alapján	Építési kontroll teljes elhagyása, a településkép felhígulása
	Elmúlt évek zöldfelületi fejlesztéseinek folytatása, továbbgondolása	A meglévő, még üres belterületi telkek beépítésével megszűnik az esélye az élhető, kellően parkosított települési környezet kialakításának
	Andreánszky kastély és parkjának fejlesztése, a történeti kert, mint közpark, megnyitása a látogatók előtt	A magántulajdonban lévő Andreánszky kastély parkja a történeti kertépítészeti szerkezet mellőzésével kerül kialakításra, a park elveszti történetiségét
	Egységes települési zöldfelületi arculat kialakítása	Külterületi beépítések túl nagy teret kapnak, mely a tájkép és tájszerkezet romlását idézi elő
	Útmenti zöldsávok fásításával javuló településökológia	

	LEHETŐSÉGEK (O):	VESZÉLYEK (T):
Infrastruktúra, közművek, közlekedés	Megújuló energiaforrások használatának támogatása	A hírközlési rendszer fejletlensége a települést elvágja a külvilágtól
	Vezeték nélküli elektronikus hírközlési rendszer fejlesztése	

3. HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ

3.1. A HELYZETELEMZÉS EREDMÉNYEINEK ÉRTÉKELÉSE, SZINTÉZIS

A tényleges állapot értékelése, továbbá a szélsőséges, a települési környezettel szemben támasztott általános követelményeknek ellentmondó, problematikus témakörök kiemelése. A település adottságainak, lehetőségeinek és a fejlesztés korlátainak összefoglalása, a település-veszélyeztető hatások alapján készített kockázatértékelés figyelembevételével.

A Megalapozó vizsgálat készítése során körvonalazódott az a közös szándék, miszerint a lakosok és a település vezetésének elsődleges célja Alsópetény turisztikai célterületté fejlesztése.
Látni kell azonban, hogy a turizmus önmagában nem csodaszer. Jól működő háttérgazdaság, kielégítő infrastruktúra, tiszta rendezett környezet, megfelelő szolgáltatási háttér, hozzáértő szakemberek nélkül nem működik. Kizárólag az idegenforgalomra épülő helyi gazdaság túlságosan kiszolgáltatottá teheti a települést. A hosszútávon fenntartható – a jövőben várható kényszerpályákhoz is igazodó – helyi gazdaság alapja a több lábon állás.
A helyi gazdaság fejlesztése (pl. a helyben termelt mezőgazdasági termékek helyben való feldolgozása, az ehhez kapcsolódó hagyományos mesterségek űzése) – a fő vonzerők mellett – számos további vonzó „látványosságot” biztosíthat a turizmus számára is.
A helyi gazdaságfejlesztés kulcsszava a „fenntarthatóság”. A fenntartható fejlődés eszmerendszerének legfontosabb felismerése, hogy a környezet és a fejlődés ügye szorosan összefügg, továbbá a természet, a társadalom, és a gazdaság egységet alkot. A jelen a jövő szempontjából csak akkor lehet fenntartható, ha szükségleteink kielégítése mellett fenntartjuk, illetve lehetőség szerint gazdagítjuk természeti környezetünket is.
Alsópetény esetében is, az idegenforgalmi célú fejlesztések mellett biztosítani kell a helyi erőforrások fenntartható használatát. A különböző fejlesztési elképzeléseket összhangba kell hozni, a lakosság gazdasági, társadalmi és esztétikai elvárásaival, valamint a települést övező természeti környezet fenntartásával.
Alsópetény turisztikai vonzerejét jelenleg – a Hármaskönyv Étterem mellett – a Cser-tó és környéke jelenti, amely az elmúlt évek fejlesztései és az önkormányzat széles körű marketing tevékenysége hatására rövid időn belül országos hírnévre tett szert. A tó az elmúlt években a szűkebb és tágabb környék horgász-társadalmának kiemelt célpontjává vált. A tó környékén évente több alkalommal rendeznek horgászversenyeket és szerveznek egyéb szórakoztató közösségi programokat, koncerteket. A településre érkező vendégek a tó szolgáltatásain kívül más szórakozási, kikapcsolódási lehetőséget nem találnak.
A helyi gazdaság gyengélkedése kedvezőtlen foglalkoztatási és jövedelmi helyzetet okoz, ami hosszú távon komoly társadalmi problémákat hordoz. A háztáji földművelés és állattartás hagyománya és feltételei adottak a településen, de ez a kultúra az évek során szinte teljesen eltűnt a helyiek életéből.

Táj- és természetvédelem

Alsópetény társadalmi-gazdasági-természeti adottságait nem lehet értékelni az országban és a világban lejátszódó folyamatok ismerete nélkül. Az életmódváltozás, a mesterséges felületek növekedése, a lakosságszám növekedése, az állandó modernizáció az elmúlt évszázadban felgyorsították a tájváltozási folyamatokat, ami a jövőben is várhatóan hasonló ütemben fog zajlani, így a felkészülés, a táj jellegének védelme, az értékes tájkép megőrzése különösen fontossá vált. Ezen kihívásokra adandó válaszok megfogalmazásához ad segítséget a településeknek az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció, illetve a táji- természeti környezet kapcsán a Nemzeti Tájstratégia.
A vizsgálatok és értékelések alapján készített településrendezési tervek fő feladata a kialakult tájhasználat és tájszerkezet főbb elemeinek megtartása, erősítése. Ennek módja az optimális tájhasználat feltárása, meghatározása és az adottságokhoz illeszkedő ökologikus tájhasználat felé történő elmozdulás elősegítése. Mindez persze nem végezhető el a már említett hosszú távú stratégiai célok és irányelvek ismerete nélkül.
Az értékelést a tájrendezés, a táj alakítása kapcsán az elemzési munkarészben foglalt szempontok és ezen stratégiák összevetésével végeztük el. Ennek alapján az alábbi tématerületeken keresztül értékelhető Alsópetény jelenlegi helyzete.

Tájhasználat és tájszerkezet
A település jelenlegi tájhasználati módja – a művelési ágak elhelyezkedése és kiterjedése – a természeti adottságoknak megfelelő, a domborzati, vízrajzi, talaj- és klimatikus adottságokhoz igazodva művelt, ami pozitívan értékelendő. Problémát okoz azonban a tájszerkezet homogenitása, mozaikosságának fokozatos eltűnése, mely a történeti térképeket vizsgálva egyértelműen szembetűnik. A tájszerkezet tagolatlansága, a biológiailag aktív szerkezeti tagoló elemek hiányossága az összekötő utak és településszegélyek mentén jelentősen hozzájárul a településen zajló homogenizációs folyamathoz.
Alsópetény jövőképét tekintve – az országos fejlesztési irányelveknek megfelelően – középtávon megvalósítandó környezetstratégiai feladat kell, hogy legyen a kedvező táji adottságok megőrzése, a táj szerkezetének és karakterének kedvezőtlen irányú változásának megállítása, visszafordítása.
A község magas erdősültségi aránya jelentős érték a településen, nemcsak gazdasági, hanem településökológiai szempontból is értékként kezelendő. Kedvezőtlen e magas arány azonban a mezőgazdasági és kertes művelésű területekre nézve, melyek – az erdőtelepítés és a talajadottságok miatt - fokozatosan visszaszorultak az évszázadok során, holott Alsópetény egészen a 19. század végéig agrártelepülés volt. Gazdasági és környezeti kihívást jelent a településen az elenyésző mezőgazdasági termelés, a szántók felhagyása, a háztáji gazdálkodás eltűnése.
A hosszútávú fejlesztési célok megvalósítása érdekében a korábban mozaikos és diverz tájszerkezet visszaállítására kell törekedni. A települési és mezőgazdasági területekbe ágyazódó műveletlen területek (mezsgyék, sövények, fasorok, erdőfoltok) hálózatainak állapota, kiterjedtsége nem elégséges, annak fenntartása és fejlesztése szükséges.

Hagyományos tájhasználattal a jövőért
Az előző ponttal összefüggésben kell megemlíteni a tájhasználat módjával kapcsolatos tudás erodálódását, a táj „személytelenedését”. A területhasználat egyneművé válása, a modernizáció, az agráriumban dolgozók (és a fiatalok) számának csökkenése világ- és országos szintű tendenciákat követ Alsópetényen is. Ennek a folyamatnak az eredményeként a hagyományos tájhasználat (pl. legeltetés, szőlőművelés, gyümölcstermesztés) erősen visszaszorul a térségben.

A településen a 19. század végi filoxéra járvány vetett véget a szőlő- és borkultúrának, így napjainkra Alsópeténynek nem maradt szőlőültetvénye. A valamikori szőlők helyén a Homok-hegyen és a Korpa-hegyen cserjésedő, gazosodó területeket vagy erdőket találunk.
A mesterségesen támogatott gazdasági környezetben a hagyományos tájgazdálkodási tudás és ismeret elveszti a jelentőségét és fokozatosan kiveszik a gazdálkodók köréből. A tájat egykor gondozó lakosság kiöregedése, kihalása, az általuk fenntartott értékek (pl. állattenyésztés, szőlőhegyek, gyümölcsösök) pusztulása indult el.
Az országos fejlesztési elképzelésekbe illeszkedő alapcél a hagyományos tájgazdálkodás fenntartása vagy újraélesztése, így Alsópetényen is stratégiai cél lehet a szőlőtermesztés visszaállítása, vagy ennek hiányában a természetes erdősülés visszaszorítása, hagyásfás kaszálórétek kialakítása, a dűlőutak gyümölcsfákkal történő fásítása.

Természeti adottságok

Alsópetény természet- és tájvédelmi célú kijelöléssel érintett területekkel jól ellátott. A közigazgatási terület teljes egészében tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület, a nemzeti ökológiai hálózat magterület, ökológiai folyosó és pufferterület övezete is érinti, területén országos jelentőségű természeti emlék (földvár) és számos természeti érték (barlang) található, valamint helyi jelentőségű természetvédelmi területtel is rendelkezik. A település természeti környezete országos viszonylatban és a tájhasználat korábbi időszakaihoz képest jó állapotban van. Szerencsés, hogy az évtizedek során - elsősorban védett területek mentén - növekedett a természetközeli gyepterületek, erdősávok aránya és az erdősültség is emelkedett a korábbi állapothoz képest.
Alsópetényen továbbra is fontos cél kell, hogy legyen a biológiailag aktív, természeti területek fejlesztése, jó karban tartása, az okszerű tájgazdálkodásra való törekvés.

Kék infrastruktúra hálózat fejlesztése

A korábbi munkarészekben többször is említésre került, hogy a térség viszonylag száraz, gyenge lefolyású, a völgyekre erős feltöltődés jellemző. Alsópetény egyetlen állandó vízfolyása a Petényi-patak és állóvize a Cser-tó. A vizek megtartásával, illetve jobb hasznosításával, a természeti, a táji adottságokhoz való igazodásával a település hozzájárul az ökoszisztémák, élőhelyek életképességének a javításához, amely egyben a hosszú távú gazdasági életképesség alapját is adja. Az optimális vízgazdálkodás megteremtése kulcsfontosságú a táj fenntarthatóságának szempontjából.
A település a kékinfrastruktúra fejlesztéséhez a Petényi-patakot kísérő nedves gyepek és kaszálórétek megőrzését segítő területhasználat kialakításával, a Cser-tó és környezete természetközeli állapotának megóvásával járulhat hozzá. Fontos alapelv, hogy helyet kell biztosítani a víznek a tájban, amit a medrek kiszélesítésével, rendszeres fenntartásával, kotrásával és a környező területeken a megfelelő felszínborítás, tájhasználat alkalmazásával (az időszakos vízborítást eltűrő gyepgazdálkodás, gyümölcsösök) lehet elérni.

Zöld infrastruktúra fejlesztése

Az élhető táj és élhető település kialakításában nagy szerepe van a zöldfelületek minőségi fejlesztésének és hálózatba szervezésének. Ez a szakmai körökben már régóta ismert, de a településfejlesztés, -rendezés területén még kiforróban lévő fogalom kiemelt feladata az egy főre jutó zöldterület és zöldfelület nagyságnak növelése, védelme, többfunkciós hasznosítása és a zöldfelületek által nyújtott ökoszisztéma szolgáltatások felmérése, nyilvántartása, állapotértékelése, tudatosítása és fejlesztése.
Ehhez egyelőre ugyan hiányos a szakmai és szabályozási háttér, hiányoznak a zöld infrastruktúra tervezésre vonatkozó átfogó szakmai keretszabályok, azonban a természeti és zöld környezeti adottságok megvannak Alsópetényen.

A Nemzeti Fejlesztési Koncepció szerint a zöld-infrastruktúra tervezésénél, hálózatba szervezésénél egyaránt szem előtt kell tartani a használati és az esztétikai szempontokat. Ezen túlmenően a növényalkalmazásban hangsúlyt kell fektetni az ökológiai és a humán-egészségügyi szempontokra. Az allergiát okozó fajokat el kell kerülni és lehetőség szerint a helyi viszonyokhoz alkalmazkodó őshonos fajokat, fajtákat kell preferálni.
Habár Alsópetény zöldfelületi ellátottsága a tájhasználatnak és a belterületi zöldfelületeknek köszönhetően jónak minősíthető, az egységes zöldfelületi rendszer hiányos, hálózatossága nem kellően biztosított, további fejlesztéseket igényel. A zöld infrastruktúra fejlesztésében fő gátló tényező a túlságosan homogén erdőterületek, a települési és mezőgazdasági területekbe ágyazódó, ökológiai folyosó szerepet is betöltő műveletlen területek (mezsgyék, fasorok) hálózatosságának elégtelensége, a zöld településszegélyek hiánya, valamint a belterületi zöldfelületek nem megfelelő eloszlása, kiterjedése és funkcionális változatossága. A zöldfelületek hasznosítása jelenleg egyoldalú (pl. külön-külön csak természetvédelmi, gazdasági, turisztikai funkció), aminek következtében nem tudnak érvényesülni azok változatos ökoszisztéma szolgáltatásai.

A belterületi zöldfelületi rendszer

Általános összefoglaló jelleggel elmondható, hogy Alsópetényen a rekreációs zöldterületek mennyisége és azok városrészek közötti megoszlása nem megfelelő, emellett az utcákon és teresedéseken használt növényállomány minősége is javításra szorul. Az újabb, kertvárosi jellegű településrészek zöldfelületi ellátottsága alacsony, fejlesztésére a telkek beépítettsége és a szűk utca keresztmetszetek miatt nagy lehetőség nem kínálkozik.
Bővebben elmondható, hogy a közkertek a Petőfi utca mentén, a történeti településrészen csoportosulnak, karbantartottak, növényállományuk és berendezésük gondozott. Az Ófalut átölelő Petőfi úttól északra és délre újabban épült, kertvárosias jellegű területeken a lakóterületi terjeszkedést nem követte zöldfelületi fejlesztés. Ennek – különösen az általánosan nagy kertekkel rendelkező telkek miatt – nem annyira településökológiai, sokkal inkább funkcionális és társadalmi szempontból van jelentősége.
A zöldfelületi intézmények és intézményi zöldfelületek területi kiterjedése viszonylag magas, a területek jó állapotúak. Külön kiemelendő a katolikus templom kertje a község központjában. Minőségi szempontból említendő intézményi zöldfelület a településen a Prónay-kastély kertje, mely jelenleg kastélyszállóként üzemel. Hasonló funkcionális, esztétikai és ökológiai szerepkörrel kellene bírnia az Andreánszky kúriának is, azonban a 2011-ben újraépített épület parkja jelenleg igen leromlott állapotban van. Mivel a park a kúriával együtt magántulajdonban van, parkja nem látogatható, holott helyi jelentőségű természetvédelmi területként van számon tartva. Kívánatos lenne a parkot történetileg megalapozott kertépítészeti tervek nyomán, táj- és kertépítész bevonásával felújítani és megnyitni a település lakossága számára.
Szükséges, és a lakosság által is kívánatos, a település útjainak, járdáinak fejlesztése, növényesítése, vízelvezető árokrendszerének rendszeres karbantartása. Alsópetény abban a szerencsés helyzetben van, hogy a település nagy részén nyílt felszíni vízelvezető árokkal rendelkezik, melyek többnyire gyepesítettek, rendezettek. Fontos azonban, hogy esztétikumuk mellett műszakilag is megfelelőek legyenek. A településen probléma a klímaváltozás okozta nagy esőzések vízmennyiségének megfelelő elvezetése. A csapadékvíz kezelése érdekében rendszeresen gondoskodni kellene az árkok karbantartásáról, tisztításáról. Kívánatos lenne érvényesíteni a településen a fenntartható csapadékvíz-gazdálkodás elveit, melyek célja a víz helyben tartásával a lefolyás csökkentése és a párologtatásra képes felületek növelése. Az árkok növényesítésével, illetve azok mentén zöldsávok kialakításával és beültetésével kialakítható a települési zöldfelületi rendszer hálózatossága, javítható az ökológiai összeköttetés és a település mikroklimatikus adottságai is tovább javíthatók.

Környezetvédelem

A település nagyarányú erdősültsége, természetközeli területei, magas zöldfelületi aránya, gondozott magánkertjei, parkjai és alacsony forgalma mind hozzájárulnak Alsópetény jó környezeti állapotához. Ugyanakkor mégis kiemelhető néhány terület, melyeken jelentős javulás érhető el.

A településszegélyek hiánya miatt a szántótáblák és a beépített terület közvetlen csatlakozása okozza a legáltalánosabban jelentkező problémát, ami porszennyezés formájában terheli a település lakosságát. Ezen kívül megállapítható, hogy ahogyan hiányzik a belterületet a külterületi mező- és erdőgazdasági területektől elválasztó biotekturális hálózat, az egyes településrészek között sem jelennek meg „elválasztó, köztes" jellegű zöldfelületek.

A Zagyva vízgazdálkodási rendszerében a megfelelő szennyvízkezelési technológiával nem rendelkező települések és a mezőgazdaságból származó, valamint a felszín alatti vízzel érkező terhelés tovább rontja a víztestek kémiai állapotát. A szennyvízhálózat Alsópetényen kiépített. Ennek köszönhetően hatékonyan csökken a talaj, a felszíni és a felszín alatti vizek terhelése a település területén. A csapadékvíz-hálózat teljes kiépítése önkormányzati feladat, mely által elérhető a települési árvíz- és belvíz veszély csökkenése. Problémát jelent a károsvíz Petényi-patakba vezetése, valamint a patak mederkotrásának hiánya is.

A fentiek alapján a legfontosabb teendők:

- A települési zöldfelületek megőrzése és fejlesztése, amely a levegőminőség javítása valamint esztétikai és településképi szempontból egyaránt fontos.
- A felszíni és felszín alatti vizek védelme, és minőségük javítása, a Petényi-patak medrének rendszeres kotrása.
- A csapadékvíz-hálózat kiépítése, csapadékvíz-elvezetés rendezése.
- A tájszerkezet és tájkép fokozott védelme a külterületi beépítések megfelelő szabályozásával.
- Megújuló energiaforrások támogatása.

3.2. PROBLÉMATÉRKÉP / ÉRTÉKTÉRKÉP

Az érték- illetve probléma adottságok térképen ábrázoltak. Egyes elemeket értékként, másokat problémaként nevesít, azonban akadnak olyanok is, melyek egyik megközelítésben értéket képviselhetnek, más megközelítésben problémát – komoly korlátozást – jelenthetnek.

A probléma-, illetve értéktérkép egyes elemei települési adottságokat – adottságtérképet – képeznek együttesen. Éppen ezért a település értékeit és problémáit önmagukkal is összevetve kell értékelni a későbbi fejlesztési rendezési döntéseknél. Az egyes fejlesztések tematikus és területi kijelölésének tehát a települési adottságokra, az azokból következő lehetőségekre kell épülnie.

3.3. ELTÉRŐ JELLEMZŐKKEL RENDELKEZŐ TELEPÜLÉSRÉSZEK

Belterület és beépítésre szánt területek

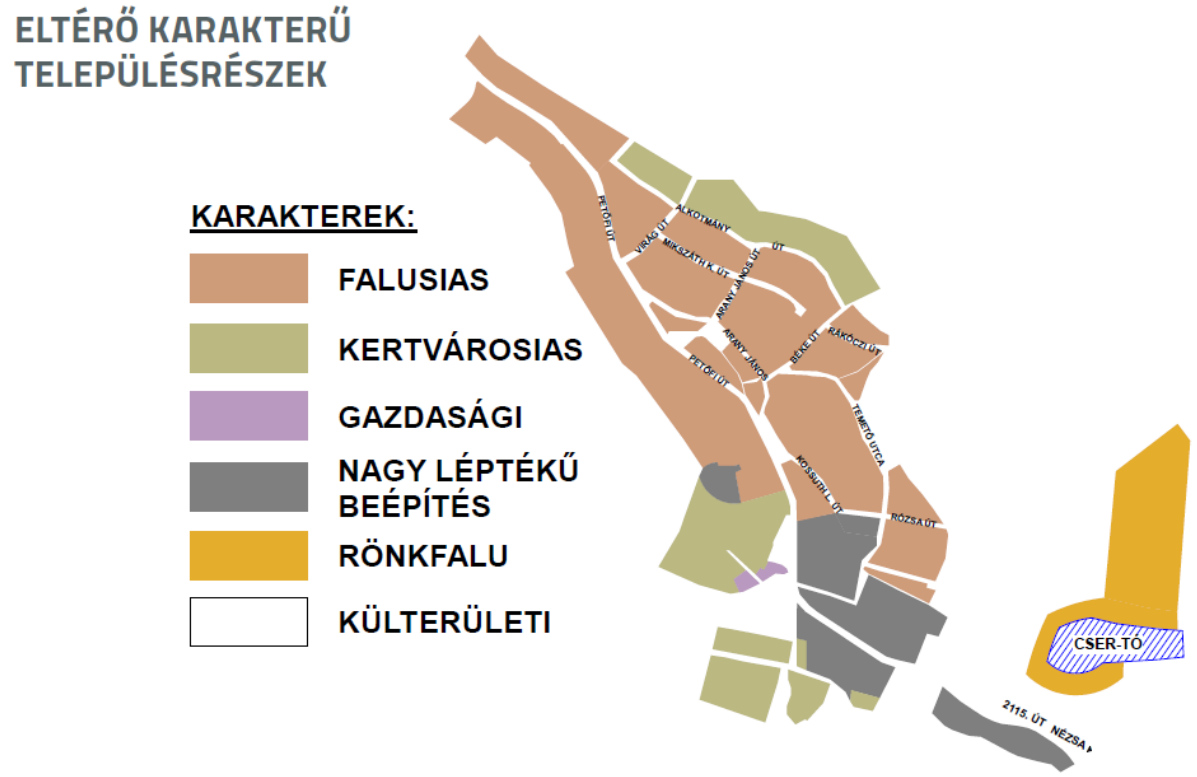

Falusias településrész:
Az eredetileg egyutcás falu főutcája - a Petőfi út - az utcára merőleges telkek sorát fűzi föl, melyekre a struktúrához igazodva egytraktusos népi hosszúházak épültek. A másik jellemző lakóháztípus a sátortetős kockaház. Alsópetény lakóházainak több mint 90%-a a telek oldalhatárán áll és homlokfallal fordul az utca felé, ami azt jelenti, hogy a homlokfalon szinte kivétel nélkül két egyforma álló ablak van, amelyek a ház „szemei”, következésképp ez az utcai homlokzat a ház arca.

Falusias településrész:
A lakóterület szélső utcáin a mai életformát kiszolgáló „korszerű” és divatos kertvárosias nagyobb tömegű, többszintes családi házak épültek.
Ezen a területen a lakóingatlanok között a földszintes, földszint + tetőtér, illetve 2 szintes épületek vegyesen fordulnak elő. A fellelhető tetőidomok is széles skálán mozognak, az egyszerű nyeregtetőtől a sátortetőn át a bonyolultabb tetőformákig.

Rönkfalu:
Több, mint négyszáz méteres hegyek ölelik körbe a falut és a 444 méteres Kőhegy aljából eredő Alsópetényi patak töltötte fel azt az öthektáros víztározót is, amely csodálatos környezettel várja, csalogatja a kirándulókat, horgászokat és pihenni vágyókat.
Ez a víztározó a kiindulópontja annak a közel 70 hektáros településfejlesztésnek, amellyel az Önkormányzat magántőke bevonásával új településrészt kíván építeni.
A terület már a jelenlegi - egyelőre csak részleges - beépítése révén is Alsópetény turisztikai célállomássá vált.
A tó főúttal szemközti oldalán néhány üdülőház már áll, az innenső oldalon pedig a vendéglátó, szolgáltató részleg - büfé, színpad, pihenő - rendszeresen koncerteknek, esküvőknek ad helyet.

A terület főbb meghatározó építészeti koncepciója, hogy rajta csak gerenda- és rönképület építhető, és az épületek főhomlokzata kizárólag a Cser-tó irányába nézhet. A tópart legfeljebb földszint és tetőtér beépítésű házaknak ad helyet, így a természetes anyaghasználat mellett az épületek tömege és magassága sem zavarja meg a környező lankák látványát.

Nagy léptékű beépítés

A karakter a település műemléki és helyi épített örökségi jelentőségű épületeit - kastélyok, templom, Werbőczy emlékmű - foglalja magában.

Történeti jelentőségük, elhelyezkedésük, funkciójuk, és - a lakóépületekhez viszonyított - monumentalitásuk miatt kiemelkedő fontosságúak Alsópetény arculata szempontjából is.

Gazdasági településrész

Alsópetényben nincsenek nagy léptékű gazdasági területek. A falu elején, a Petőfi úton található a szeszfőzde lakóépülethez hasonló épülete, mellette pedig egy autóbuszokat bérbeadó telephely, melyen épület nem is áll.

Mindkét terület megjelenése rendezett, de a településkaput alkotó elhelyezkedésük miatt javasolt előttük a közterületi fásítás, amely által a szemközti terület fáival együtt valóban kapumotívum alakulhat ki.

(*TAK, 2017*)

<u>Külterület</u>

A telekstruktúra mellett a táj karakterét Alsópetény természeti adottsága, domborzata, magas arányú erdősültsége határozza meg, amit az előző fejezet részletesen kitárgyal. A település négy karakteresen különböző jellegű területegységre bontható, amelyeket az alábbiakban értékelünk:

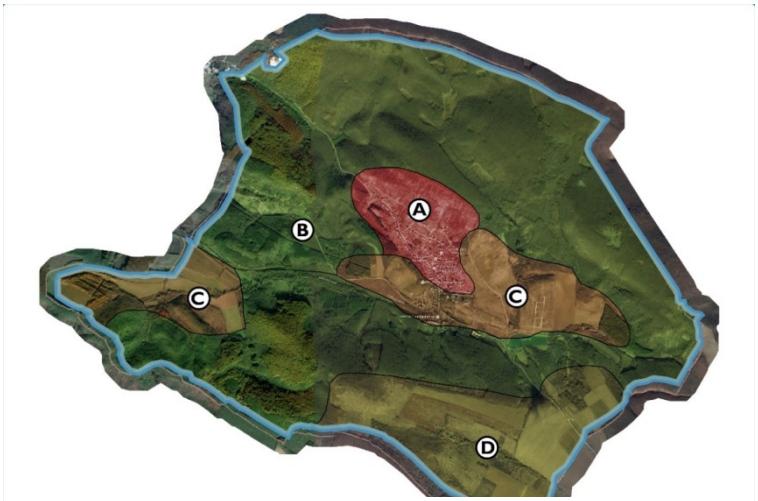

36: Alsópetény tájkarakter lehatárolása
(forrás: Településarculati Kézikönyv, 2017)

<u>A – települési belterület és vele szoros vizuális kapcsolatban lévő Korpa-hegy</u>

A település belterületéhez vizuálisan szorosan kapcsolódó Korpa-hegyen a történeti térképek és feljegyzések tanúsága szerint igen fejlett szőlőművelés zajlott egészen a múlt századig. Ennek nyomai mára szinte teljesen eltűntek. A Korpa-hegy szabályozási szempontból beépítésre nem szánt területnek minősül. A dűlőutakkal szabdalt, cserjés, hagyásfás kaszálóréteket fenntartás hiányában a természetes beerdősülés veszélye fenyegeti.

Táji jelentőségű lenne a szőlőművelés hagyományának visszaállítása, azonban ez nem reális igény, így csak a terület beépítetlenül hagyása, a természetes erdősülés folyamatának visszaszorítása, hagyásfás kaszálórétek kialakítása lehet megvalósítható. A jelenleg is kertes művelés alatt álló területeken a szőlő és gyümölcsfák jelennek meg.

<u>B – a települést körülvevő nagy kiterjedésű erdők</u>

A „B”-jelű erdészeti üzemtervezett erdők főként gazdasági, kisebb mértékben védelmi funkciót látnak el. A területen épületeket, épített elemeket nem találhatunk. Az őshonos, vegyes korösszetételű erdő állományalkotó fajai a csertölgy (*Quercus cerris*), a kocsányos tölgy (*Quercus robur*), a hegyi juhar (*Acer pseudoplatanus*) és a korai juhar (*Acer platanoides*). Az állományba emellett vadcseresznye (*Prunus avium*), vadalma (*Malus sylvestris*), vadkörte (*Pyrus pyraster*), lisztes berkenye (*Sorbus aria*), valamint madárberkenye (*Sorbus aucuparia*) keveredik.

C – völgyi jellegű terület egybefüggő, tágas kaszálóréttel

A terület meghatározó vonása a völgyi jelleg mellett a víz jelenléte és az egybefüggő, tágas kaszálórét, mint jellemző területhasználat. Mind kitettség, mind magassági elhelyezkedés szempontjából kedvező fekvésű, kiemelkedő tájképi adottságokkal és gyönyörű kilátással bíró terület különösen értékes része Alsópeténynek. A fontos táji értékként megjelenő tágas látóhatárt csupán időnként szakítják meg elszórt deleltető facsoportok, valamint az utakat szegélyező alacsony növésű gyümölcstermő fajok. A területet ritkás, szórt beépítés jellemzi.

D – a település déli sarkában található nagy kiterjedésű kaszálók, legelők

A „D” jelű terület a „C” karakterterülethez hasonló adottságokkal bír, magasabb tengerszint feletti magasságához viszont jóval kevésbé mozgalmas domborzat tartozik, és hiányzik a víz, mint domináns elem. A területen meghatározóak a messzeségbe való kilátások és a tágas térélmény, mely megőrzendő elem. (*TAK, 2017*)